

§ 1 Meddelande om statsministerns frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 16 juni kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Magdalena Andersson (S).

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2021/22:538

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:538 Arbetslösas aktivitet
av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 juni 2022.

Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 10 juni 2022

Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark (S)

Enligt uppdrag

Kerstin Bynander

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemorior

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2021/22:FPM98 Distansförsäljning av finansiella tjänster *COM(2022) 204*
till civilutskottet

2021/22:FPM99 Förordning för att bekämpa sexuella övergrepp mot barn
COM(2022) 209 till justitieutskottet

2021/22:FPM100 Kriminalisering av överträdelser av sanktionsbeslut
COM(2022) 247 till justitieutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2021/22:4762–4767 till finansutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden
2021/22:KU20 Granskningsbetänkande
2021/22:KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser
2021/22:KU39 Ett modernt offentligt belöningsssystem och de allmänna flaggdagarna
2021/22:KU38 En skyldighet att lämna uppgifter till Institutet för mänskliga rättigheter
2021/22:KU40 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2021, m.m.
2021/22:KU42 Indelning i utgiftsområden

Utbildningsutskottets betänkande
2021/22:UbU29 Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning

Utrikesutskottets betänkanden
2021/22:UU9 Strategisk exportkontroll 2021 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden
2021/22:UU18 Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden
2021/22:UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2021

*Sammanhållen
vård- och omsorgs-
dokumentation*

§ 6 Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU30
Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation (prop. 2021/22:177) föredrogs.

Anf. 1 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! I dag ska vi behandla förslag till en helt ny lag samt följdändringar i flera befintliga lagar.

Det handlar om de brister som finns när äldreomsorgen och verksamheter för personer med funktionsnedsättning tvingas ha åtskild dokumentation för vård respektive omsorg och därmed också dubbel dokumentation. Det leder såväl till risker för brister i omsorgen som risker vid vårdinsatserna.

Dokumentationen ska, menar jag, så långt det är möjligt vara sammanhållen, oavsett insats, så att den som ger vården eller insatsen har nödvändig information. Socialutskottet uppmärksammade regeringen på detta för

ett par år sedan. Det är därför mycket bra att vi nu ser ett resultat. En förändring mot en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation är på väg.

Fördelarna med en sammanhållen dokumentation är lätt att räkna upp. Men det finns också utmaningar och risker som måste vägas av. Att dela information som är sekretessbelagd måste göras så att endast den personal som behöver få del av den får det.

Vidare är det nödvändigt med ett samtycke, inte ett tyst samtycke utan ett uttalat samtycke där den som är föremål för den sammanhållna dokumentationen får information om vad det innebär och att man har rätt att spärra vissa uppgifter om man så önskar. Däremot måste personal alltid kunna ta del av nödvändig information om det handlar om akuta livräddande insatser.

Regeringen har lämnat ett förslag till riksdagen som socialutskottet har godkänt. Det är en lag som ger frivilliga möjligheter till elektroniska system och en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. I förslaget ingår också relevant reglering som stärker integriteten samt att myndigheter dels ska ge vägledning, dels ska utöva tillsyn.

Fru talman! En god samverkan är avgörande för att människor med sammansatta behov ska få en vård och omsorg av god kvalitet och säkerhet. Detta är särskilt tydligt för den som bor i särskilt boende och för den som bor i ordinärt boende med insatser från hemsjukvården och socialtjänstens omsorg om äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Situationer där en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation skulle vara av särskild nytta kan vara vid en medicinsk utredning av äldre personer eller personer som har funktionsnedsättning, där en bredare bild kring personens livssituation är särskilt viktig för att kunna välja rätt sjukvårds- och behandlingsnivå.

Vidare kan personer med kognitiva nedsättningar, till exempel till följd av demenssjukdomar, inte alltid själva beskriva sina besvär, sin situation eller sina behov. Det kan också handla om att inom den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten ha kunskap om tidigare sjukdom hos den enskilde och därmed vara uppmärksam på om vissa symtom och tillstånd skulle uppkomma. På det sättet skulle den enskilde kunna få hjälp att söka adekvat vård tidigare.

Fru talman! Kristdemokraterna är alltså eniga med övriga partier i utskottet om att detta förslag bör godkännas. Det är på många sätt efterlängtat och kommer att minska riskerna för att väsentlig information inte når all personal som behöver den, och det kommer att underlätta för såväl personal som patienter och vårdmottagare att ta del av den samlade dokumentationen. Men vi hade gärna sett mer.

Jag vill yrka bifall till reservation 4 under punkt 5 i betänkandet.

Det hade varit önskvärt med en långsiktig patientdatareform. Utskottet har lyft detta tidigare och pekat på en rad områden där det krävs statlig styrning eller normering i någon form. Nu sker vissa förändringar, men det sker styckevis och delat. Det vore bra med en långsiktig patientdatareform för att åstadkomma nödvändiga förändringar och samtidigt väga av alla de integritetsaspekter som hänger ihop med dokumentation av olika slag. Var man lagrar uppgifter är också en viktig fråga som behöver analyseras och säkras. Därför finns det behov av en mer långsiktig patientdatareform.

Fru talman! Flera remissinstanser har bland annat framfört att det behövs liknande lagreglering för fler delar inom socialtjänstens verksamhetsområde, och vi instämmer i det. Tyvärr finns inte en majoritet för ett tillkännagivande om en långsiktig och bredare patientdatareform. Men förhoppningsvis noterar regeringen såväl synpunkterna från remissinstanserna som yrkandena här i riksdagen, så att vi längre fram får en bättre ordning.

Anf. 2 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Moderaterna och jag personligen har envist lyft behovet av att skapa bättre möjligheter för en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation för journalföring och informationsutbyte, inte bara inom hälso- och sjukvården utan också mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Varför? Jo, därför att många medborgare har omfattande och komplexa vård- och omsorgsbehov – behov som kräver insatser inte bara från hälso- och sjukvården utan också från socialtjänsten. Särskilt gäller detta många äldre som är i behov av både sjukvård och äldreomsorg, insatser från både region och kommun.

Övergripande och generellt är ansvarsfördelningen mellan region och kommun enkel. Regionerna ansvarar för hälso- och sjukvård och kommunerna för äldreomsorg i form av exempelvis hemtjänst eller särskilt boende för äldre. Det finns dock vissa undantag. I ett särskilt boende är det kommunen som ansvarar för hälso- och sjukvården. Ansvaret för hemsjukvård är däremot oftast delat. Där är det i regel kommunerna som ansvarar för den basala hemsjukvården, som omfattar exempelvis sårmläggningar, medicinering och provtagning, medan regionerna ansvarar för den avancerade hemsjukvården, alltså den hemsjukvård som annars hade gjorts inom ramen för sjukhusvård.

I vardagen är distinktionen mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården inte alltid alldeles självklar, och framför allt kan den vara svår att hantera. Det är ett problem som faktiskt uppmärksammades redan innan ädelreformen genomfördes 1992. Fortfarande, nu årtionden senare, är det inte rättsligt möjligt med gemensam dokumentation och sammanhållen journalföring mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Detta trots att ett gott omhändertagande av en person med komplexa behov förutsätter informationsutbyte och ett välfungerade samarbete mellan berörda aktörer. Konsekvensen av bristfällig informationsdelning blir ofta en vård och omsorg av sämre kvalitet. I värsta fall blir det en patientfarlig vård och omsorg. Därför är den proposition som vi nu behandlar efterlängtat och viktig.

I och med förslagen i propositionen kommer det att bli möjligt att frivilligt inrätta ett elektroniskt system, så kallad sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Det ger verksamheter inom socialtjänsten som avser äldre personer eller personer med funktionsnedsättning och hälso- och sjukvården möjlighet att få tillgång till varandras vård- och omsorgsdokumentation genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande.

Detta är bra och i linje med det tillkännagivande som riksdagen gjorde 2020 efter förslag från Moderaterna om att skapa goda möjligheter till sammanhållen journalföring och informationsdelning mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Men vi moderater är, precis som många

remissinstanser, mycket kritiska till att regeringen inte tagit ett större samlat grepp om behovet av bättre möjligheter till informationsutbyte mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Regeringens proposition, liksom den utredning som ligger till grund för den, rör bara vissa delar av socialtjänstens verksamheter, nämligen verksamheter inom socialtjänsten som avser äldre personer eller personer med funktionsnedsättning.

Fru talman! Att regeringen inte lät utreda om och hur man skulle kunna skapa förutsättningar för en sammanhållen dokumentation avseende socialtjänstens olika verksamheter och alla dess målgrupper är en stor brist som innebär att dagens dysfunktionella lagstiftning i stora delar kommer att bestå. I praktiken innebär det att människor fortsatt riskerar att falla mellan stolarna och att tidiga och viktiga förebyggande insatser allvarligt försvåras.

Särskilt bekymrade är vi moderater över att barn och unga som kräver insatser från olika aktörer, såsom socialtjänsten, skolan och barn- och ungdomspsykiatri, far illa när samverkan och informationsdelningen brister. Detta kan vi inte acceptera. Därför vill jag lyfta reservation 5, som berör just detta. Samverkan mellan olika aktörer måste fungera. För det krävs en modern sekretesslagstiftning som möjliggör informationsutbyte och direktåtkomst inom och mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård samt i många fall också informationsdelning med polis och skola. Självfallet, fru talman, står jag bakom samtliga moderata reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 5.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag betona vikten av ett ökat nationellt ansvar för den digitala infrastrukturen gällande vård- och omsorgsdokumentation. Med 290 kommuner och 21 regioner som alla har vitt olika förutsättningar är det viktigt att staten tar ett övergripande ansvar för en nationell sammanhållen informationsmiljö. Just precis detta har också framförts av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Även Myndigheten för digital förvaltning, Digg, framförde liknade synpunkter.

Sverige har som vision att bli bäst i världen på e-hälsa till 2025, detta i syfte att underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd samt utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och ökad delaktighet i samhällslivet. För att förverkliga den visionen behöver Sverige få på plats en ny moderatledd regering som kan visa ledarskap och tydliggöra ansvarsfördelningen inom e-hälsoområdet och som höjer tempot i reformarbetet.

Anf. 3 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Vi har nu framför oss socialutskottets betänkande 30 *Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation*. Vi sverigedemokrater ställer oss i stora drag positiva till det här. Det är ett viktigt första steg för att underlätta informationsöverföring mellan vård- och omsorgsverksamheter, vilket är värdefullt ur ett patient- och brukarperspektiv men också ur ett verksamhetsperspektiv.

Regeringen föreslår att det ska vara frivilligt för vård- och omsorgsgivare att använda den här utökade möjligheten till att dela elektronisk dokumentation. Det är en uppfattning som vi inte delar. Vi anser att lagen i stället bör vara obligatorisk. En obligatorisk användning av sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation skulle enligt oss öka patientsäkerheten.

Förslaget om frivillighet anser vi dåligt ur flera perspektiv. Att låta saker ske på frivillig grund innebär att införandeperioden kan bli betydligt längre än vad den skulle behöva vara. Det skulle utöver detta också riskera att leda till ojämlig vård, då olika vårdgivare inte kan se information om en patient. Det avgörande blir då om vårdgivaren är ansluten eller inte. Det är således vår uppfattning att samtliga såväl privata som offentliga vård- och omsorgsgivare som bedriver offentligt finansierad verksamhet ska ha en skyldighet att ingå i sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation men också inhämta och lämna ut efterfrågad information för kvalitetsuppföljning.

Fru talman! I dag är styrningen av och ansvaret för utvecklingen på e-hälsoområdet spritt mellan flera sektorer och aktörer på statlig, regional och kommunal nivå. När regioner och kommuner inte arbetar samordnat riskerar detta att leda till minskad transparens och jämlikhet för patienter men också till att informationsanvändningen inte nyttjas optimalt. Vi behöver alltså gå från en fragmenterad struktur som enbart täcker vissa delar av sjukvården och omsorgen mot en mer sammanhållen struktur. Vi anser därför att staten behöver ta ett mer övergripande ansvar för att säkerställa en nationell och sammanhållen digital informationsmiljö som kan utvecklas och förvaltas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nummer 1.

Anf. 4 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Vi debatterar nu sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation, som innebär att vården och omsorgen äntligen kommer att kunna samarbeta närmare och enklare för en säkrare omsorg och vård. Det är viktigt för den enskilde och underlättar för personalen. Detta är en bra och viktig förändring som vi är redo för att ta nästa steg i.

Andelen äldre ökar i befolkningen, och många av dem får insatser från både vård och omsorg. Samtidigt drivs allt fler verksamheter i privat regi. Det innebär att allt fler personer får insatser från olika aktörer, vilket ställer krav på att det sker samverkan och ett effektivt informationsutbyte utan att skyddet för den enskildes integritet riskeras.

Lagförslaget innebär att vårdgivare och omsorgsgivare genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande får tillgång till personuppgifter hos andra vårdgivare och omsorgsgivare. Patientdatalagens bestämmelser som vi i dag har om sammanhållen journalföring överförs till den nya lagen. I den nya lagen införs också bestämmelser som ger möjlighet för delar av socialtjänstens verksamheter att få tillgång till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Inom hälso- och sjukvården omfattar lagen alla patienter. Inom socialtjänsten omfattar lagen verksamheter som avser omsorg om äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

I lagen införs även flera integritetsstärkande åtgärder. Det handlar bland annat om att ge patienten och omsorgsmottagaren inflytande över i vilken utsträckning dennes personuppgifter delas med andra vård- och omsorgsgivare.

Fru talman! Detta är ett viktigt steg i en viktig riktning. Digitalisering är nödvändig. Att hitta effektivare och smartare lösningar är fullständigt grundläggande för att vara en relevant stomme av svensk välfärd nu och framåt. Det har vi socialdemokrater och de andra partierna i den här kam-

maren förstått. Digitaliseringen som en viktig del i den utvecklingen är inte kontroversiell. Det som skiljer oss åt är att vi tar olika lätt på förändringen.

Med det här förslaget stärks och förtydligas den personliga integriteten. För oss socialdemokrater är det ingen annan som kan ha slutordet om tillgängligheten till dina egna hälsodata – vem ska äga dem om inte du själv?

Jag märker och ser hur flera partier i den här kammaren säger att det borde gå fortare och lättare att digitalisera och att det bara blir bättre och lättare. Den här fartblindheten som vi bevittnar gör mig en aning orolig. Kör man i hög hastighet missar man mycket efter vägen. Här tappar man många på vägen. Ur ett helt demokratiskt perspektiv behöver alla eller de flesta känna sig mogna för att hänga med i den här digitaliseringsförändringen. Vi ser när det kommer till SJ:s biljettsystem eller bankernas digitaliserade tjänster hur detta exkluderar människor, och det är farligt. Därför ska vi skynda långsamt och inse att de finns viktiga demokratiska perspektiv som behöver tid.

Fru talman! I den tid vi nu lever i, där säkerhetspolitiken är mer aktuell än på väldigt länge, tänker jag på ett av många exempel som vi har fått uppleva. Det gäller det som hände i Kalix kommun i december förra året. Kommunen blev hackad, och hemtjänsten stod utan både journaler, medicinlistor och scheman under lång tid. Jag tror att vi behöver tänka efter både en och två gånger för att digitaliseringen och digitala system ska hjälpa och inte stjälpa oss.

Fru talman! Vi socialdemokrater prioriterar alltid välfärden och sätter den i främsta rummet. Hälso- och sjukvården och omsorgen ska styras efter behov; det tummar vi inte en millimeter på. Offentligt finansierad välfärd ska också styras demokratiskt och inte av vinstdrivande företag eller diktaturer som Abu Dhabi. Människor ska kunna lita på att vården och omsorgen finns där när man behöver den.

Vi vill och ska göra mer när det kommer till digitalisering och hur vi använder hälsodata. Det förslag som vi debatterar nu och ska besluta om senare i dag är till synes kanske inte så märkvärdigt. Det kommer dock att spela en viktig roll för en säkrare vård och omsorg. Men det är också *ett* steg; fler steg behöver och ska tas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Amløh, för inlägget i debatten! Ledamoten argumenterade väl för att lagstiftningsförändringarna behövs för att skapa möjlighet till en sammanhållen dokumentation kring äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Men jag ställer mig lite fundersam till varför inte ledamoten Amløh, Socialdemokraterna och regeringen tycker att detta är angeläget också för andra grupper som är i behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Varför tycker inte ledamoten Amløh att det är viktigt att underlätta informationsdelning och samverkan även kring andra grupper? Det gäller till exempel barn och unga som mår dåligt och är i behov av insatser från socialtjänsten och samtidigt till exempel insatser från barn- och ungdomspsykiatrien.

Varför tar regeringen bara det här lilla steget när behovet är mycket, mycket större? Ärligt talat, fru talman, undrar jag varför regeringen nöjer

sig med att bristerna i samverkan kommer att bestå för till exempel socialt utsatta barn och unga, för personer med missbruk eller för personer med psykisk sjukdom. De är ju ofta i behov av insatser både från psykiatri och från kommunens socialtjänst. Det är min första fråga.

Jag vill också invända lite grann mot den bild som ledamoten gav av att vi måste skynda långsamt. Problemet, fru talman, är snarare att regeringen är kvar på perrongen. Utvecklingen går otroligt fort, och vi har en lagstiftning som inte alls håller jämna steg med den tekniska utvecklingen.

Konsekvensen blir inte en bättre och stärkt personlig integritet utan en allt sämre, för lagstiftningen är inte uppdaterad till hur tekniken ser ut i dag. Vi har ett enormt stort behov av att uppdatera lagstiftningen och skapa en annan digital infrastruktur just för att värna den personliga integriteten.

Anf. 6 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna men också för drivet och engagemanget i dessa frågor! Jag blir inspirerad.

Det behöver absolut göras mer. Det är inte så att vi är nöjda eller tycker att det här är tillräckligt. Det behöver göras mer, som jag också sa i mitt anförande, framför allt när det kommer till socialtjänsten och barn och unga. Där vill vi göra mer, och jag kan också tycka att takten behöver öka. Många saker ska göras, men det här är de delar som vi har kommit fram med i denna proposition.

Fru talman! Min fråga tillbaka till ledamoten gäller den nationella plattformen, som föreslås här av ledamoten. Det ska där vara lättåtkomligt för patienter att göra jämförelser och olika värddval. Och det är inget fel på det – men vilka är det som kommer att ta del av det här?

När vi tittar på vilka det är som använder de digitala banktjänsterna, som jag nämnde i mitt anförande, ser vi exempel som visar att endast två av tio äldre använder Swish som ett betalmedel. Och det är ändå de som är de största konsumenterna av både vård och omsorg.

Hur tänker ledamoten kring att de här grupperna ska bli inkluderade och att vården ska bli mer jämlik? Hur tänker han kring att detta vänder sig till privilegierade och ganska friska grupper?

Anf. 7 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! En genomgående kritik som vi moderater har haft mot regeringen under de senaste åtta åren är att regeringen ofta skär ut små, små bitar ur komplexa problemområden. Jag tycker att propositionen är ett exempel på just detta. Vi har ett område som är stort och omfattande, där det hade behövts genomgripande reformer brett. Men regeringen väljer att bara plocka ut en mindre del.

Sedan är man ändå öppen och säger: Det behövs reformer också för andra grupper och andra delar av socialtjänstens verksamhet. Men i stället för att ta det samlade greppet väljer alltså regeringen att såga ut en mindre tårtbit. Det tycker jag är problematiskt. En lång rad remissinstanser – regioner, kommuner och även myndigheter – menar också att det här är problematiskt.

Fru talman! Detta är faktiskt också i strid med det tillkännagivande som riksdagen riktade 2020, för det var bredare än att bara handla om de grupper som vi nu debatterar.

När det gäller den andra frågan, tillbaka till mig, är det en viktig fråga som ledamoten Amløh lyfter, nämligen det digitala utanförskapet. Vi moderater har lagt fram flera förslag om att till exempel skärpa tillgången till uppkoppling på särskilda boenden. I dag är det många särskilda boenden som saknar denna möjlighet för den enskilde. Inte minst under pandemin såg vi att det var en allvarlig brist och någonting som gjorde att äldre blev än mer isolerade än vad de hade behövt vara. Detta är ett område som vi verkligen behöver adressera.

Min fasta övertygelse är att vi ska erbjuda vård och omsorg utifrån den enskildes preferenser. Många önskar digitala vårdkontakter och vill kunna sköta mer av sina tjänster digitalt. Andra vill inte alls göra det. Då måste möjligheten finnas att välja både det digitala och det fysiska spåret.

Jag är också övertygad om att om vi kan skapa möjligheter att göra mer digitalt blir även möjligheten större för dem som är i behov av att träffa sin läkare och sina omsorgskontakter oftare och mer fysiskt att göra just detta. Den möjligheten ökar när vi använder våra resurser på ett samlat och mer effektivt sätt.

Anf. 8 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Vi har ett ansvar för att göra både och. Vi har ansvar för att fånga in fler, och ibland till och med vänta in. Men vi ska också ta ansvar för att driva på i de lägen där utvecklingen kräver det.

Vi vill, och vi ska, göra mer när det kommer till digitalisering och hur vi använder hälsodata. De förslag som vi debatterar nu kommer att spela en viktig roll för en säkrare vård och omsorg. Men de är också bara ett steg; fler steg behöver tas.

Regeringen gav exempelvis i april 2021 E-hälsomyndigheten i uppdrag att analysera och föreslå hur legala möjligheter till sammanhållen journalföring kan nyttjas i stor utsträckning i hela landet. Myndigheten lämnade en slutrapport i februari i år, och förslagen bereds i Regeringskansliet. Steg tas alltså.

Vi får inte glömma att det finns många som inte kan eller vill exempelvis boka sin tid inom vården digitalt. De vill prata med en fysisk person. Digitalisering och digitala system ska hjälpa oss, inte stjälpa. System är till för människor, och därför behöver vi se till att människor inkluderas och inte lämnas efter.

Anf. 9 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Även jag hade några frågor, och delvis klarnade det under ledamotens utbyte med Johan Hultberg. Men jag vill ändå ställa frågan.

Jag uppfattade, fru talman, att ledamoten ansåg att det är bättre att skynda långsamt med det som rör digitalisering, för annars leder det till att den som inte vill använda digitala tjänster inte kan göra det.

Jag ser att det är två helt olika saker. För mig är det självklart att när jag exempelvis kommer in på en vårdcentral så måste det finnas en personellt bemannad reception där jag kan anmäla mig, samtala med någon och betala på det sätt jag önskar. Det får inte enbart finnas en digital portal. Man måste kunna göra båda sakerna. Jag måste kunna ringa och samtala på det sättet.

Samtidigt är det ett problem att det har tagit så lång tid att få fram de standarder som vi behöver för digital vårdinformation. Detta kommer att

vara ett problem även med den här propositionen, som jag är väldigt glad över, vilket jag nämnde. Nu när man får möjlighet till en sammanhållen vårddokumentation men inte har samma standarder för våra digitala system kommer ju bristerna att bli uppenbara. Det beslut som vi tog i enighet i riksdagen i maj 2019 hade behövt vara genomfört nu.

Ledamoten sa ändå att det är bra att vi inte gör det för snabbt, utan vi ska skynda långsamt. Jag skulle verkligen ha velat att det beslutet hade varit genomfört nu. Det hade underlättat för den här propositionen, men framför allt hade det ökat patientsäkerheten.

Det som möter mig som vårdtagare och patient i dag är nämligen att jag inte kan få del av all information som finns om mig, utan jag kan bara få den information som är tillgänglig för just den enhet jag söker hos. Det leder till risken att jag inte får det bästa omhändertagandet. Det handlar alltså om risker för patienter och vårdtagare men också förstås för personalen som riskerar att göra misstag därför att de inte hade information.

Jag vill därför gärna fråga ledamoten om hon inte anser att det här är två helt olika saker. Visst behöver vi forcera så att vi får nödvändig digital information och system på plats som fungerar, samtidigt som vi säkerställer att alla kan göra det på sitt sätt och inte tvingas till digitala lösningar?

Anf. 10 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågor och resonemang runt det här! Jag delar det i många stycken, och som jag även sa i mitt anförande är det här inte någonting kontroversiellt. Vi ser att det behövs en förändring av både lagstiftning och system för att möta digitaliseringen så att välfärden blir relevant nu och framåt.

Ja, vissa saker behöver gå fortare. Jag sa också att det inte bara är att köra fram allting på en gång, utan man behöver tänka en och två gånger och göra en halvhalt i de här frågorna. Annars handlar det väldigt lätt bara om hur fort det ska gå och att det är väldigt enkelt. Vi behöver också titta på det etiska, för det finns problemformuleringar som vi behöver ta hänsyn till.

Jag nämnde banktjänster i det förra replikskiftet, fru talman. Bland dem som är mellan 66 och 75 år är det 66 procent som använder mobilt bank-id. Bland dem som är äldre än så är det bara 23 procent som använder mobilt bank-id, vilket är otroligt viktigt i dagens samhälle men som väldigt få människor i de här åldersgrupperna använder. Det behöver vi i den här kammaren också ta hänsyn till så att det blir så bra det kan när vi gör detta.

Anf. 11 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för väldigt kloka resonemang! Jag instämmer i dem.

Jag tänker att det är så viktigt att vi delar upp det här, och jag tror att det är det som ledamoten är ute efter. Det finns ju en allmän tro att så fort man säger digitalisering så är allt bra. Så är det inte alls. Ibland är digitalisering jättebra. Ibland krånglar det bara till livet för ganska många medarbetare i vården eftersom det inte är smarta digitala lösningar utan krångliga digitala lösningar som tar ännu mer tid att arbeta med i situationer där det i stället borde gå snabbt.

Digitalisering i sig är liksom inte ett ord som man ska sätta upp först, utan det handlar om vad man behöver använda för verktyg och vad man behöver det till.

Jag är glad att ledamoten lyfter frågan om mobilt bank-id, något som används av många. Det är ett exempel på en fråga vi har lyft kring att vi behöver en långsiktig patientdatareform. Nu är vi ju utlämnade till en privat uppfinning. Bank-id är inte något i offentlig regi. Det är lite märkligt att alla i offentliga institutioner ändå använder det, men vi har inte hittat någon variant. Jag tror absolut att ganska mycket av välfärden kan utföras av privata utförare, men det här tillhör en grundinfrastruktur där jag vill vara säker på att det är rätt tillsyn på rätt sätt, eftersom den används för så viktiga integritetskänsliga saker.

Det är ett exempel på något som borde finnas med i en patientdatareform: Vad ska vi tillåta? Hur är accessen in i digitala system? Var jag ska kunna lagra mina uppgifter är en annan sak som vi behöver utreda, inte minst mot bakgrund av att det också kommer in utländska intressen i svensk hälso- och sjukvård. Då behöver vi säkerställa var detta finns.

Det finns alltså ganska många skäl till att göra den där långsiktiga patientdatareformen som vi är några som reserverar oss emot att regeringen inte vill göra och inte heller Socialdemokraterna här.

Jag uppskattar dock att ledamoten problematiserar frågan, för det behöver vi göra. Det är alldeles för mycket av enkla svar, där vi bara säger att digitalisering är bra. Vi måste i stället prata om när vi använder den, vem som påverkar den och hur ska vi göra det så att det på riktigt blir bra och patientsäkert.

Tack för ledamotens inlägg!

Anf. 12 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten, som deltar i resonemanget kring att problematisera och att vi behöver tänka i flera led på om och när!

Det får inte bli så att vi skapar en övertro på stora systemförändringar. Det handlar om att vi behöver få en jämlikare vård och omsorg som styrs efter behov och som kommer alla människor i hela landet till del. Då behöver vi ha digitala verktyg och system som hjälper oss i det och som inte riskerar att göra motsatsen. Jag vet att vi i socialutskottet och även fler i den här kammaren vill slå vakt om det.

Jag ser ändå att det finns en rad risker med en övertro som leder till att människor exkluderas. Vi ska i stället sträva efter att vården och omsorgen blir mer jämlik.

Anf. 13 APHRAM MELKI (C):

Fru talman! Huvuddelen av min politiska erfarenhet kommer från kommunpolitiken. Äldreomsorgen är och förblir en av kommunpolitikens allra viktigaste delar. Hur vi tar hand om våra äldsta och mest sköra medborgare är och förblir kärnan i den svenska välfärden.

Min egen erfarenhet från Järfälla är att vi till stora delar har en äldreomsorg som vi kan vara stolta över. Jag har så många gånger mött medarbetare, äldre och deras anhöriga som varit nöjda, men jag vet också att det finns stora utmaningar kvar att lösa. Pandemin riktade strålkastarljuset mot några av dem.

Det finns vissa utmaningar som med rätta är tuffa. En sådan är hur vi ska kunna få kompetens och välutbildad personal. Sedan finns det andra utmaningar som borde vara lätta att lösa och som, om jag ska vara ärlig, borde ha lösts för länge sedan.

En av dem är det vi debatterar i dag, nämligen att lagen har hindrat oss från att ha en och samma dokumentation för de äldre. Den kommunala äldreomsorgen styrs av två lagar, socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Därav har följt att insatser för den äldre ska dokumenteras i olika system beroende på om det är en vårdinsats eller en omsorgsinsats.

Detta har lett till merarbete för personalen men framför allt till medicinska risker. Många gånger har omsorgen inte blivit så bra som den skulle ha kunnat bli.

Med det lagförslag som vi nu ska besluta om blir det möjligt att ha ett elektroniskt system, kallat sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation, som ger verksamheter inom socialtjänsten som avser äldre personer eller personer med funktionsnedsättning och hälso- och sjukvården möjlighet att direkt få tillgång till varandras vård- och omsorgsdokumentation.

Det blir möjligt men inte obligatoriskt. Från Centerpartiets sida tror vi att det är en klok väg att gå. Att omedelbart göra systemet obligatoriskt skulle riskera att göra större skada än nytta. Som gammal kommunpolitiker har jag respekt för att det tar tid att lokalt få nya it-system och nya rutiner att fungera.

Det har framkommit förslag om att staten ska ta ett större ansvar för den digitala infrastruktur som den sammanhållna vård- och omsorgsdokumentationen kräver. Tanken kan vara god men med tanke på de mycket långa startsträckor som staten har för att upphandla nya nationella it-system skulle det innebära att införandet blev kraftigt försenat. Vi tror därför det är bättre att kommunerna får stöd i form av föreskrifter och vägledning men sedan själva eller tillsammans med andra får utforma systemen.

Fru talman! Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Anf. 14 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Det här är ett väldigt välkommet betänkande om den möjlighet, den frihet, som kommunerna nu får i omsorgen om äldre personer och funktionshindrade att kunna föra en gemensam journal. Det blir möjligt med denna sammanhållna vård- och omsorgsdokumentation. Det här har man önskat länge.

Vi i Liberalerna vill värna integriteten men samtidigt undanröja hinder som ligger i vägen för människor, inte minst inom vården och omsorgen, att arbeta på ett rationellt sätt för patienters, omsorgstagares, bästa. Det här är ett av många beslut som har tagits för att ge vården och omsorgen ökad frihet och patienterna ökad säkerhet.

Varför har vi behövt komma med de här frihetsinsatserna? Det går tillbaka till George Orwell, som 1949 skrev boken *1984* om att Storebror ser dig. Den boken påverkade väldigt mycket den sekretesslag som vi fick 1980 och som till och med förhindrade att två psykkliniker på olika sjukhus kunde se varandras journaler om en enskild person, vilket innebar att många undersökningar fick tas om. 2009 års sekretesslag har mycket kvar, fortfarande, av det som 1980 års lag hade.

Vi har i Liberalerna i andra sammanhang tagit upp att vi måste göra en allmän översyn och förnyelse av sekretesslagen, inte minst nu i digitaliseringsens tid, för vår lagstiftning får ju inte gå emot människors bästa. Därför yrkar jag bifall till betänkandet i dess helhet.

Jag håller med Centern om att det här ska vara frivilligt, för det är en reform som kommunerna har velat få fram för att undanröja de hinder som ligger i vägen för den gemensamma journalföringen. Men de ska inte tvingas införa system som vi kanske byråkratiskt genom riktlinjer och sådant anbefaller att de ska ta sig an.

Reservationerna i övrigt tar upp många viktiga frågor, men vi tycker att de kan bemötas av det arbete som pågår i utredningar och i Regeringskansliet.

Jag måste erkänna att i varje fall min överblick över allt som pågår är något ofullständig. Jag skulle vilja att socialutskottet efter valet ber att Regeringskansliet kommer till riksdagen och redovisar vilka utredningar som ligger på bordet och är nära proposition och vilka andra frågor som är under utredning. Allra viktigast är att utskottet får en bra redovisning av hur det går med förslaget till socialtjänstlag och hur det går med förslaget till äldreomsorgslag som mycket snart ser dagens ljus och som tar upp en del av de frågor som har aktualiserats i dag och i andra sammanhang. Till detta behövs också ett tidsschema så att utskottet har en klar bild för sig om var det finns luckor och vad som är att vänta som en helhet.

Anf. 15 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Barbro Westerholm, för ditt anförande!

Jag vill bara bekräfta att jag håller med dig. Det vore alldeles utmärkt om vi i utskottet kunde få en genomgång av allt som ligger inom det här området. Vi har själva påmint regeringen ett par gånger om våra tillkännagivanden som inte har blivit genomförda, men det vore också bra med en genomgång av allt annat som pågår så att vi får en överblick. Vi gör vad vi kan för att skicka med det här till kommande utskott så att det har med det i beräkningen för hösten – att just få överblick över vilka utredningar som finns, hur långt de har kommit och vad vi har att förvänta oss. Det är en överblick som vi behöver.

Anf. 16 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Jag glömmer alltid att säga någonting i mina anföranden, och nu fick jag chansen att lägga till att jag tycker att det är viktigt att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap kommer med i den här bilden. När det blir strul och stopp på den digitala sidan, vad finns det då för säkerhet och backup så att det inte blir som, tror jag, ledamoten från Socialdemokraterna tog upp att man i en kommun blir helt ställd och patienter, omsorgstagare, löper risk att fara illa?

Jag ser fram emot detta och kommer att bevaka utanför riksdagen vad socialutskottet gör. Jag kommer att höras om jag tycker att ni kan göra någonting bättre!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

§ 7 Borttagande av bosättningsprincipen vid sprututbyte

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU28

Borttagande av bosättningsprincipen vid sprututbyte (prop. 2021/22:129) föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

*Hälso- och sjukvårdens
organisation m.m.*

§ 8 Hälso- och sjukvårdens organisation m.m.

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU15

Hälso- och sjukvårdens organisation m.m. föredrogs.

Anf. 17 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Som riksdagsledamot kan jag skriva förslag, motioner, under början av varje riksdagsår. Alla dessa motioner som vi ledamöter skriver använder vi sedan resten av riksdagsåret åt att behandla. I dag är det dags för de motioner som handlar om hälso- och sjukvårdens organisation med mera. Vi har tidigare behandlat bland annat frågor om kompetensförsörjning inom sjukvården.

Fru talman! Vi har en vårdkris i Sverige. I början av året skrev ordföranden för Vårdförbundet respektive Läkarförbundet att de kräver en kriskommission. Det är en väldigt allvarlig situation som kräver åtgärder, var deras besked.

Sveriges Television gjorde en serie program i våras som de kallade för *Regionlotteriet* där de beskrev alla de skillnader som patienter möter beroende på var de bor. Sveriges Radio har också följt upp krisen inom vården.

Jag är glad att Sveriges Television också visar alla de förtjänster som hälso- och sjukvården har. SVT visar varje vecka ett program med det som är vårdens vardag och som fungerar väl. Det är en vardag, och helg givetvis, där patienter får den vård de behöver – behandlingar och omvårdnad som gör att vi kan vara stolta över den hälso- och sjukvård vi har i Sverige. Tack, all personal, som möjliggör detta!

Men det är allt detta samtidigt – kris och goda resultat. Ibland tar vi de goda resultaten till intäkt för att det nog rullar på ändå och att vi nog inte behöver göra så mycket extra, även när stora fackförbund larmar om läget i vården. Men det fungerar inte att göra så. Vi måste ta krisen på allvar och åtgärda de brister som finns, för patienternas skull och för personalens skull.

Jag vill först och främst lyfta upp den kanske mest akuta frågan, och det är bristen på vårdplatser. Riksdagen slog fast i höstas, när vi behandlade budgeten efter de budgetkompletteringar som vi var några stycken som bidragit till, att vi har för få vårdplatser och att de måste öka. Det anslogs också pengar för att kunna göra detta. Det krävs fler medarbetare för att kunna bemanna de vårdplatser vi behöver, ofta sjuksköterskor men också andra kompetenser.

En vårdplats är inte den andra lik. En del vårdplatser kräver mycket personal medan andra är lite mindre krävande. Hur man ska utöka och vilka vårdplatser måste avgöras lokalt i verksamheterna, men det måste finnas en tydlig nationell riktning mot att öka antalet vårdplatser och att följa upp att det blir så. Man kan inte bara hoppas.

Man måste följa upp att varje region och varje verksamhet hittar sin form för att öka vårdplatserna. En av de viktigaste nycklarna för att åstadkomma detta är att förbättra arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det måste vara fler som vill stanna kvar i yrket och som inte lämnar det när det blir för tungt och man inte orkar mer. Vi måste möjliggöra arbetsvillkor och arbetsmiljö som gör att man stannar kvar.

Vårdförbundet har tidigare berättat att ungefär 12 000 sjuksköterskor har lämnat yrket. Det är 12 000 sjuksköterskor som vi behöver varje dag i vården och i äldreomsorgen. Vi måste på alla sätt förbättra arbetsmiljö och arbetsvillkor. Där bidrar riksdagen genom att ge rimliga villkor för regionerna så att de har de pengar de behöver för att kunna genomföra detta, men det är också ett arbete som varje arbetsplats måste göra med arbetsmiljöåtgärder. Arbetsvillkor och arbetsmiljö är mycket lokalt och handlar om mötet mellan parterna, men det nationella måste bidra så att resurser finns för att göra detta.

Den andra delen som vi måste förbättra för att få en effektiv hälso- och sjukvård är att utöka primärvården. Om man kan bygga den där nära relationen – en fast läkarkontakt – inom primärvården och man kan namnet på denna person kommer det att fungera mycket mer effektivt också i ekonomiska termer. Om jag vet att jag nästa gång jag söker vård träffar samma person underlättar det både för mig och för den som ger vården att vi känner varandra och att personen vet vad som är viktigt för mig.

Riksdagens beslut i våras om en fast läkarkontakt var därför avgörande, och nu gäller det att från den 1 juli kunna leva upp till detta. Det blir viktigt för oss i riksdagen att följa upp hur det går och vad regionerna behöver mer för att kunna utföra detta på bästa sätt.

Även om mitt parti gärna hade velat se inte bara en fast läkarkontakt utan också en namngiven läkarkontakt tänker jag att det inte kan vara en massa olika personer om det ska vara en fast läkarkontakt, utan då blir det ju någon som är namngiven. Jag utgår ifrån att regionerna nu säkerställer att alla patienter får rätt till en fast läkarkontakt.

Om detta ska fungera behöver antalet patienter vara rimligt. Nyckeln är att våga ta ned antalet patienter per läkare, för då förbättras arbetsvillkoren. Detta i sig är drivande för att fler ska vilja söka sig till primärvården så att detta ska fungera. Nu har vi fått inriktningen från Socialstyrelsen: ungefär 1 100 patienter per distriktsläkare. Om det är patienter som är mycket vårdbehövande kanske det kan bli färre, annars kanske något fler, men detta är den inriktning som Socialstyrelsen har uttalat.

Nu måste varje region göra vad den kan och återkomma till den nationella nivån om den behöver stöd eller hjälp på annat sätt, antingen när det gäller resurser eller när det gäller reglering och normering i någon form.

Jag kommer tillbaka till frågan om vem som bäst styr hälso- och sjukvården. Vi kristdemokrater har ganska länge tyckt att styrningen behöver förändras, av flera skäl. Det ena är att vi har för mycket styrning. Vi har under många år velat ha mer nationell styrning. Förutom att vi har 21 självstyrande regioner har vi lagt på mer och mer nationell styrning, från riks-

dag, regering och myndigheter. Detta gör att det är för mycket styrning, och man vet knappt vad man ska följa. Är det den ena eller den andra kunskapsstyrningen som ska följas?

Dessutom kräver vi nästan allihop att man ska redovisa tillbaka, så det blir en massa administration av våra beslut. Därför behöver vi minska styrningen av sjukvården och säkerställa att det som behöver styras nationellt styrs nationellt. Det handlar om jämlik tillgång till läkemedel och till rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Detta är frågor där det krävs nationella beslut. Resten ska vi flytta ut till verksamheterna och professionerna, där de bättre beslutar hur man gör detta. Vi behöver alltså minska styrningen, och vi behöver ha en reform som både går mot staten, med det som passar bäst där, och ut i verksamheterna med det som passar bättre där.

Kristdemokraternas åsikt är att vi under den senaste mandatperioden har fastslagit så många beslut om nationell sjukvård i riksdagen att det blir spännande att samlas alla partier i höst. Jag ser fram emot detta och att lägga alla de beslut vi har tagit på bordet och säga var det passar bättre med nationell styrning och sedan titta igenom hur vi ska göra när vi har gjort detta, hur det fungerar för regionerna och vilket vägval vi ska göra. Det fungerar inte att fortsätta med samma överstyrning. Vi måste välja väg och hitta en bättre ordning, för personalens skull men också för patienternas, som har rätt att förvänta sig en jämlik tillgång på många olika sätt.

I betänkandet finns också många frågor där vi har nått enighet. Där finns sju förslag till tillkännagivanden, och jag är väldigt glad över det som handlar om att uppmana regeringen gällande behovet av ett nationellt kompetenscentrum för sjukdomen ME.

Det finns också frågor där vi inte fått stöd, och därför vill jag yrka bifall till reservation nummer 38 under punkt 13. Det handlar om att vi vill att regeringen ska säkerställa att enskilda personer som drabbats av pandemins sjukdomar får en god vård i hela landet. Så är det inte i dag, och därför lyfter jag särskilt upp denna fråga.

Anf. 18 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land att leva i. När vi blir sjuka står några av världens bästa läkare, sjuksköterskor och undersköterskor där för att hjälpa oss. Svensk hälso- och sjukvård är i absolut världsklass. De svenska sjukhusen och läkarna är några av de bästa i världen. Sjuksköterskorna och undersköterskorna som arbetar på våra sjukhus gör det med hela sin kropp och själ, med total hängivenhet.

Men, fru talman, något står inte rätt till när människor är oroliga för om de kommer att få hjälp i tid. Kommer jag att tvingas armbåga eller köpa mig förbi kön? Vad händer om jag inte har råd att köpa mig före, om jag inte har en röst som är stark nog att skrika tills jag får hjälp och om jag inte har styrkan att armbåga mig fram? Kommer vi att få sitta för länge på en stökig akutmottagning? Kommer vi att få köra långt till förlossningen eller vänta förgäves på en ambulans?

Fru talman! Svensk sjukvård är i absolut världsklass. Vi har alldeles enastående läkare, sjuksköterskor och undersköterskor på våra sjukhus som gör allt de kan för att ge oss god vård i rätt tid. Men de kan inte springa fortare. De kan inte trolla med knäna för att få fram fler vårdplatser eller se till att sparbetning på sjukhus i rika borgerligt styrda regioner tas bort.

Det är för alla dem som jag står här i dag. Det är för alla sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och övrig sjukvårdspersonal. Och det är för alla patienter som jag tar fajten, fru talman, för det räcker nu! Det säger också mina partikamrater i Region Stockholm.

Region Stockholm är landets absolut rikaste region. Regionen, som styrs av Moderaterna tillsammans med bland andra Kristdemokraterna, ser i år ut att redovisa ett överskott på närmare 1,7 miljarder svenska kronor – 1,7 miljarder bara i Region Stockholm, som ju styr över sjukvården i Stockholm.

Fru talman! Om en region nu går med 1,7 miljarder i överskott borde rimligtvis sjukvården i regionen vara helt problemfri, välfungerande och inte i behov fler resurser, fler barnmorskor eller fler undersköterskor. Eller hur? Det kan man naturligtvis tro. Men moderatledda Region Stockholm, som går med närmare 1,7 miljarder i överskott, har alltså landets längsta väntetider på akuten och stor brist på vårdplatser.

Sexton år av Moderaternas styre har lett till att personalen larmar om bristande patientsäkerhet och alldeles för få kollegor. Få har nog missat krisen inom Stockholms förlossningsvård, där stora besparingar ledde till att över 150 barnmorskor sa upp sig för att de inte kunde garantera patientsäkerheten. Det räcker nu!

I min hemregion Region Skåne, som styrs av Allians för Skåne, är situationen inom sjukvården ytterst allvarlig. Samtidigt som regionen gjorde ett överskott på närmare 1 miljard kronor lade Alliansen sparbeting på närmare 900 miljoner på den skånska vården förra året. Vårdköerna i Skåne är längre än i stora delar av resten av landet och har dessutom ökat mer än i resten av landet.

Läkare på SUS, Skånes universitetssjukhus, i Lund slår larm om den ohållbara situationen inom cancervården. På grund av långa väntetider och personalbrist har allt fler planerade canceroperationer fått ställas in eftersom patienten inte kunnat opereras i tid och tumörtillväxten varit så stor att operation blivit omöjlig.

Den som bor i Skåne och diagnostiseras med prostatacancer får i genomsnitt vänta 95 dagar på behandling. Dödligheten vid bröstcancer är större i Skåne än i grannregionerna.

I min hemstad Helsingborg får akuten nu till sommaren stänga för alla som inte är vad som på medicinspråk kallas 1:or eller 2:or, alltså de som är allra allvarligast sjuka, därför att personalbristen är så omfattande.

Kristdemokraterna, som har ordförandeposten i sjukhusstyrelsen i Helsingborg, svarar med ett sparbeting på Helsingborgs lasarett med över 150 miljoner kronor.

Fru talman! Det råder brist på läkare och sjuksköterskor. Det är inte så att de inte finns, men dåliga löner och ännu sämre arbetsvillkor gör att ingen vill söka de få tjänster som finns och att personal säger upp sig för att man inte längre orkar arbeta under orimliga förhållanden.

Åratal av nedskärningar, besparingar och privatiseringar har gradvis monterat ned den offentliga vården. De borgerliga marknadsexperimenten och privatiseringarna har gått före patienterna och vårdpersonalen. Det saknas ordning och reda i vården. Det räcker nu!

Vi måste ta tillbaka kontrollen över vården för att ge vårdpersonalen fler kollegor, öppna nya vårdplatser och korta köerna. Vården ska inte vara en marknad, utan vi ska i stället bygga ut vårdcentralerna och garantera vård efter behov i hela landet. Ingen ska kunna köpa sig före i kön.

Vi socialdemokrater är mer än redo att ta över ansvaret för sjukvården i landets samtliga regioner för att vända utvecklingen.

Vi kommer att göra det genom att se till att vård ges efter behov, inte efter storleken på plånboken. Den som är i störst behov av att träffa en läkare, få en operation eller få en behandling ska gå först, inte den som har råd att betala för en dyr vårdförsäkring. Dessa gräddfiler blir allt vanligare, och det krävs ett kraftfullt politiskt svar för att vända den utvecklingen så att behov och inte marknad styr den svenska vården.

Vi ska anställa fler inom vården, förbättra deras arbetsvillkor och se till att deras kunskap och kraft tas till vara fullt ut.

Vi måste öka statens kontroll och se till att alla vårdens aktörer jobbar tillsammans för att den som behöver vård ska få hjälp så snabbt som möjligt.

Vi vill göra upp med den borgerliga marknadsstyrningen av vården. Det är en svår strid. Men vi tar den, för i ett starkt samhälle ska rätten till förstklassig sjukvård oavsett plånbok, bostadsort och kön vara en självklarhet.

Fru talman! Vi har under mandatperioden gjort många viktiga satsningar från statligt håll på sjukvården.

Vi har tillsatt historiskt stora medel till regionerna under mandatperioden. Vi har ökat satsningen på cancervården och fortsatt satsningen på vård i rätt tid i samband med graviditet, förlossning och eftervård. Vi satsar på att utveckla och stärka primärvårdens viktiga arbete. Flera viktiga förändringar har gjorts för att utveckla en bättre sjukvård inom landets hälso- och vårdcentraler. Vi genomför en stor personalsatsning inom hälso- och sjukvården för att attrahera men också behålla kompetens. Vi har också sett till att fler sjuksköterskor får möjlighet till betald specialistutbildning.

I betänkandet som vi behandlar i dag är också utskottet enigt om att satsningar behöver göras för att öka kompetensen och kunskapen om sjukdomen ME. Dessutom anser ett enigt utskott att det är angeläget att beakta skillnaderna mellan mäns och kvinnors symtom och sjukdomsförlopp vid olika sjukdomstillstånd och att beakta de regionala skillnaderna i kvaliteten i kvinnospecifik vård. Det är bra.

Det görs oerhört mycket satsningar på hälso- och sjukvården från statligt håll. Men det är i regionerna som förändringen måste ske – och då måste den politiska viljan och de politiska prioriteringarna finnas även där.

Avslutningsvis, fru talman: För oss socialdemokrater är bristerna i arbetsmiljön och arbetsvillkoren och bristen på kompetent personal några av de allra viktigaste utmaningarna inom hälso- och sjukvården under kommande mandatperiod för att komma till rätta med köerna och personalbristen.

Vi är också alldeles övertygade om att svaret på dessa utmaningar inte är fler privatiseringar, fler sparbetning på våra sjukhus eller fler privata sjukvårdsförsäkringar.

Jag vill med det yrka bifall till vår reservation 40.

(Applåder)

Anf. 19 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är brister på många håll i landet.

Västernorrland är ett dystert exempel. Man har stora problem och har haft det under lång tid, och det har nästan aldrig blivit bättre. Personal fortsätter protestera. Patienter protesterar.

Det är väl egentligen bara Halland som brukar klara sig i den här ligan och nästan alltid komma ut väl. Ibland gör även min egen region, Region Jönköpings län, det. Man klarar sig på många håll. Inte minst är tilliten från befolkningen hög. Man har stort förtroende för vården.

Men vi har som sagt brister. Och om man inte tar itu med bristerna är man inte mycket mer än en liten lort, tror jag att Astrid Lindgren skulle ha sagt.

Men varför har vi en socialminister om ansvaret hela tiden flyttas ut till regionerna och man själv inte följer upp hur det går?

Vi från Kristdemokraterna och Moderaterna medverkade till att det 2019 lades nya pengar, 3 miljarder, särskilt till primärvården. Det skulle leda till en större primärvård. I den senaste budgeten har vi sett till att särskilda pengar går till fler vårdplatser, och vi har följt upp det i utskottet genom ett initiativ tillsammans med andra partier eftersom vi vill veta hur det går. Blir det fler vårdplatser? Förbättras arbetsmiljön?

Vi fick den senaste rapporten från regeringen. Den ska vi förstås inte debattera här, men det känns inte som om det är regeringen som driver på uppföljningen och ser till att det går åt rätt håll. Varje gång man får frågan konstaterar man: Det är inte min fråga; det är regionernas.

Är det inte skäl för oss i riksdagen att ta ansvar för hur det går med sjukvården? Vi stiftar lagen, hälso- och sjukvårdslagen, som gäller för sjukvården i hela Sverige. Är det inte också vi som ska ta ansvar? Kan vi hela tiden diskutera att det är någon annans ansvar? Nej, mitt parti tycker inte det.

Vi vill förändra styrningen. Men i väntan på det tänker vi också ta ansvar nationellt. Vi vill veta hur det går. Jag vill veta om det blir fler vårdplatser och fler anställda. Om det inte blir det vill vi göra något annat och styra med hjälp av pengar och lag. Det tror jag att både patienter och personal kräver.

Anf. 20 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Ankarberg Johansson, för möjligheten att ha det här replikskiftet!

Fru talman! Jag misstror inte för fem öre ledamotens vilja och stora ambition att göra sjukvården bättre. Men ledamoten Ankarberg Johansson säger i talarstolen här att om man inte tar tag i problemen är man en liten lort. Då måste jag skicka tillbaka frågan till ledamoten. Varför pratar inte ledamoten Ankarberg Johansson med sina kamrater i exempelvis min hemkommun Helsingborg?

Från statligt håll skickas stora summor pengar till regionerna för att lösa de stora problem som uppkom under exempelvis pandemin. Men man använder dem inte på rätt sätt. Trots att man går med en 1 miljard i vinst lägger man sparbeting på exempelvis mitt hemsjukhus, Helsingborgs lasarett, med 150 miljoner kronor. När man får frågan vad man vill göra för att komma till rätta med de stora problem som finns på Helsingborgs la-

sarett svarar den kristdemokratiska ledamoten, som är ordförande i sjukhusstyrelsen, ganska svepande.

Fru talman! Kan det vara så att regionens politiker från ledamotens parti helt enkelt vill se en statlig styrning på området så pass mycket att man passar när det gäller att göra någonting på regional nivå? Varför går annars ledamoten Ankarberg Johanssons stora vilja och ambition inte vidare ned till regionens kristdemokratiska ledamöter, som har makten att förändra situationen? Man har medlen; varför förändrar man det inte på regional nivå?

Anf. 21 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten!

Vi har en fullständigt fungerande diskussion i vårt parti. Vartenda regionråd är besjälade av att minska vårdköerna, öka antalet vårdplatser och utöka primärvården.

Att kämpa på i sin egen region tror jag att ledamotens partivänner också gör. Det är så det fungerar. Men man lyckas inte alltid. Vi tror därför att det handlar om hur det går till med de nationella besluten. Om det skickas ut pengar utan att man har rätt förutsättningar blir det fel i regionerna.

Det fanns ett skäl till att vi i riksdagen sa att om de pengar som vi ville ha till äldreomsorgen, 4 miljarder årligen, och som vi i Kristdemokraterna kom överens med Vänsterpartiet och Moderaterna om, inte går till äldreomsorgen vill vi att de ska betalas tillbaka.

Vi behöver ha samma angreppssätt när det gäller satsningar från nationell nivå när det gäller vårdköer och mycket annat. Men regeringen har inte det. Man skriver, tycker jag, ibland ganska märkliga överenskommelser med SKR som inte handlar om kärnan utan en massa bisaker. Vi ska säkerställa att det finns fler vårdplatser och att personalen har bättre arbetsmiljö. Det är det vi ska följa upp, inte andra saker som saknar betydelse.

Jag saknar en tydlig nationell ledning. Om man är regeringsparti och har ansvar för sjukvården behöver man ha en mycket starkare ansats för att säkerställa att det blir bra. Jag saknar den. Man hoppas att det blir bra i regionerna. Jag tycker inte att det fungerar.

Anf. 22 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Tack återigen, ledamoten Ankarberg Johansson!

Om man lyssnar på replikskiftet hör man nog att vi delar ambitionen och viljan att få en bättre vård och färre köer – god vård i rätt tid. Problemet är bara att vi har olika sätt att se på hur sjukvården ska styras. Jag tror också att det visar sig ganska tydligt i det här replikskiftet.

Ledamoten Ankarberg Johansson säger att det måste vara mer statlig styrning. Men jag menar något annat. Ingen annan regering har satsat så mycket på regionerna som vi har gjort under den här mandatperioden. Via statliga medel men också via uppdrag och mycket annat har det från statligt håll satsats enormt mycket på regionerna under mandatperioden.

Problemet är dock att om inte vi på statlig nivå som vill se förändring pratar med våra kamrater på regional nivå om att se till att det faktiskt sker blir det ärligt talat ganska lite förändringar ute i regionerna. Man kan absolut tycka att det ska vara större statlig styrning över svensk sjukvård, vilket jag vet att ledamoten Ankarberg Johansson själv och hennes parti

vill. Men till dess man har fått med sig så pass många kamrater i den här kammaren på det och har fått igenom det beslutet måste förändringen ske på regional nivå. Det är så sjukvården är uppstyrd i dag.

När man får medel från statligt håll, när man har förutsättningar för att säkra en god och säker vård i rätt tid på regional nivå måste man ha den politiska viljan också där. Det räcker inte att den finns här i talarstolen.

Anf. 23 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Det finns en mängd reservationer i detta gigantiska betänkande. Vi moderater står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 1.

Fru talman! I dag debatterar vi ett av socialutskottets bredaste betänkanden. Det speglas inte minst i de sju tillkännagivanden som föreslås. Det handlar om allt från att stärka den medicinska kompetensen och personalförsörjningen inom äldreomsorgen till att ha större fokus på barn i anhörigstödet. Det handlar om att kunskapen måste öka vad gäller patientens delaktighet hos kommuner, regioner och andra myndigheter, om att utreda hur ett nationellt kompetenscentrum för sjukdomen ME kan inrättas och om ytterligare ett par punkter som jag strax ska komma till.

Svensk sjukvård håller en mycket hög medicinsk kvalitet. Det är vi med all rätt mycket stolta över. Det är dock inget som är självklart och som fortsätter av sig självt utan att vi ständigt strävar efter att dels utveckla vården, dels komma till rätta med de stora problem som svensk vård samtidigt har.

Ett av de största problemen är utan tvekan vårdköerna. Här är det viktigt att notera att sjukvårdsköerna fördubblats och att köerna till BUP tredubblats långt före pandemin. Att pandemin inte har gjort saken bättre är ställt utom tvivel. Men när Socialdemokraterna sitter vid makten blir vårdköerna längre. Det upprepar sig återigen.

Fru talman! Att människor får vård i tid och att köerna till sjukvården betas av måste vara den allra mest prioriterade uppgiften den kommande tiden. Att stå i en vårdkö innebär ett stort personligt lidande. Man riskerar också att bli så mycket sämre att det inte bara riskerar att krävas mycket mer avancerad vård och en längre rehabilitering. Det är också en frånvaro från arbetslivet med såväl inkomstbortfall för den enskilde som en stor samhällelig kostnad.

De moderata förslagen om nationella patientkontor, eller nationella vårdförmedlingar som de heter i den gemensamma budgeten från M, KD och SD, och att såväl öppenvård som slutenvård ska vara valbar i hela landet för patienten är några viktiga exempel på åtgärder för att komma till rätta med just vårdköerna.

Jag vill alltså understryka att det i dag är fyra av tio patienter som inte får sin vård i tid inom den lagstadgade vårdgarantins tidsgränser. Det är en stor skillnad mellan den region där köerna är längst och den där de är kortast.

Fru talman! Coronakommissionen var ytterligt tydlig i sitt första delbetänkande när det gällde kritiken avseende äldreomsorgen. Kommunerna hade bland annat glömts bort när det gällde skyddsutrustning. Regeringen fick kritik, bland annat för att man dröjde så länge med besöksförbud.

Men det som varit ett strukturellt problem sedan länge är den medicinska kompetensen, och den måste åtgärdas. Gamla och sköra ska inte i

första hand skickas till akuten när de blir sjuka. Man ska få vård där man befinner sig. Därför är jag så glad över att utskottet bifallit det moderata förslaget om att stärka den medicinska kompetensen och personalförsörjningen inom just äldreomsorgen.

Jag vill också i det här sammanhanget lyfta fram vårt förslag om att införa en fast läkare och samordning av vårdteam i den nära vården för de mest sjuka och sköra. I vår strävan att alla som vill ska få en fast läkare är det viktigt att de med svagast röst och störst behov får det allra först.

Moderaterna vill därför införa möjlighet även för andra kategorier av läkare än specialister i allmänmedicin att verka som fasta läkare i den nära vården.

Fru talman! En grupp som är stor men ofta glöms bort – det kanske är signifikativt i sammanhanget – är människor med kognitiva sjukdomar. Då pratar jag om något som är mycket bredare än bara det som vi vanligtvis kallar för demens.

Detta handlar om patienter som ofta inte har samlade vårdkedjor. De har inte någon samlad vårdplan. Ofta får anhöriga ta ett orimligt och inte sällan omänskligt ansvar. Där vill vi just prioritera vårdkedjor och ha en samlad vårdplan. Vi vill också prioritera kontaktsjuksköterskor och anhörigstödare inom denna vård. Vi vill också ge primärvården möjligheter att ställa tidigare diagnoser.

Fru talman! En av mina hjärtefrågor i all politik och naturligtvis också när det gäller sjukvården är barnen, vår framtid. Vi vet att barn som växer upp i utanförskapsområden riskerar att aldrig komma därifrån. De riskerar att bli kvar i ett socialt arv och ett utanförskap. Därför vill vi moderater bland annat se en obligatorisk språkscreening på BVC för att upptäcka barn som inte kan svenska.

Att inte kunna språket – jag säger detta utifrån lång erfarenhet som lärare i just svenska i den svenska skolan – är ett av de största hinder ett barn kan ha. Och att lära sig språket är nyckeln till att komma ut ur utanförskapet. Vi vill också därför ha utökade program hos BVC i utsatta områden.

Vi vet också att den psykiska ohälsan är större kopplat till utanförskap. Där vill vi moderater återinföra den förstärkta vårdgarantin för barn och unga när det gäller psykisk ohälsa. Vi vill också stärka uppföljningen, utvärderingen och tillsynen av barn- och ungdomspsykiatrin. Vi vill också prioritera våldsutsatta barns tillgång till rehabilitering.

Fru talman! Ett av de tillkännagivanden som möjligen faller i morgondagens votering gäller övergången mellan barnvård och vuxenvård. Jag hoppas att man till i morgon kommer att ha tänkt över detta, precis som man har gjort med andra frågor, till exempel aborter, så att vi i morgon kan trycka på den där viktiga knappen som innebär att vi får en möjlighet att utreda en annan övergång mellan barnvård och vuxenvård.

Vi moderater har sedan tidigare föreslagit att barncancervård skulle kunna tjäna som en pilot. Men jag är väldigt glad över att det i utskottet fanns ett förslag som vi övriga, dock inte C, S, V och MP, stödde. Jag hoppas att det kan bli en start för något som är oerhört viktigt för många barn.

Slutligen ska jag säga något kort om en annan av mina hjärtefrågor, nämligen cancervården. Just för cancerpatienterna tror vi att det är väldigt viktigt att man har en nationell valfrihet i fråga om slutenvård och att det

finns ett patientkontor som kan stödja patienterna när det gäller att få cancervård i tid. Vi ska utveckla kömiljarden med en särskild satsning på just cancervården och, vilket inte minst vår hearing i socialutskottet för några dagar sedan om svensk och europeisk cancerstrategi visade på, arbeta och delvis göra ett omtag med de standardiserade vårdförloppen.

Vi behöver se till att det finns möjlighet att ställa tidigare diagnoser. Vi vill se nationella kriterier gällande standardiserade vårdförlopp, anpassade just i syfte att förbättra primärvårdens förmåga att ställa tidigare cancerdiagnoser. Att få en tidig diagnos är ofta skillnaden mellan liv och död.

Fru talman! Detta är ett axplock av alla de förslag som vi tror kan förbättra svensk sjukvård. Det är nya uppgifter men också nya möjligheter. Då måste man också ta bort en del uppgifter, och där tror vi att just administrationen måste arbetas med oerhört intensivt.

(Applåder)

Anf. 24 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Nu ska vi debattera socialutskottets betänkande 15, som handlar om hälso- och sjukvårdens organisation. Det är uppenbart att det finns ett stort intresse från riksdagens ledamöter att diskutera dessa viktiga frågor, vilket är bra. Vi vet också att det finns ett stort intresse bland landets medborgare när det gäller sjukvården, för det är ju en fråga som rör alla.

Bara i det här betänkandet behandlar vi 430 motionsyrkanden från allmänna motionstiden. Det gör att det spänner över ganska många områden inom hälso- och sjukvården. I betänkandet finns förslag till sju tillkännagivanden till regeringen, som bland annat handlar om att stärka sjukvårdens anhörigstöd, vilket är väldigt viktigt, och också ökad medicinsk kompetens och säkrad personalförsörjning inom äldreomsorgen.

Just detta med äldreomsorgen är ju ett angeläget område. Enligt Coronakommissionen var äldreomsorgen inte förberedd eller rustad när pandemin slog till. Det berodde ju på strukturella brister, vilket har varit känt under väldigt lång tid. Strategin att skydda de äldre har enligt kommissionen misslyckats. Dem som vi skulle skydda främst svek vi mest.

Därför talman är det oerhört viktigt att regeringen ta vara på Coronakommissionens slutsatser och förslag om att systematiskt och metodiskt arbeta med att stärka den medicinska kompetensen och personalförsörjningen inom äldreomsorgen, så att det som hände inom äldreomsorgen under pandemin aldrig ska hända igen.

Fru talman! Vi har en sjukvård med fantastiska medicinska resultat. Vi har också vårdpersonal som gör fantastiska insatser, många gånger under väldigt svåra och tuffa förhållanden. Samtidigt har vi bristande tillgänglighet inom sjukvården. Allt detta är en sammanfattning av svensk sjukvård i dag.

Det är naturligtvis viktigt att lyfta fram alla dessa delar när man talar om svensk sjukvård. Men under senare år har internationella jämförelser av sjukvårdssystem blivit allt vanligare och mer pålitliga. Dessa jämförelser har ökat kunskapen om de problem som finns i den svenska sjukvården.

Det står exempelvis numera klart att Sverige inte lever upp till nivåer som många andra jämförbara länder gör när det gäller information, delaktighet och samordning.

Men det som gör mig riktigt orolig är de kroniskt långa vårdköerna. Jag har pratat om det många gånger förr – det har jag faktiskt gjort under tolv års tid. Redan 2010, när jag var ny riksdagsledamot, tog jag upp dessa frågor här i kammaren.

Fru talman! Regeringen har försökt bekämpa vårdköerna under många år, men man har inte lyckats med det. Man kan bara titta på väntetiderna inom cancervården. De är allt annat än godkända. För de två vanligaste cancerformerna, bröstcancer och prostatacancer, är resultatet skrämmande. Bara 41 procent av dem som drabbas av bröstcancer får behandling inom medicinskt rimlig tid. Situationen är ännu värre för dem som drabbas av prostatacancer. I den gruppen är det bara 13 procent som får behandling inom den maximala ledtiden. Detta är alldeles färska siffror, som man kan gå in och titta på i dag.

För mig, fru talman, är det nästan obegripligt att de långa vårdköerna inte har tagit ännu större plats i den politiska debatten i Sverige. Det verkar nästan som att det har skett en allmän tillvänjning när det gäller vårdköer här i Sverige. Den allmänna bilden har varit att vårdköerna är irriterande och plågsamma men att det inte går att göra så mycket åt dem. Det är så fel som det kan bli. Vårdköer är ingen naturlag, och det kan vi se på våra nordiska grannländer, främst Danmark.

Fru talman! Flera av våra grannländer har genomfört intressanta och i många fall framgångsrika reformer inom sjukvården medan vi i Sverige, trots vissa försök, har misslyckats med att ändra sjukvårdssystemets grundläggande strukturer. Det kanske är dags att inse fakta: Om vi ska få bort väntetiderna en gång för alla krävs det stora reformer inom svensk sjukvård.

Vi har lagt fram en mängd förslag under åren. Bland annat anser vi att vi måste stärka och utvidga patientlagen, så att patienterna har rätt att söka slutenvård i andra regioner än dem där de är skrivna. Även ett rättighetsbegrepp måste införas inom patientlagen, så som det finns inom den danska patientlagen. Det finns ett värde i att tydliggöra vad patienter har rätt att förvänta sig av vården.

Begreppet rättighet säger något principiellt om synen på medborgarens och patientens förhållande till det offentliga, men rättighetsbegreppet bidrar också till en ytterligare perspektivförskjutning i vården, där patientens inflytande och delaktighet ses som en självklarhet. I jämförelse med Norge, Finland och Danmark är patientens rättsliga ställning svagare i Sverige. Faktum är att Sverige är ett av få länder i Europa som saknar patienträttigheter i sin lagstiftning.

Fru talman! Patienten måste också få bättre möjligheter att jämföra kvalitet i vården hos olika vårdgivare. Patienter har i dag nästan ingen information om vårdgivarens väntetider, kvalitet och resultat. Här kan man vidareutveckla 1177 så att patienterna kan hitta väntetider och jämförbara kvalitetsdata där för alla vårdgivare, oavsett regi. Ska vi få bort vårdköerna måste vi ta hjälp av all ledig vårdkapacitet som finns, offentlig som privat.

Något som också är viktigt att påpeka är: Ska man förändra och förbättra hälso- och sjukvården i Sverige måste man även förändra förutsättningarna för vårdens medarbetare. Då handlar det inte om målbilder, handlingsplaner eller tillfälliga miljardsatsningar. Det som krävs är långsiktiga och varaktiga förbättringar när det gäller arbetsmiljö och arbetsvillkor för vårdens medarbetare. Här finns inga genvägar att ta.

Till sist, fru talman, vill jag tacka socialutskottets ledamöter. Detta är min sista debatt här. Det har varit fantastiska tolv år. Precis som Barbro – hon sa det tidigare – kommer jag utanför den här salen att följa er noga. Jag önskar er lycka till i valrörelsen. Och ha en riktigt skön semester!

Jag yrkar bifall till reservation 2.
(Applåder)

Anf. 25 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag vill helt enkelt ta tillfället i akt att säga några ord. Jag har suttit i socialutskottet i fem år. År 2017 kom jag in i socialutskottet, och då hade ledamoten Ramhorn redan suttit där i ganska många år. Jag har verkligen uppskattat ledamotens flexibilitet och stora kunskaper. Jag vet att ledamoten själv är förankrad i ett värdeyrke, och det tycker jag har märkts. Det finns en flexibilitet men också en väldigt ödmjukhet i fråga om att hitta lösningar som gör att man kan gå vidare.

När det gäller den budget som våra tre partier ligger bakom kan man säga att det har varit lätt att hitta de gemensamma punkter som Per Ramhorn har stått för. Det handlar om att sätta patienten i centrum, med en varm innerlighet, för att just hantera vårdköerna. Inga patienter ska behöva stå i några köer. Att sätta människan i fokus tycker jag har varit ett signum för Per Ramhorn. Jag kommer att sakna din klokskap i utskottet. Jag önskar dig all lycka till efter de här åren.

Anf. 26 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Jag vet egentligen inte vad jag ska säga, men jag tackar för de fina orden. Som sagt: Samarbetet här med dig, Camilla, och övriga har varit bra. Vi har många gånger haft olika åsikter, men socialutskottet har varit speciellt. Vi har fört politiken framåt. Jag har många gånger undrat: Vad är det som har gjort att vi har haft en sådan god sammanhållning i socialutskottet fast vi har haft olika inställningar i mycket? Jag har kommit fram till att vi nog är rätt så trevliga människor i socialutskottet. Vi söker oss kanske dit. Jag tror det och hoppas det.

Anf. 27 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag kan bara hålla med. Det är ett fantastiskt utskott. På det viset kan man tacka allihop.

Anf. 28 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag sällar mig till kören och tackar dig, Per. Jag är en rookie jämfört med dig. Du har lång erfarenhet av att arbeta i socialutskottet. Jag kände direkt när jag kom in här efter valet att det fanns människor som var engagerade, ville någonting och var intresserade av att lyssna på varandra. Jag noterade det. Det är inte givet i politiska sammanhang att det är så. Det är klart att vi i talarstolarna här ibland testat gränserna och är lite bråkiga med varandra, men när vi kommer till utskottsrummet gäller det att komma framåt. Det har jag upplevt. Du tillhör dem som är intresserade av att lyssna på andra och av att komma framåt. Jag tackar dig jättemycket för ditt arbete i riksdagen.

Jag tänker att när man engagerar sig politiskt och går in i ett uppdrag, antingen det är i den egna kommunen, regionen eller riksdagen, gör man

en samhällsgärning. Man ställer sig till förfogande. På väljarnas uppdrag gör man ett arbete för det gemensamma bästa. Det har du gjort under en lång tid i riksdagen. Varmt tack för att du har gjort detta samhällsuppdrag och för att vi har fått ta del av dina kunskaper och erfarenheter i socialutskottet! Tack för din gärning!

Anf. 29 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar också fru ordföranden för ett bra samarbete. Med risk för att jag gör mig ovän med en tidigare ordförande i socialutskottet, Anders W Jonsson, tycker jag att ordföranden har varit en av de absolut bästa ordförandena vi har haft under alla dessa år. Men även Anders W Jonsson har varit bra.

Anf. 30 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag får tacka Per Ramhorn för de vänliga orden och återgälda det med att säga: Vi har haft väldigt mycket trevligt tillsammans under dessa år. Även om vi har haft rakt motsatta åsikter har vi kunnat ha trevligt på det sociala planet. Ett stort tack!

Det vi debatterar nu, fru talman, handlar om hälso- och sjukvårdens organisation. Det finns en fara i att diskutera organisation, för det finns väl inte en chef och inte en ledningsgrupp som när man har upptäckt att man har problem i en verksamhet har tänkt att lösningen är att omorganisera det hela. De flesta, inte minst de stora, omorganisationerna leder ju till betydligt mer problem än de faktiskt löser.

På den nationella nivån har vi två oerhört stora omorganisationer bakom oss de senaste två decennierna. När vi upptäckte att det var stora problem i Försäkringskassan, strax efter millennieskiftet, försökte vi lösa det genom en stor omorganisation där vi slog samman alla försäkringskassorna, för då skulle det lösa sig. Det blev ju inte riktigt så. Den andra mycket stora omorganisationen, som också avskräcker, var omorganisationen av polisen, där man centraliserade den till *en* myndighet. En enig riksdag stod bakom det, men det ledde till mycket stora problem.

Det är därför man kan höja ett varningens finger för att ge sig på en så oerhört komplex organisation som hälso- och sjukvården är, betydligt mer komplex än både polis och försäkringskassa. Erfarenheten är ju också att omorganisationer inom hälso- och sjukvården inte sällan leder till bekymmer. Här i Stockholmstrakten kan vi inte minst se på sammanslagningen av Huddinge sjukhus och Karolinska sjukhuset, där vi fortfarande i dag lider av de sammanslagningsproblemen.

Omorganisationer och organisation är alltså någonting man ska ta med mycket stor försiktighet.

Skulle jag, fru talman, peka ut några områden inom hälso- och sjukvården där lösningen icke desto mindre kommer att vara omorganisation vore ett sådant hur man organiserar vården av de mest sjuka äldre.

När vi pratar om hälso- och sjukvård ser vi lätt framför oss att det handlar om regionerna, som är ansvariga för hälso- och sjukvården. Men en ganska stor del av hälso- och sjukvården i Sverige bedrivs inte av regionerna utan av våra 290 kommuner.

Här har vi inte minst under pandemin fått blyxtbelysning på ett av de riktigt stora problemen: Ädelreformen under 90-talet, där man förde över denna vård till kommunerna, löste inte ett av de riktigt stora problemen,

nämligen att denna grupp av människor inte bara behöver en väldigt god omsorg och omvårdnad utan också hög medicinsk kompetens. Det var det som gjorde att vi under pandemin såg att vi inte kunde bedriva akutsjukvård för de mest sjuka äldre på annat sätt än att ta in dem på akutsjukhusen.

Här krävs det en strukturell förändring. Här krävs det en lagändring som gör att kommuner och regioner blir skyldiga att se till att detta fungerar. Den felande länken är att regionerna måste kunna ställa upp med läkarinsatser dygnet runt.

Ett annat område där vi i utskottet är eniga om att det krävs en omorganisation är hur vi tar hand om de människor som lider av beroendesjukdomar. Jag brukar nästan alltid säga att vi har världens bästa sjukvård i Sverige, men inte just för den gruppen. Där har vi en anomali: Just för den sjukdomsgruppen är det inte hälso- och sjukvårdshuvudmannen, det vill säga regionerna, som har huvudansvaret för den medicinska behandlingen, utan där är det kommunerna och socialtjänsten.

Vi kan leka med tanken att man gav socialtjänsten ansvar för behandlingen av diabetes eller för cancersjukvård. Då tror jag inte, fru talman, att resultaten där skulle vara på den absoluta världsnivån. Här krävs det strukturella förändringar, och vi är nog många som är glada över att det är på gång i och med att utskottet har pressat regeringen till att tillsätta Samsjuklighetsutredningen. Den kommer att resultera i positiva förändringar, även om de kanske inte blir tillräckligt långtgående.

Det tredje området, fru talman, där vi också behöver förändringar är den nationella styrningen av hälso- och sjukvården. Flera talare före mig har kritiserat det system vi har hamnat i till följd av att ett antal regeringar har använt en styrmetod med stimulansbidrag till regionerna för att de ska göra än det ena, än det andra. Det här började i slutet av 80-talet och början av 90-talet och har sedan fortsatt och expanderat.

Detta är, fru talman, en mycket olämplig styrform i och med att det är korta, tillfälliga statsbidrag där man tecknar avtal mellan regeringen och SKR. Här krävs det en strukturell förändring där vi går mycket mer till att styra den svenska sjukvården nationellt genom lagar, förordningar och föreskrifter och inte minst genom en väldigt skarp tillsyn där vi kan se vad man gör i olika regioner och på olika mottagningar. Är det förenligt med vetenskap och beprövad erfarenhet eller inte? När man säger att ett nytt läkemedel ska börja användas i en ny sjukvårdsgrupp bör också man ha möjlighet att snabbt kontrollera att så verkligen sker.

Det arbete vi gjort i utskottet har resulterat i ett antal förslag till tillkännagivanden i detta betänkande. Flera av dessa har sin grund i motioner som kommer från Centerpartiet. Jag är glad över att utskottet föreslår uppmaningar till regeringen, inte minst vad gäller sjukdomen ME och att försöka samla kunskapen om denna på ett ställe. Riksdagen kommer också att sätta fokus på den jämställda vården – eller bristen på jämställd vård, för den är inte jämställd i dag. Här krävs det ett väldigt tydligt genusperspektiv, och det är också ett nationellt ansvar.

Det finns dock, fru talman, ett förslaget tillkännagivande som jag är väldigt olycklig över, och jag vill därför yrka bifall till reservation 40. Det handlar om det som i betänkandet kallas åldersgränser i vården och är ett problem som egentligen är politiskt.

Sverige har undertecknat barnkonventionen, och barnkonventionen säger att är man under 18 år ska man alltid komma i främsta rummet. Det gör att vi i Sverige sedan lång tid tillbaka har en väldigt stor skillnad i kvaliteten på barnsjukvården i förhållande till vuxensjukvården. Det är ett helt annat bemötande, delvis beroende på att man inte kan behandla en 3-åring på samma sätt som en 33-åring. Det är också skillnad i tillgänglighet. Det finns betydligt större möjligheter att lägga in. Det är helt enkelt en sjukvård i en klass för sig.

Detta blir ett problem när man slutar att vara barn, det vill säga när man fyller 18 år, och då hamnar i någonting annat, det vill säga vuxensjukvården. Inom vuxensjukvården har man jobbat väldigt hårt på att försöka höja kvaliteten – för det handlar inte bara om pengar, fru talman, utan om väldigt mycket annat. Man har också speciella mottagningar inom vuxensjukvården för att underlätta den här övergången.

Som barnläkare har jag gång på gång suttit i diskussioner med förtvivlade föräldrar som säger: Nu när vårt barn fyller 18 kommer det här inte att gå. Vi måste få stanna kvar inom barnsjukvården!

Men att vända sig till den lösningen, vilket en majoritet i utskottet har gjort, får till konsekvens att vi accepterar en försämring av barnsjukvården. Det är ju de resurserna som då inte bara ska användas för 0–18-åringar utan även för 19-, 20-, 21- och kanske 22-åringar. Det kan väl inte vara det som riksdagens kammare kommer att besluta i morgon?

I stället bör man göra det man gör inom professionen, nämligen se till att få väldigt bra samarbete mellan vuxenklirik och barnklirik för att underlätta övergången och dessutom se till att ha särskilda mottagningar för vad man kallar unga vuxna. Det är de metoderna man ska använda, inte att i riksdagen fatta beslut om att nu ska 18-årsgränsen bort. Det kommer, fru talman, inte att leda till någonting annat än att vi får en urvattnad barnsjukvård, och det innebär de facto att vi skulle frångå FN:s barnkonvention. Den säger nämligen tydligt i portalparagrafen att när det handlar om barnen ska deras intresse komma i främsta rummet, och det gör det inte om man börjar erbjuda barnsjukvård för 19-, 20-, 21- och 22-åringar.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 40 och hoppas att det blir kammarens beslut i morgon när vi voterar om detta.

Anf. 31 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Ja, vi har ett väldigt trevligt utskott, men ingångarna i de här frågorna är också i viss mån ideologiska. Det vill jag påstå.

Jämlig sjukvård är ord som förpliktar. I dag har vi en ojämlig vård som slår väldigt hårt klassmässigt och regionalt. Det är faktiskt regionerna som har ansvar för sjukvården. Ibland tycker jag mig höra att det är Magdalena Andersson, men det är faktiskt inte det. Och det är högerpartierna som styr majoriteten av regionerna.

Ett exempel är Västra Götaland, där man i helgen kunde läsa om en kraschad förlossningsvård där förstföderskor får gå hem efter sex timmar. Så kan det se ut i regionerna, fru talman.

Vi ska också komma ihåg den offentliga vården, som räddade så många liv under pandemin och där man slet väldigt mycket.

Det talas om att det behövs en ökad produktion, och det låter väl bra. Men det som behövs är en bättre arbetsmiljö för dem som jobbar inom vården. Det handlar om förkortade arbetstider för alla som jobbar skift

inom vården och bättre villkor lönemässigt. Vi måste uppgradera den offentliga vården, och vi måste också anställa fler.

Fru talman! Hälsa och klass hör ihop. Skillnaden i livslängd mellan olika utbildningsgrupper ökade från 4,4 år till 6 år mellan 2006 och 2019. Det måste vi väl alla se som ett stort misslyckande. Då kanske man inte kan omfamna etableringsfriheten och ha en privat vårdförsäkring som snuttefilt eller förordna mer vårdval. Det är kanske dags att utvärdera lagen om valfrihet. Det är väl jättebra att alla får välja utifrån sitt patientbehov. Men det är också företagen som väljer exempelvis var de ska etablera sig någonstans.

Leder fri etablering för vinstdrivna privata vårdbolag till jämlik vård? Det behövs kanske inte någon jättestor kristallkula för att svara på det. Det mest ingripande beslutet i lagen om valfrihet är etableringsfriheten för privata aktörer, som vi menar motverkar en ökad jämlikhet.

Det är flera myndigheter som tittar på detta, exempelvis Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. I deras rapport 2021:4 står följande: Vi finner till exempel flera socioekonomiska skillnader när det gäller vårdens tillgänglighet som inte motiveras av skilda vårdbehov.

Sedan går de vidare med detta.

Detta är så tydligt. Jag återkommer till det.

Fru talman! Varför ska Sverige ligga under EU-snittet när det gäller antalet vårdplatser? Det behövs också en analys utifrån regionala och sjukvårdsmässiga behov om var vårdplatserna bäst behövs. Det finns en obalans i bemanningen i förhållande till antalet vårdplatser som har blivit väldigt tydlig under pandemin, då personalen verkligen fick utföra ett arbete som, när man tittar tillbaka, inte var värdigt. Tolv timmars arbetsdag dygn efter dygn pressar personalen för hårt.

Det behövs också en nationell plan och analys av behovet av antalet vårdplatser, specifikt inom iva.

Det behövs också en nationell långsiktig plan för utbildningsbehoven när det gäller vårdens olika yrken. Att bara göra utbildningsinsatser lite då och då är inte optimalt. Det har rörts runt för mycket i 21 grytor utan att man har haft koll på vad slutresultatet ska bli.

Grundutbildning och fortbildning behöver säkras för hela landets behov. Det behövs också en ekonomisk plan för det eftersom det kommer att kosta, men det är absolut nödvändigt. Statens uppföljning av målen för vården behöver bli mer systematisk, kontinuerlig och operativ och vara utvärderande. Inom en rad områden behövs det en nationell styrning. Det kan vi väl vara överens om?

Men är målsättningen att ha en jämlik vård måste det föreslås åtgärder som leder till en ökad jämlikhet, inte minskad jämlikhet och ökade klassklyftor.

Vi vill se att det i patientlagen och i patientsäkerhetslagen skrivs in att alla patienter har rätt till en jämlik vård och att myndigheter och vårdgivare är skyldiga att organisera vården så att den utförs jämlikt. Jag yrkar bifall till reservation 37.

Det saknas inte fakta kring ojämlikheten i vården. Det finns inga politiker här inne som skulle säga att de inte förespråkar en jämlik vård. Där emot fattas det politiska beslut som ökar ojämlikheten. Det kanske vi måste titta på, tycker jag.

För hälso- och sjukvården finns det ingen skyldighet att arbeta förebyggande. Under coronapandemin belystes vilket behov det fanns av uppsökande sjukvård när det gäller exempelvis vaccinationstäckningen och hur den föll ut i regionerna. Det måste nu också vara en väckarklocka så att vi aktivt börjar söka upp grupper som har en sämre hälsa. Det är oerhört viktigt. Det finns annars en risk att vården utformas för oss som är mer resursstarka. Det tror jag vore väldigt olyckligt.

Fru talman! Ett fundament i det paradigmskifte som Vänsterpartiet verkar för är att psykisk hälsa likställs med somatisk hälsa. Vi är ett väldigt utvecklat land i dag. Att neka människor en god, likvärdig och adekvat psykiatrisk behandling är inte värdigt. Samhället behöver mer gemensamma kraftansträngningar och bryta stigmat kring psykisk ohälsa och erbjuda befolkningen lättillgängliga och förebyggande insatser för att människor ska kunna leva friska liv i samhället.

När det gäller utvärdering av behandling av depression och ångest-syndrom kan man notera stora regionala skillnader. Det handlar om behovet av tillgänglighet och en första bedömning och behandling. Så kan vi inte ha det. Vi måste gå i takt. Det kan inte vara fri lek.

Om primärvården ska kunna bära ett större ansvar när det gäller psykisk ohälsa – det har vi pratat om – och titta på dem som har psykiska diagnoser krävs det en tydlig förstärkning av primärvårdens resurser. Varje vårdcentral i landet ska ha en kompetens när det gäller psykisk ohälsa, och personalen ska kunna erbjuda en god vård. Och det ska finnas rutiner att snabbt kunna remittera vidare de patienter som är i behov av en mer specialiserad psykiatrisk vård. Vi vill se en långsiktighet och en strategi för detta för att säkra en adekvat och likvärdig behandling inom psykisk ohälsa. Det finns inte nu. Jag är väldigt orolig för det.

Fru talman! Så många barn och föräldrar knacker på dörrar som inte öppnas när barn och unga mår dåligt psykiskt. Tidiga insatser och låga trösklar för att söka och få hjälp är så viktiga komponenter. Sveriges Kommuner och Regioner har tittat på detta och gjorde en kartläggning av barn- och ungdomspsykiatri 2020. Där framgår att antalet besök inom bup har ökat med 11 procent mellan 2017 och 2020. Det är oroväckande. Och 6 procent av alla barn i Sverige står i kontakt med bup. Det är en siffra som sticker ut väldigt mycket nationellt, och det är en siffra som vi måste börja fundera på politiskt för att ta reda på vilka olika åtgärder som behövs för att möta det. Det kan inte vara bara bup som ska ta emot. Det måste finnas andra dörrar att öppna, och dessa dörrar måste vi hitta politiskt.

Vi vill också se en nationell genomlysning när det gäller utvecklingen av antalet diagnoser som barn och unga har fått. Tack vare framsteg i forskningen inom psykiatri vet vi i dag att tidiga stödåtgärder och psykosociala åtgärder tidigt kan förbättra den psykiska hälsan senare i livet.

Man pratar mycket om gängkriminalitet i dag. Då vet vi alla exempelvis att om man går i skolan och får ett betyg från grundskolan och gymnasiet har man en skyddsutrustning på sig. Det handlar också om att tidigt ge unga hjälp om de mår psykiskt dåligt eller har diagnoser.

Det krävs ett jämlikt samhälle med fokus på behoven. Vi är ett rikt land, och vi kan mer. När hälso- och sjukvård hamnar på börsen tycker vi att Sverige är ganska illa ute. När börsvärdet väger mer än människovärdet tycker vi också att Sverige är illa ute. När den sjukaste hamnar längst bak i kön och när barn med föräldrar som har bra ekonomi går i privatterapi

för att de inte erbjuds det i samtal med bup, medan andra barn i stället endast får medicinsk behandling tycker vi att man ska börja fundera på det.

Jämlig hälsa och jämlig sjukvård måste bli det överordnade. Då kan vi inte omfamna reformer som vi ser slår så illa.

Anf. 32 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Vår utskottsordförande Acko Ankarberg Johansson nämnde överstyrning för ett tag sedan i denna debatt. Jag tycker att det var så klokt sagt. Det är precis det som mycket av hälso- och sjukvårdens organisation handlar om. Vi har en situation där regionerna förväntas vara ansvariga samtidigt som hela strukturen är överstyrd av staten med en ryckighet och dålig väghållning. Det handlar om massor med kortsiktiga uppdrag som egentligen bara får bilen ur riktning. Väldigt ofta resulterar alla dessa tillfälliga bidrag och tillfälliga uppdrag i att det går åt en oerhörd tid för sjukvården att beskriva vad som ska göras och återrapportera det till socialministern och att sedan beskriva vad som har gjorts och sedan återrapportera det till socialministern. De pengar som eventuellt blir över däremellan kan man använda till vård. Detta är helt vansinnigt.

I detta ligger egentligen kärnan i det allra viktigaste vi har att göra på hälso- och sjukvårdsområdet när det gäller organisation, anser jag.

Det handlar inte om huruvida sjukvården ska vara socialistiskt eller liberalt borgerligt styrd, utan det handlar om huruvida det ska vara socialismen som bestämmer över mötet mellan patienter och sjukvårdens anställda eller om det ska vara patienterna och sjukvårdens anställda själva som får bestämma om detaljerna. Det är skillnaden.

Ska vi ha fler toppadministratörer eller fler människor med en sjukvårdsutbildning? Det spelar en oerhörd stor roll. Då duger det inte att som statlig företrädare peka på att det är regionernas fel och regionerna som är ansvariga, samtidigt som man vid presskonferens efter presskonferens riktar korta tillfälliga småsummor till regionerna, som gör att fler och fler människor anställs i regionkontoren men inte särskilt många fler på golvet.

Man får gärna glömma allt annat jag har sagt, men kom ändå ihåg detta: Det går inte att tillsvidareanställa personer med tillfälliga medel. Det går inte att höja grundlöner med tillfälliga medel, och det går därmed inte heller att locka de allra bästa i sjukvården att stanna kvar och öppna vårdplatser med tillfälliga medel. De tillfälliga medlen kommer aldrig att lösa sjukvårdens huvudsakliga problem. De kommer att lösa byråkraternas problem med att fylla sin arbetsdag, men inte mycket mer.

Låt mig åter ta upp hälso- och sjukvårdens organisation. Jag tycker att det känns fint att stå här och ändå se hur vi har enats om en del detaljer som kommer att göra skillnad för människors vardag, även om jag inser att de stora sakerna är kvar att försöka nå enighet om.

Det är fantastiskt av utskottet att föreslå att sju uppmaningar ska riktas till regeringen. Det gäller uppmaningen om att det behövs tillräckligt många kloka och kompetenta anställda i omsorgen över hela landet. Tack, snälla Moderaterna, för det förslaget! Det gäller förslaget om tidig vård för psykisk hälsa, jämställd vård, brukarinflytande och annat. Ibland är det andra partier som har lagt fram förslag, och vi har ställt oss bakom dem. Andra gånger är det vi själva som har lagt fram förslag och nått större enighet så att de kommer att bli riksdagens beslut.

Prot. 2021/22:129

13 juni

Hälso- och sjukvårdens
organisation m.m.

En framgång jag är stolt och lättad över, fru talman, är vårt liberala förslag om åldersgränser i vården – just det som jag nyss hörde att centerpartisten var kolerisk över.

Mycket forskning visar att de föräldrar till och barn som lider av kroniska sjukdomar under hela livet plötsligt hamnar inför ett brett dike när barnet förväntas gå över till vuxenvården och ta ett helt annat ansvar för sin egenvård, med mer självständighet och krav på kommunikation. Det här kan samtidigt vara fråga om barn som är mindre självständiga och som verkligen har behov av stabilitet.

Därför har vi liberaler sagt – och vi är tacksamma över att vi har fått medhåll av tillräckligt många partier – att det inte är rimligt att ett barn med diabetes, cancer, psykisk sjukdom eller hjärtfel ska knuffas in i vuxenvärlden den dag det fyller 18. Man kan inte hjälpa vilken dag man är född. Här behöver barnvården och vuxenvården vara flexibel och se till att varje barn flyttas över efter sitt eget behov så att det blir en försiktig övergång och en trygghet för den person som även i fortsättningen behöver vård men som nu är på väg att bli vuxen.

Varmt tack för att förslaget kommer att bifallas.

En annan glädje hos oss liberaler gäller det stärkta anhörigstödet för barn. Om jag minns rätt tycker alla utom Socialdemokraterna att det är en mycket bra idé att även syskon ska kunna få stöd om någon i familjen dör eller drabbas av svår sjukdom. Det måste finnas kunskap hos de anställda, och syskonen får inte hamna utanför som de gör i dagens lagstiftning. Det är jag mycket glad över.

Avslutningsvis finns områden där vi liberaler hade valet att nå längre. Det skulle behövas mer sjukvård hemma för den som vill ha det, med exempelvis mobil hemsjukvård och fler mobila team. Bussen med nära vård för cancerpatienter i Uppsala län, som Liberalerna nu inför, behövs på många fler ställen i landet.

Tandvården behöver på ett helt annat sätt involveras i sjukvården. Att inte våga le är bara början. Vi kan inte ha den smärta, det lidande och de komplikationer som kommer sig av att tandvården är sjukvårdens styvbarn.

Men min reservation kommer ändå att nå det jag tog upp i min inledning, nämligen frågorna om överstyrningen, kortsiktigheten och den dåliga väghållningen i svensk sjukvård. Det handlar om tidsperspektiven i politiska utmaningar, herr talman. Nästan alla utmaningar för hälso- och sjukvård och äldreomsorg är långsiktiga. Därför måste de också lösas med långsiktiga satsningar. Satsningarna måste åtminstone räcka över en mandatperiod, helst tre – och det gäller hela sjukvården.

Jag yrkar därför bifall reservation 58 under punkt 20, som gäller ett förslag där vi nästan nådde ända fram, men inte riktigt. Det handlar om att se till att långsiktigt inrätta en strategi där man för över pengar från Försäkringskassans sjukskrivningar till sjukvården så att de pengar som i dag används för att människor ska vara sjukskrivna i stället kan användas till att de får sin operation, behandling och vård och kan bli friska, gå tillbaka till ett liv med egenmakt, självbestämmande och frihet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU13
Europarådet (redog. 2021/22:ER1)
föredrogs.

Anf. 33 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi, som bekant, det årliga betänkandet om Europarådet. Arbetet har i två år, som alla vet, varit lite annorlunda. Till följd av pandemin har vi tvingats till vissa begränsningar.

Nästkommande sommarsession, som påbörjas nästa vecka, kommer att vara den första i den parlamentariska församlingen som sker helt fysiskt. Det ser vi såklart fram emot.

Trots att merparten av årets möten, omröstningar och debatter har skett på distans, kan vi nu konstatera att det har hänt mycket under året. Den svenska delegationen har i vanlig ordning varit aktiv.

Inför en sådan här debatt är det enkelt att gå tillbaka och se vad man talade om för ett år sedan. Och det har jag gjort. En av de saker som lyftes upp då var ett referat till en händelse 2019. Det jag talar om är naturligtvis när den parlamentariska församlingen sorgligt nog släppte in Ryssland i Europarådet igen. Vi var flera som protesterade mot detta, och vi var flera som kämpade mot detta in till tidiga morgonen i olika debatter. Förgäves, får man ändå säga. En majoritet av församlingens ledamöter svek – däribland de svenska socialdemokraterna.

Ryssland blev till slut, efter en extrainsatt session tidigare i våras, rätteligen utesluten ur församlingen. Mycket av det som har behandlats under året har av naturliga skäl handlat om just Rysslands vidriga invasion av Ukraina. Det är den invasion som faktiskt påbörjades redan 2014 men som vissa ledamöter ändå hade överseende med.

Vi har också debatterat frågor som rör den europeiska säkerhetsordningen, och vi har pratat om problemen i Belarus och så vidare. Hur som helst har det varit ett intensivt år.

Herr talman! Europarådet med dess 46 medlemsstater ska vara kontinentens ledande organisation för de mänskliga rättigheterna. Organisationens hedersordförande, tillika initiativtagare, Winston Churchill, ansåg att det bästa sättet att ena Europa efter andra världskriget var att de fria demokratiska länderna kollektivt valde att värna om och samlas kring de mänskliga rättigheterna. Hela syftet med institutionen blev därmed att främja demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsutveckling.

I detta betänkande behandlar vi också, som bekant, ett antal motionsyrkanden. En fråga önskar jag lyfta fram särskilt i denna debatt, inte minst mot bakgrund av vad det är för organisation vi talar om, vad Winston Churchill en gång i tiden sa och vilken strävan som ska präglade detta samarbete. Det jag talar om, herr talman, är förslaget att skapa ett fördjupat samarbete mellan Europarådet och Taiwan.

Taiwan är i dag ett av världens mest demokratiska länder, med stor respekt för mänskliga rättigheter och försvaret av rättsstatsprincipen och yttrandefriheten. Vi ser i Taiwan ett land som präglas av en stabil ekonomi och en välfungerande samhällsstruktur där praktiskt taget varje samhällsområde imponerar. Vi kan titta på skolan, vården och omsorgen, liksom på innovationer och företagande. Ur ett internationellt perspektiv är Tai-

wan dessutom en mycket viktig aktör på världshandelsmarknaden, och vi ser såväl fullvärdiga som inofficiella diplomatiska förbindelser med länder runt om i hela världen.

Trots allt detta och trots det bidrag till en bättre värld som Taiwan står för är landet i dag utestängt från stora delar av världssamfundet, och provokationerna från Fastlandskina fortsätter utan några nämnvärda protester. I synnerhet som svar på de hot och provokationer som i dag riktas mot Asiens främsta demokrati bör den fria demokratiska världen agera och stärka banden med likasinnade och dem som delar våra grundläggande värderingar. Europarådet är den naturliga och perfekta arenan för just detta.

Herr talman! Utskottet föreslår att förslaget om ett fördjupat samarbete med Taiwan ska avslås. Som motivering anges den så kallade ett-Kina-politiken, som enligt den socialdemokratiska regeringen innebär att vi enbart kan ha diplomatiska förbindelser med Fastlandskina.

Jag kan här bara konstatera att det är vi svenskar som ska definiera vår ett-Kina-politik, inte Kina och inte någon annan. Vidare kan jag konstatera att det finns en lång rad andra europeiska länder som trots sin så kallade ett-Kina-politik har gått längre beträffande diplomatin med Taiwan. Självklart kan också Sverige göra det. Regeringen påstår sig ha ett demokratifokus, men uppenbarligen har den en hel del att lära.

Herr talman! Utskottet har även noterat ett par interpellationsdebatter som jag, och faktiskt också några andra, har haft med utrikesminister Ann Linde gällande krav på stärkta relationer med Taiwan. I dessa har utrikesministern som svar framhållit att regeringen stöder Taiwans deltagande i internationella sammanhang i de fall det inte kräver status som stat. Det hade naturligtvis varit jättepositivt – om det nu hade varit sant, men det är inte sant. Europarådet är ett oerhört tydligt exempel på just detta, då vi har goda samarbeten på olika nivåer mellan Europarådet som institution och så kallade icke-stater.

Herr talman! Jag menar bestämt att tiden är inne för ett fördjupat samarbete mellan Europarådet och Taiwan. Detta är någonting som kommer att lyftas gång på gång, bland annat under nästkommande session i Strasbourg nästa vecka. Jag hoppas att fler sluter upp bakom denna ambition. Flera i vår svenska delegation har visat sitt fulla stöd för detta, och det är mycket glädjande. Jag vill faktiskt i synnerhet tacka Boriana Åberg, vår delegationsledare, som också gör ett förträffligt arbete i den här frågan här i Sveriges riksdag.

För dem som önskar sluta upp bakom ambitionen att ena de demokratiska krafter som kämpar för mänskliga rättigheter finns fortfarande chansen. Det här samarbetet kommer att stärka oss och alla dem som tror på fundamentala värden som demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter. Det skulle dessutom kunna utveckla våra samhällen samt möjliggöra nya kontaktytor.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag tydliggöra att vi naturligtvis står bakom även övriga viktiga yrkanden som vi har gjort i den motion som också behandlas i detta ärende. Det handlar om alltifrån bekämpning av sharialagar och antisemitism till skyddet av åsiktsfriheten. Med det sagt vill jag yrka bifall till SD-reservationen i betänkandet och passa på att önska samtliga ledamöter i den svenska delegationen en trevlig sommar. Tack för ett gott samarbete under det gångna året! Vi ses igen.

Herr talman! Jag föreslår att riksdagen lägger redogörelsen från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska församling till handlingarna och avslår de motionsyrkanden som behandlas i betänkandet.

I redogörelsen för 2021 beskrivs den svenska delegationens arbete inom Europarådets parlamentariska församling. Av redogörelsen framgår att arbetet i Europarådets parlamentariska församling under 2021 kunnat fortgå i full styrka. Då samtliga sammankomster under året har kunnat genomföras i hybridform, efter beslut om ändringar i församlingens arbetsordning, har coronapandemins restriktioner för fysiska sammankomster inte längre utgjort samma begränsning för arbetet.

Samtliga fyra delsessioner har genomförts. Det ständiga utskottets, byråns, utskottets och församlingens arbete har fortsatt. Valobservationer har genomförts i Bulgarien, Albanien, Moldavien, Marocko och Kirgizistan som också ledamöter i den svenska delegationen har deltagit i. Församlingen har valt en ny biträdande generalsekreterare för Europarådet, ny generalsekreterare för församlingen och sju nya domare till Europadomstolen.

Tematiskt har Europarådet under året återkommit till framför allt tre frågor: arresteringen och kvarhållandet av den ryska oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj, utvecklingen i Turkiet samt situationen i Belarus. Ni kan också läsa att den svenska delegationen sin vana trogen varit väldigt aktiv. Vi jobbar verkligen aktivt i såväl utskottsarbetet som vid voteringar, och vi får ofta omnämnanden och ibland också uppmärksamhet just för att vi är så aktiva.

Herr talman! Det som är ytterst oroande är att flera medlemsländer brister när det gäller att värna organisationens grundprinciper, det vill säga mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen. Detta har många av debatterna i församlingen handlat om på senare tid. Vissa länder agerar såväl i ord som i handling tvärtemot sina åtaganden enligt stadgarna. Medlemsstaters oförmåga att hörsamma Europadomstolens domslut skapar stor och ökad frustration.

Sammantaget anses situationen skapa legitimitetsproblem för organisationen i dess roll som Europas främsta företrädare för och försvarare av mänskliga rättigheter. Länder som är återkommande i dessa diskussioner är Ryssland, Turkiet, Azerbajdzjan, Ungern och Polen.

Genom tätare dialog och samarbete fortgår församlingens ansträngningar för att komma till rätta med dessa utmaningar. Beslutet om att inrätta en gemensam kompletterande procedur för ministerkommittén, församlingen och generalsekreteraren för att hantera fall där medlemsstater åsidosätter sina åtaganden är ytterligare ett instrument som används och kommer att kunna användas i framtiden.

Vid sidan av att upprätthålla den nivå av fri- och rättigheter som har åstadkommit i medlemsländerna fram till i dag medför utvecklingen utmaningar på nya områden såsom digitalisering, artificiell intelligens, klimatförändringar och miljöförstöring.

Tecken på när det börjar gå åt fel håll är när länder försämrar demokratin, till exempel genom att försämma möjligheterna för civilsamhällets organisationer och oppositionen att verka. Även försämringar på jämställdhetsområdet och att kvinnors rättigheter åsidosätts är gemensamt för de länder som åsidosätter kärnvärderingarna i Europarådet.

Ryssland är ett exempel på ett sådant land. Man har i stort sett avkriminaliserat mäns våld mot kvinnor.

Istanbulkonventionen om bekämpande av mäns våld mot kvinnor är en av Europarådets 200 konventioner. Denna har nu Turkiet lämnat, även om det var där som den lades fram – den heter ju Istanbulkonventionen.

Jag tänker också på den inskränkta rätt till abort som vi kan se och höra om i Polen.

Det finns också positiva exempel. Sveriges feministiska utrikespolitik har stått som modell för rapporter inom Europarådet.

Det finns naturligtvis en rad pågående konflikter – det skulle vara skönt om de inte fanns – mellan medlemsländer som kraftigt påverkar samarbetet och det allmänna debattklimatet i församlingen. Värst är förstås Rysslands väpnade angrepp mot Ukraina. Ryssland angrep sitt grannland Ukraina; det är oprovocerat, olagligt och oförsvarbart.

När vi har mött ledamöterna från Ukraina har de berättat om förfärliga händelser som drabbat civilbefolkningen, till exempel mord och våldtäkter, även mot barn. Det är fruktansvärda övergrepp, och det är svårt att förstå att detta ska kunna ske mot ett grannlands befolkning.

Den 16 mars 2022 fattade Europarådets ministerkommitté beslut om att utesluta Ryssland ur Europarådet. Beslutet togs med stöd av artikel 8 i Europarådets stadgar och till följd av Rysslands invasion i Ukraina.

Ryssland kommer inte längre att omfattas av Europadomstolen för mänskliga rättigheter. Domstolen kommer emellertid att behålla sin kompetens att hantera ärenden riktade mot Ryssland om saken som det gäller har inträffat inom sex månader från att uteslutningen trätt i kraft. Domstolens domar och beslut fortsätter att vara bindande för Ryssland även efter utträdet ur organisationen, vilket innebär att skyldigheten att rätta sig efter domarna består.

Herr talman! Det är viktigt att Sverige fortsätter att lägga kraft på att utveckla Europarådet som organisation med fokus på kärnuppgifterna. Europa behöver en regionalt stark organisation för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Vi har sett försämringarna och hoten i Europa, men vi kan även se att församlingen den senaste tiden med kraft och enighet har antagit flera rapporter om Ryssland och Ukraina.

Som ledamoten Markus Wiechel sa kommer vi att åka till Europarådet och delta aktivt i debatten om någon vecka.

Anf. 35 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Carina Ohlsson för anförandet och för de sunda ord som sas, inte minst angående Ryssland.

Om jag inte missminner mig var Carina Ohlsson en av de ledamöter som 2019 röstade in Ryssland i Europarådet igen. Jag har ingen anledning att betvivla att de ångrar det här, men jag har ändå en fråga till Carina Ohlsson som rör just detta agerande.

Med tanke på alla de varningar som kom, inte minst från Ukraina, och med tanke på de signaler som vi fick – Ryssland hade faktiskt inte gjort någonting för att förtjäna att släppas in igen – vill jag fråga om det är så att Carina Ohlsson hade gjort annorlunda i dag om det var ett annat land som hade agerat på samma sätt. Är det så att man verkligen ångrar det här agerandet?

Anf. 36 CARINA OHLSSON (S) replik:

Herr talman! Det går ju alltid att vara efterklok och fundera på om vi gjorde rätt då eller om vi skulle ha gjort på något annat sätt. Det är dock lite att urskulda sig, så jag tänker svara på hur jag tror att jag tänkte då – det kan ju vara så att man tillrättalägger det hela.

Den ena omröstningen var jag inte med på, utan då var min ersättare där. Men vi har ju haft flera omröstningar om just sanktioner mot Ryssland, och jag har varit med och röstat både för och emot i dessa omröstningar.

När jag vid något tillfälle röstade för att Ryssland skulle kunna vara med var detta inte det enda som gjorde det, utan det sattes upp regler för att man skulle kunna ha dialog och försöka köra det i botten. Inte heller detta var dock någonting som gjorde att Ryssland ändrade sig.

Jag var själv i Ryssland för att prata om demokrati, så det var inte så att jag bara satt still och väntade och undrade om det gjordes någonting eller inte. Jag har också tillsammans med vår delegations ledare Boriana Åberg varit med på möten med den ryske ambassadören här. Det är inte så att jag bara har väntat och sett om detta skulle komma att ha någon effekt, utan jag har verkligen med alla medel försökt att ha den här dialogen. Men det är inte enkelt med en regim som Putins och med Putins anhängare; det ska jag vara ärlig och säga.

Anf. 37 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Återigen: Jag har ingen anledning att betvivla Carina Ohlssons goda ambitioner i det här.

Jag skulle vilja återgå till vad jag nämnde i mitt anförande. Det är nämligen så att det är ganska många som har dragit paralleller mellan situationen i Ukraina, där Ryssland brutalt har angripit ett fredligt grannland, och situationen som Taiwan befinner sig i. Är det så, herr talman, att vi kan förvänta oss att Socialdemokraterna i Europarådet, eller åtminstone Carina Ohlsson, kommer att stödja ambitionen att möjliggöra för Taiwan att kanske få en observatörsroll i Europarådet eller på något sätt intensifiera samarbetet?

Anf. 38 CARINA OHLSSON (S) replik:

Herr talman! Nu kanske Markus Wiechel tillmäter mig lite för stor makt.

Jag har ju följt de interpellationer som Markus Wiechel har haft med utrikesministern och det som hon har angett om att man har ett samarbete på många olika områden. Jag kommer naturligtvis att följa den här frågan och se om vi kan hantera den på något annat sätt. Jag kommer inte att lämna detta åt slumpen, utan att jag kommer att följa det.

Det är klart att det finns paralleller, precis som ledamoten Markus Wiechel sa, men jag kan inte lova något mer än att jag ska följa frågan. Jag har uppdaterat mig på den inför den här debatten; jag tänkte att jag säkert skulle få en fråga om detta.

Anf. 39 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! Sedan 1955 har Europarådets parlamentariska församling delat ut ett årligt pris till en europeisk stad, region eller kommun som på ett föredömligt sätt har verkat för att stärka Europasamarbetet. År 2021

tilldelades priset den ukrainska staden Chmelnytskyj. Staden belönades för sin ständiga strävan att utöka samarbetet med andra städer i Europa och etablera ekonomiska, vetenskapliga, tekniska och kulturella partnerskap. Även stadens miljöarbete och projekt för ungdomar uppmärksammades.

Detta känns oerhört avlägset i dag när Ukraina kämpar mot Rysslands aggression. I april attackerades den vackra staden Chmelnytskyj med missiler, urskillningslöst riktade mot civila, barn, äldre, kvinnor och män – mot alla. Som Chmelnytskyjs borgmästare Oleksandr Symtjysjyn uttryckte det: De attackerar allt. De begår folkmord mot ukrainare. De siktar mot sjukhus, förskolor, skolor och bostäder – mot allt.

Detta sker i Europa i dag, i otaliga ukrainska städer och byar. Ryssland har visat sitt rätta ansikte och sin rätta natur, precis som våra ukrainska kollegor varnat för vid varje session sedan annekteringen av Krim 2014.

Moderaterna i Europarådet tog dessa varningar på allvar och stödde Ukraina från början.

Det är positivt att flera har ändrat sig, till exempel Socialdemokraterna. Men det är tragiskt att det skulle krävas ett brutalt krig för det.

Herr talman! Rysslands fruktansvärda krig mot Ukraina går emot allt som Europarådet står för. Det har krossat allt som Europarådets grundare hoppades uppnå när de samlades i efterdningarna av andra världskriget, fast beslutna att hemskheterna aldrig skulle upprepas.

Europarådets mål när det grundades var ”att uppnå en större enighet mellan dess medlemmar i syfte att värna och förverkliga de ideal och principer som är deras gemensamma arv”.

Europarådets historia visar att för de grundande medlemsstaterna var ömsesidig dialog tillräcklig motivation för att sträva efter ett bättre genomförande av konventionen för mänskliga rättigheter.

Efter Berlinmurens fall räckte det inte med dialog för att länderna i Central- och Östeuropa skulle uppfylla kraven i konventionen.

Men dessa länder förstod snabbt att implementeringen av Europarådets standarder för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer var en språngbräda till de mycket åtråvärda medlemskapen i EU och Nato.

Så var inte fallet med Ryssland, som aldrig har önskat att bli en del av väst och ännu mindre delat de västerländska värderingarna. Tvärtom har Ryssland hela tiden försökt att underminera de värdebaserade organisationer där landet har varit medlem.

Nu är Ryssland uteslutet ur Europarådet, som är den första och hittills enda organisation som har tagit detta steg. Må flera följa efter. Men det skulle ha skett mycket tidigare. Gång på gång har Ryssland valt att avsiktligt trotsa resolutioner antagna av Europarådet och på alla sätt undergräva Europarådets auktoritet.

Ryssland har inte heller verkställt domstolsbeslut från Europadomstolen för mänskliga rättigheter. Bortförklaringarna om att inte ifrågasätta Rysslands medlemskap för att inte beröva ryska folket möjligheten att vända sig till Europadomstolen var just bortförklaringar.

Ett exempel är domen i fallet Navalnyj mot Ryssland. Europadomstolen för mänskliga rättigheter fann att domen mot oppositionspolitikern och antikorrupsionsaktivisten Navalnyj i det så kallade Yves Rocher-fallet i Moskvas domstol var både godtycklig och uppenbart orimlig, och därmed i strid mot artiklarna 6 och 7 i Europakonventionen om mänskliga rättig-

heter. Rysslands högsta domstol återöppnade fallet, men fastställde den tidigare domen.

När Navalnyj återvände till sitt hemland efter sjukhusvistelsen i Tyskland, där han fick vård efter det förgiftningsförsök med novitjok som Putins regim utsatte honom för, anhölls han direkt.

Under 2021, det verksamhetsår i Europarådet vi debatterar i dag, antogs en resolution där Ryssland uppmanades att omedelbart släppa Navalnyj fri, garantera respekten för hans mänskliga rättigheter och säkra en oberoende utredning av förgiftningen med novitjok och inblandningen av ryska myndigheter i detta brott. Inget av detta infriades. Tvärtom, i år dömdes Navalnyj till nio års arbete i den strängaste typen av straffkoloni.

Kommissionären för de mänskliga rättigheterna kritiserade 2021 Ryssland för bland annat de massiva och våldsamma arresteringarna av demonstranter och journalister. Ryssland uppmanades att respektera medborgarnas rätt till mötesfrihet, yttrandefrihet, rätten till frihet och säkerhet och rätten till en rättvis rättegång. Hon talade för döva öron.

Herr talman! Ryssland är nu utkastat ur Europarådet – inte en dag för tidigt. Men frågan kvarstår. Vad kan Europarådet och vi som enskilda parlamentariker göra för att Ukraina ska bli fritt och landets territoriella integritet återställas?

Vad kan vi göra för oppositionen i Ryssland och för de tappra människorna som demonstrerar mot det brutala kriget i Ukraina? Vad kan vi göra för att Ryssland ska respektera de mänskliga rättigheterna?

Herr talman! Jag vill också nämna ett positivt exempel där medlemskapet i Europarådet och samarbetet med Venedigkommissionen har gett resultat, nämligen utvecklingen i Armenien.

Ingenting utmanar de demokratiska institutionerna mer än ett krig. Flera av de gamla europeiska länderna har erfarit det. De relativt unga demokratiska institutionerna i Armenien kunde faktiskt ha blivit utslagna under Nagorno-Karabach-kriget.

Men det blev tvärtom. De kom ut starkare ur denna extremt prövande period. För Europarådets medlemsstater är detta ett lysande exempel på att hur exceptionella omständigheterna än är, är demokratisk debatt, extrainsatta val och respekt för rättsstatens principer inte en börda utan en styrka för samhället. Det extra insatta parlamentsvalet i Armenien i juni 2021, som löste en politisk kris, var ett sådant exempel.

Herr talman! Av redogörelsen från den svenska delegationen vid Europarådets parlamentariska församling går det att utläsa att vi deltar mycket aktivt vid såväl sessioner som utskottsmöten.

Möjligheten till hybridsessioner har underlättat betydligt för oss. Den svenska delegationen har haft det högsta deltagandet vid voteringar och den fjärde högsta närvaron.

Det handlar inte bara om närvaro, utan om aktivt arbete. Svenska ledamöter har hållit 44 anföranden i plenum under året, och antalet rapportörskap som delegationens medlemmar är ansvariga för uppgår till nio. Som ordförande för den svenska delegationen är jag stolt över att vi är en så engagerad och aktiv delegation.

Detta skulle naturligtvis inte varit möjligt utan våra tjänstemän Petra Sjöströms och Johanna Ingvarssons enträgna arbete. Inför varje session har de ordnat möten med Sveriges ambassadörer i de aktuella länderna, experter från UD eller andra departement. Allt för att delegationen ska vara

så väl förberedd som möjligt. Det uppskattar vi mycket, och å hela delegationens vägnar vill jag rikta ett stort tack till Petra Sjöström och Johanna Ingvarsson!

Herr talman! Jag är medveten om att jag har passerat den anmälda talartiden. Men jag vill bara svara på en fråga i Markus Wiechels anförande. Jag instämmer i allt om Markus Wiechel anförde om demokratin Taiwan. Man kan fråga sig: Varför står inte vi moderater bakom reservationen om Taiwan?

Svaret är att vi har tänkt oss en annan strategi, nämligen att i Europarådets parlamentariska församling bedriva arbete i vår partigrupp EPP och där säkra det nödvändiga stödet för att Taiwan ska få ett samarbete med Europarådet och dess institutioner.

I detta anförande instämde Markus Wiechel (SD).

Anf. 40 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Herr talman! Som redan nämnts kunde arbetet i Europarådets parlamentariska församling fortgå i full skala under 2021 tack vare de beslut om ändringar i arbetsordningen som fattades i slutet av 2020. Då anpassades mötes- och voteringsformerna till pandemins restriktioner för fysiska sammankomster. Samtliga sammankomster har därefter kunnat genomföras i hybridform. Det har varit väldigt viktigt så att vi har kunnat fortsätta att fatta viktiga beslut om mänskliga rättigheter. Europarådet jobbar ju med att främja demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Som också nämnts har Sveriges delegation arbetat väldigt aktivt. Jag har även haft privilegiet att bli vald till rapportör och har skrivit en rapport om afrofobi, en av de första rapporterna från Europarådet om dem med afrikanskt påbrå som bor i Europa. Just nu skriver vi på två andra rapporter, varav den ena ska debatteras nästa vecka.

Herr talman! Det pågår ett fullskaligt krig i Europa, och vi kan inte prata om Europarådet utan att prata om Ryssland. Europarådet har jobbat med mycket, men i mitt anförande kommer jag att fokusera på Ryssland.

Inget land har rätt att bestämma över ett annat. Varje folk har rätt att styra sig självt och sin egen framtid. Det spelar ingen roll om det är Ukraina eller Palestina. Detta är väldigt viktigt.

Herr talman! Den ryska invasionen av Ukraina är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig. Det är en folkrättsvidrig attack och ett angrepp inte bara mot Ukraina utan mot den internationella rättsordningen. Angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Det är en attack mot Europas fred och rådande säkerhetsordning som vi aldrig kommer att tolerera.

Det är därför Vänsterpartiet tillsammans med hela den svenska delegationen och representanter för de övriga medlemsländerna i Europarådet enhälligt röstade för att åberopa artikel 8 i stadgarna för att stänga av Ryssland och dess representanter från Europarådet. Det är en tydlig markering av var vi står.

Herr talman! Krig är aldrig bra, för krig drabbar alltid människor och framför allt civilbefolkningen såsom kvinnor och barn. Därför är den enda hållbara vägen framåt för Vänsterpartiet fred, avspänning, nedrustning och solidaritet. Sverige måste fortsätta att hjälpa alla som behöver vår hjälp.

Vi måste säkerställa tillgång till grundläggande trygghet, mat, dricksvatten och sjukvård men också vara behjälpliga med att ta emot alla som flyr för sina liv från det fruktansvärda krig som pågår. Allt annat vore inhumant och osolidariskt. Läget är akut.

Men, herr talman, det som inte är akut är Sveriges medlemskap i Nato. Att på några veckor välja att överge 200 år av alliansfrihet och militärt självbestämmande hjälper inte Ukraina. Det handlar om något helt annat.

Sverige är det land i världen som har lyckats skydda sin befolkning från krig under längst tid. Det var därför försvarsminister Hultqvist så tydligt deklarerade, senast för några månader sedan, att han aldrig skulle föra Sverige in i Nato. Men nu har regeringen och Peter Hultqvist ändrat sig och lämnat in en Natoansökan.

Det finns självklart olika sätt att se på hur vi bäst håller Sverige säkert. Men vad alternativen består i och vad deras för- och nackdelar är har vi inte hunnit gå till botten med. Hela processen har forcerats fram utan djupgående överväganden. Det finns inga underbyggda påståenden.

Att väljarna inte kommer att kunna ta ställning i denna avgörande fråga i vare sig val eller folkomröstning är djupt problematiskt ur en demokratisk synpunkt. Det undergräver beslutets legitimitet, och det går inte att motivera säkerhetspolitiskt. Detta har Försvarsmakten och andra experter tydligt sagt. Det hade varit lika tryggt att fatta beslut i Natofrågan efter valet.

Herr talman! Denna process är ett svek mot väljarna. Beslutet att överge alliansfriheten och gå in i en kärnvapenallians med auktoritära regimer fattas över medborgarnas huvuden. Detta är ett Sverige jag inte känner igen.

Det finns andra sätt att hålla Sverige tryggt. Vi ska ha en trovärdig egen militär förmåga, stärkt motståndskraft, ett försvar som skyddar våra egna gränser och en kritisk infrastruktur som hålls borta från främmande makt. På det sättet sänder vi en signal till omvärlden om vår beslutsamhet att i alla lägen värna vår suveränitet och territoriella integritet.

Herr talman! Att hålla fast vid vårt militära självbestämmande är att skapa säkerhet och stabilitet i norra Europa. Vi ska inte delta i militära operationer som beslutas av andra än oss själva. Då dras vi in i konflikter som gör oss själva sårbara för aggressioner.

Herr talman! Vi ska förhindra eskalering och höjd konfliktnivå i vårt närområde. Att placera Natostyrkor på svenskt territorium ökar spänningen i vårt närområde. I och med den ökade närheten till Nato riskerar Sverige att dras in i förödande krig och konflikter. I och med världlandsavtalet finns en överhängande risk att vi tvingas hysa kärnvapen på svensk mark eftersom kärnvapen är en central del av Natos militära strategi. Sverige har inte begärt något undantag eller klargörande i själva avtalet. Det finns därför en risk att kärnvapen placeras på land eller trafikeras på svenskt territorialvatten.

Sveriges frihet och självbestämmande vilar ytterst på en kombination av vår egen försvarsvilja och försvarsförmåga och på en internationell ordning med respekt för folkrätten, den folkrätt som Ryssland nu så flagrant bryter mot med sitt angreppskrig. Vi måste nu vända på alla stenar för att både stärka och tydliggöra Sveriges säkerhetspolitiska linje och samtidigt bidra till deeskalering i vårt närområde.

Herr talman! Något som gör världen mer osäker och som faktiskt kan förstöra och förgöra hela vår planet är hotet från kärnvapen. Enbart an-

vändandet av *ett* kärnvapen skulle få långtgående konsekvenser för världen. Vi har under detta krig redan vid flera tillfällen hört Putins regim hota med kärnvapen, direkt mot Ukraina men också mot oss som står på Ukrainas sida. Kärnvapen är massförstörelsevapen som dödar massor av människor och påverkar stora områden.

På nyheterna i morse hörde jag att fredsforskningsinstitutet Sipri konstaterat att världens kärnvapen väntas bli fler. Sedan kalla kriget har antalet kärnvapen minskat. Men trenden är bruten, och antalet kommer troligen att öka de närmaste tio åren, enligt Sipris rapport. De senaste fem åren har siffrorna planat ut, och nu börjar vi se tecken på en uppgång, säger Sipri.

Herr talman! Låt mig även nämna Turkiet, som också är medlem i Europarådet. Vänsterpartiet konstaterade tidigt, precis som den tidigare svenska utredningen, att ett Natomedlemskap kommer att undergräva en självständig svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Det kommer att försämra våra möjligheter att ta ställning mot övergrepp och för mänskliga rättigheter, och vi kommer att kunna dras in i auktoritära regimers konflikter.

När vi sa så var det inte många som trodde på oss. Men inte många timmar hade gått från att regeringen offentliggjorde sitt beslutet om att skicka in en Natoansökan förrän Turkiets Erdoğan krävde eftergifter för Natomedlemskapet. Nu utpressar han Sverige och påstår att vi är ett vandrarhem för terrorister och att de kurdiska styrkorna i YPG är terrorister, de som den här regeringen och många andra regeringar runt om i världen kallar frihetskämpar.

Nu kräver dock Erdoğan anpassning av den svenska hållningen, och utrikesminister Ann Linde ska sätta sig ned med Erdoğan för att hitta samförstånd – en person och ledare som förföljer och förtrycker sin egen befolkning. Frågan är varför regeringen inte valde att tala klarspråk om detta i sin Natorapport.

Herr talman! I en föränderlig tid ska Sverige behålla sitt handlingsutrymme. Vårt privilegium är att kunna välja våra samarbeten. Vi ska med full kraft fortsätta att utveckla försvarspolitiska samarbeten med länder i vårt närområde och med dem som delar våra värderingar. Vi bygger vår trygghet tillsammans med andra.

Herr talman! Vänsterpartiet motsätter sig att Sverige blir en bricka i stormaktsspelet. Sverige måste verka för avspänning och nedrustning. Som en militärt alliansfri stat har Sverige tidigare åtnjutit ett stort internationellt förtroende när det gällt att leda fredsförhandlingar. Det bör vara vårt mål att återta den rollen. Fred byggs bäst med fredliga medel.

Med dessa ord vill jag passa på och tacka hela delegationen för ett gott samarbete. Jag vill också tacka hela kansliet, Petra, Johanna och alla där som hjälper oss med våra resor och praktiska saker som behöver komma på plats. Utan er hade vi inte klarat det här jobbet. Jag vill också passa på och önska alla en trevlig sommar.

Anf. 41 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Det här är inte tänkt att vara en debatt om Nato. Därför ska jag svara väldigt kort på det som Momodou Malcolm Jallow sa om att Nato enligt Moderaterna är den största garanten för fred i Sverige. Nästa gång vi träffar ukrainska kollegor kan Momodou Malcolm Jallow fråga dem om de önskar att Ukraina var medlem i Nato.

Jag har en annan fråga till Momodou Malcolm Jallow. Den handlar om hans rapportörskap och engagemang i frågor som rör islamofobi och rasism. Det finns nämligen organisationer som utnyttjar islamofobi och rasism som effektiva verktyg för att smutskasta motståndare och att motarbeta kontraterrorism. Så fort man lyfter upp någon fråga och kritiserar företeelsen, till exempel förtryck mot kvinnor eller att imamer i moskéer propagerar för heligt krig och skickar unga män för att strida på IS sida, stämpas man som islamofob.

Jag undrar därför hur Momodou Malcolm Jallow hanterar detta i sitt rapportörskap så att han inte blir verktyg för dessa organisationer.

Anf. 42 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Borianana Åberg, för frågan! Den är väldigt viktig.

Jag ska, herr talman, skriva en rapport om islamofobi, det vill säga hatet mot muslimer. I min rapport har jag tänkt att lyfta fram hatet mot muslimska kvinnor, till exempel hur muslimska kvinnor med slöja utsätts för våld, hot och hatbrott. Jag har i rapporten också tänkt att ta upp hur retoriken gentemot muslimer och den muslimska communityn har hårdnat. Jag har även tänkt att lyfta upp antiterrorlagstiftningen och hur den har påverkat den muslimska gruppen oproportionerligt mycket.

För att göra detta måste jag träffa så många människor, experter, organisationer och politiker som möjligt så att jag kan få höra olika perspektiv. Ju fler perspektiv man har, desto bättre kommer rapporten att bli. I denna process har jag fått väldigt mycket motstånd. Det finns nämligen människor som inte vill att jag ska prata med vissa grupper, vilket är ett problem för i så fall fråntas de sin yttrandefrihet.

Jag som rapportör ska ha möjlighet och makt att avgöra vilka jag vill träffa för att kunna lyssna till dem och ta in alla möjliga perspektiv. Det kommer att hjälpa mig i mitt arbete så att jag kan framhålla och visa gruppens utsatthet men det kommer också att hjälpa mig att skriva resolutioner om hur vi i Europarådet ska kunna arbeta för att säkerställa gruppens mänskliga rättigheter. Det är hela grunden för min rapport.

Anf. 43 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Är Momodou Malcolm Jallow inte orolig över att det han gör legitimerar organisationer som motarbetar kontraterrorism och som verkar tvärtemot mänskliga rättigheter, till exempel organisationerna MEND och Cage UK. Dessa bjöd Momodou Malcolm Jallow in till ett möte i det brittiska parlamentet. Därigenom kan man tro att hela Europarådet vill legitimera dessa organisationer på något sätt, och det vill Europarådet verkligen inte.

Vad tänker Momodou Malcolm Jallow göra åt detta? Tänker han ta avstånd från dessa organisationer? Tänker han lämna en förklaring till varför dessa möten har ägt rum? På vilket sätt tänker han arbeta för att inte störa det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, som ju är en cancersvulst i vårt samhälle, i Europa men särskilt i Sverige?

Vi får inte glömma att Sverige var det andra landet sett till befolkningens storlek vad gäller antalet människor – terrorister – som åkte iväg för att strida på IS sida i Syrien.

Anf. 44 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:
Herr talman! För det första konstaterar jag att jag aldrig har träffat någon av de organisationer som Boriانا Åberg tog upp här.

För det andra är det viktigt att vi politiker inte sprider fake news. Det är vad det handlar om när man på sociala medier skriver att en viss ledamot har träffat specifika grupper och det inte stämmer. Därigenom skriver man fake news och skapar splittring.

Min rapport handlar inte om våldsbejakande extremism. Den handlar om hur europeiska medborgare, människor som bor i Europa och som är muslimer, ska kunna leva under samma villkor som alla andra. Det handlar om hur deras mänskliga rättigheter ska respekteras. De ska ha yttrandefrihet och kunna leva precis som alla andra.

Vi vet att islamofobin ökar i Europa. Det har vi sett. De som kanske inte vill se det är bara blinda. Min roll är att identifiera detta och lägga fram det inför Europarådet så att vi kan hitta lösningar för att dessa människor ska kunna leva ett värdigt liv, precis som du och jag. Det är det här min rapport handlar om. Allt annat är fake news. Jag uppmanar verkligen ledamoten att inte lyssna till dessa fake news och absolut inte bidra till att sprida det här.

Jag träffar de organisationer som jag vet kan bidra positivt och konstruktivt till min rapport. Dessa organisationer och jag får kritik. Att människor har mycket åsikter om vilka jag ska träffa tycker jag inte är rätt i ett demokratiskt samhälle. Jag som rapportör ska ha möjligheten och privilegiet att välja vilka jag vill träffa för att lyssna till dem och ta till mig av det de säger för att sedan skriva min rapport.

Rapporten är ännu inte färdig. När den är klar kommer Boriانا precis som alla andra ledamöter att ha möjlighet att läsa den och ha åsikter om vad som står i den. Men just nu vill jag gärna fortsätta med mitt arbete, träffa alla dessa människor och skriva rapporten för att säkerställa att muslimers rättigheter respekteras i Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna

§ 10 Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SFU27
Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna (prop. 2021/22:182)
föredrogs.

Anf. 45 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):
Herr talman! Vi ska nu debattera förändringar inom det så kallade efterlevandestödet, ett bidrag som går till barn med en eller två föräldrar som avlidit. Det blir väl inte så jättemycket till debatt. De flesta är ju relativt nöjda med de justeringar som görs i dag – förutom Miljöpartiet, som i sin reservation fortfarande vill ge allt åt alla. Men förhoppningsvis rör det sig bara om tre månader till innan den farsen är slut.

Herr talman! För två år sedan följde regeringen upp del ett av ett tillkännagivande från riksdagen. Det handlade om att retroaktiviteten för utbetalningen av det här bidraget måste krympas. Tidigare kunde man få bidraget retroaktivt i sex månader. Nu är det i stället en månad som gäller.

I dag kommer del två. Tidigare fanns en möjlighet för vissa minderåriga, framför allt ensamkommande, att få ut det här bidraget från staten trots att de fanns under socialtjänstens vingar i sin kommun och redan hade vård och boende bekostat av det allmänna enligt alla ekonomiska normer som finns i socialtjänstlagen och andra bestämmelser. Efterlevandestödet kunde därmed bli en ren bonus på mellan 1 587 och 3 173 kronor i månaden rakt ned i fickan, trots att man redan hade allt betalt med skattemedel.

Att det är bra att de här reglerna ändras tror jag faktiskt att de flesta skattebetalare kan skriva under på. Kanske undrar de dock varför det tog så lång tid. Det är inte så att det har varit ett okänt problem. Jag hade min första debatt här mot Ardalán Shekarabi just i detta ämne 2019. Detta har varit känt länge, och det har faktiskt dragit ut ganska långt på tiden. Men man ska vara glad för det lilla. Alla steg i rätt riktning är bra, så även det här.

Men, herr talman, en sak som regeringen fortfarande inte har tagit tag i är att efterlevandestödet även betalas ut till utländska ungdomar för döda föräldrar som aldrig har satt sin fot i Sverige – eller, det måste sägas, föräldrar som påstås vara döda. Det finns nämligen inga krav på dödsattester eller liknande. Samarbetet mellan myndigheterna är mer eller mindre obefintligt. Allt som krävs är att föräldrarna kan antas vara döda eller försvunna. I princip kan man alltså få en absurd situation där ”avlidna” föräldrar via Migrationsverket kan flytta till Sverige som anhöriga till barnet som får efterlevandestöd för att de här levande föräldrarna enligt Pensionsmyndigheten är döda.

Är det verkligen principiellt försvarbart att den svenska pensionsmyndigheten betalar ut fickpengar till utländska minderåriga vars föräldrar aldrig har betalat en enda krona i skatt till Sverige, i vissa fall aldrig ens varit närmare än 500 mil bort från Sveriges gräns och dessutom kanske fortfarande är vid liv? Jag tror i alla fall att det här sticker i ögonen på ganska många fattigpensionärer som har gnetat och slitit i hela sitt liv men ändå inte har råd med den där extra kaffekoppen på morgonen. Låt alltså nästa proposition handla om att efterlevandestödet ska vara förbehållet svenska medborgare eller åtminstone inte betalas ut för föräldrar som aldrig har satt sin fot i Sverige!

Herr talman! I vår följdmotion tar vi upp en annan viktig del som verkligen inte heller bör sopas under mattan. Flera remissinstanser har kommit med relevanta synpunkter gällande bristen på djupgående konsekvensanalyser för de barn som är placerade enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det som vi hela tiden har velat få bukt med är det fusk som har funnits vid ansökningar om efterlevandestöd, främst från tredjelandsmedborgare. Vi vill inte försämra den redan dåliga ekonomiska situation som råder för vissa barn på LSS-boenden som har föräldrar som avlidit i Sverige men där barnpensionen är så låg att de av den anledningen fått rätt till kompletterande efterlevandestöd. Därför yrkar jag bifall till reservation 2, som handlar om att regeringen inom sex månader från att lagändringarna trätt i kraft ska återkomma med konsekvensanalyser av det ekonomiska utfallet för de barn som är placerade enligt LSS.

Anf. 46 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr talman! Det blir ett kort inhopptal. Jag börjar med att yrka bifall till reservation 3.

Vid en förälders oförmåga att försörja sitt barn eller om en upparbetad barnpension är otillräcklig går det allmänna in och ger barnet ett grundskydd genom underhållsstöd eller efterlevandestöd. Syftet med förmånerna är att tillförsäkra barn och unga en grundläggande ekonomisk miniminivå. Nu debatterar vi alltså efterlevandestödet för barn och unga.

Förslaget syftar till en större enhetlighet i trygghetssystemen. Vi välkomnar såklart större enhetlighet. Förslaget omfattar ett väldigt litet antal barn, men de som omfattas tillhör en redan utsatt grupp som kommer att få sämre ekonomiska villkor. En del remissinstanser, bland annat Göteborgs kommun och Stockholms kommun, efterfrågar en djupare barnkonsekvensanalys. Vi instämmer i detta.

Förslaget innebär också högre krav på kommunerna att säkerställa att barnens behov tillgodoses. Det menar vi att man behöver ta hänsyn till. Därför menar vi att regeringen bör återkomma med en mer utförlig analys av förslagets konsekvenser för både barnen och kommunerna samt eventuella förslag om hur dessa konsekvenser ska hanteras.

Anf. 47 MATTIAS VEPSÅ (S):

Herr talman! Jag vill börja med att kommentera anförandet från Sverigedemokraternas Jonas Andersson. Vi debatterar nu systemet för efterlevandestödet. Det handlar om de mest utsatta barnen i vårt samhälle. Vi genomför de förändringar som nu ligger på bordet för att skapa likvärdighet vad gäller efterlevandestödet. Detsamma gäller förändringar av andra system. Att barn ska behandlas lika är en viktig utgångspunkt. Men att barn på flykt kommer till Sverige för att tillskansa sig det här stödet och att det skulle vara det avgörande skälet till att de väljer att fly från krig, tortyr eller andra orimliga och omänskliga situationer är, tycker jag, ett hårresande uttalande som är värt att bemöta.

Vi debatterar egentligen två förslag i betänkande SfU27, nämligen skärpningar i regelverket för efterlevandestöd samt ett förslag om en konsekvensändring i sjukförsäkringen som berör behovsanställda. Mitt inlägg kommer att beröra efterlevandestödet.

Det är viktigt att säga att väl fungerande socialförsäkringar ger oss trygghet genom olika skeden i livet. Samhällets stöd riktat till barn är en del av den ekonomiska familjepolitiken och syftar till att ge alla barn, oavsett bakgrund, goda möjligheter till ett gott liv och jämlikhet i uppväxten. Precis som tidigare har beskrivits är efterlevandestödet ett stöd till dem som mister en förälder eller båda sina föräldrar och som inte har rätt till barnpension, vilket också finns som ett stöd. Det är alltså ett ekonomiskt grundskydd som ger en trygghet i en väldigt svår situation. Stödet betalas ut till barn och ungdomar upp till 20 år som är inskrivna på en gymnasieutbildning.

Stödet är i sin form snarlikt underhållsstödet – en annan förmån, som betalas ut om barnets föräldrar inte lever ihop, alltså om barnet har skilda föräldrar. Dessa två stöd är det grundskydd som finns. Det är de som ska garantera en viss ekonomisk miniminivå till barn som hamnar i de här utsatta situationerna. Stöden är lika varandra av en anledning: Tanken var

att barn med avlidna föräldrar skulle ges samma stöd och skydd som barn till skilda föräldrar. Det finns alltså en likvärdighetstanke bakom detta.

Inspektionen för socialförsäkringen beskriver i sin rapport om barnpension och efterlevandestöd följande: Drygt 3 procent av alla barn i Sverige drabbas av att en förälder dör innan barnet fyllt 18 år. Det innebär att omkring 3 500 barn varje år mister en förälder, i många fall plötsligt och oväntat. Att förlora en förälder i barndomen har visat sig ha, i genomsnitt, negativa effekter på barnets hälsa och utbildning på både kort och lång sikt samt på löneinkomsterna i ett senare skede av livet.

Dagens debatt avser en förändring i efterlevandestödet som innebär att i situationer där ett barn eller en ungdom blir placerat på institution eller liknande och samhället tar över det ekonomiska ansvaret ska efterlevandestödet inte betalas ut. I dag kan en situation uppstå där den grundläggande tryggheten blir tillgodosedd två gånger, dels genom att man är placerad, dels genom efterlevandestödet.

Som tidigare beskrivits har efterlevandestödet en likhet med underhållstöd. För ett barn med underhållstöd är det alltså inte möjligt att på samma vis behålla sitt ekonomiska stöd under tiden i placering. Detta har riksdagen uppmärksammat i tidigare tillkännagivande, och det är en anledning till att regeringen nu har lagt detta förslag på bordet.

Regeringens förslag handlar om att efterlevandestöd inte ska lämnas för en kalendermånad då barnet under hela månaden på statens bekostnad får vård på institution eller annars får kost och logi, bor i ett familjehem eller en bostad med särskilt stöd och särskild service för barn och unga enligt LSS eller vårdas i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten.

Med förslaget kommer alltså den som berörs fortfarande att stå under det allmännas skydd. Men finansieringen ser annorlunda ut, och det kommer i fortsättningen endast att vara möjligt att få ekonomiskt stöd från *en* instans.

Herr talman! Vi socialdemokrater har bestämt oss. Vi ska ta tillbaka den demokratiska kontrollen i välfärden. Våra trygghetssystem ska vara begripliga, och då olyckan är framme ska man få hjälp. Men i våra sociala försäkringar finns också en idé om att öka jämlikheten mellan människor med olika bakgrund och förmågor.

I dagens debatt har vi berört barn och unga som har det väldigt svårt och tufft. Vi vet att om vi ska lyckas bygga ett starkare samhälle måste vi börja med barnen. Vi ser behovet av att fortsätta att lägga fram förslag om att förstärka för barn och unga för att öka de jämlika livschanserna. Vi fortsätter därför att lägga fram förslag som handlar om att stärka skolan och förskolan och att ge alla ungar en bra utbildning. Vi vill förstärka bostadsbidraget till familjer, och vi bygger ut välfärden brett. Våra socialförsäkringar ska gå att lita på.

Jag tackar för debatten och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 48 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Ensamkommande barn och ungdomar försörjs av samhället genom placering i HVB-hem, stödboende eller familjehem.

I underhållsstödet finns tydliga regler om att barn som får vård på institution på statens bekostnad eller vårdas i familjehem, stödboende eller

HVB inte har rätt till underhållsstöd. Efterlevandestödet bör därför få samma tydliga lagstiftning, och den som bor i offentligt finansierad verksamhet bör inte ha rätt till efterlevandestöd.

Riksdagen lämnade i maj 2018, alltså för fyra år sedan, ett tillkännagivande till regeringen om att skärpa regelverket för efterlevandestöd. Nu i juni 2022, fyra år senare, kommer propositionen. Det är bara att konstatera, herr talman, att det ibland tar lång tid i politiken och ibland går lite snabbare.

Herr talman! Förslaget i propositionen innebär tillsammans med lagändringen att retroaktiv utbetalning av efterlevandestödet ändras från sex månader till en månad. Det är ett steg i rätt riktning för att förtydliga lagstiftningen.

Anf. 49 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Det tog fyra år för regeringen att lägga fram det förslag som riksdagen tillkännagav i maj 2018, nämligen att utreda och skärpa till reglerna för efterlevandestöd för de barn som exempelvis bor i hem för vård och boende, så kallade HVB-hem.

Vi kristdemokrater motionerade om detta 2018 tillsammans med Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet. Vi är därför givetvis positiva till att vi nu efter fyra år får ett förslag som åtgärdar detta.

Jag kan inte låta bli att nämna de många år som har förflutit av utredningar och konsekvensbeskrivningar. De står nämligen i bjärt kontrast till morgonens upplevelser, där vi 21 minuter före Pensionsgruppens sammanträde fick det förslag som Socialdemokraterna har kommit överens med Centern, Vänstern och Miljöpartiet om. Vi fick inga konsekvensbeskrivningar, och förslaget har inte föregåtts av någon som helst utredning.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag till beslut.

Efterlevandestödet är en viktig förmån som vi ska vara rädda om, för den syftar till att barn som förlorat en eller, Gud förbjude, båda sina föräldrar ska garanteras en viss form av lägsta ekonomisk nivå – en sorts grundskydd om man så vill. Det är just detta med en garanti om en viss lägsta ekonomisk nivå som har lett till att vi kristdemokrater vill ta bort efterlevandestödet för de barn som får insatser i form av särskilt boende enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade eller vård eller boende i familjehem, stödboende eller HVB-hem inom socialtjänsten.

På exempelvis ett HVB-hem uppfylls den lägsta ekonomiska nivå som ska omfamna och omfatta alla barn av kommunen, som tar just detta ansvar. Då behöver inte, och då ska inte, staten gå in med något stöd.

Herr talman! Egentligen är detta ärende äldre än fyra år. Två år tidigare, 2016, gjorde nämligen Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten en gemensam kartläggning av efterlevandestödet. Det var där som påpekan- det om efterlevandestödet till barn som bor i exempelvis HVB-hem dök upp. Det huvudsakliga argumentet var då, precis som nu, att det fungerar annorlunda med exempelvis underhållsstödet.

Det är en ganska rimlig jämförelse att göra när det gäller efterlevandestödet. Underhållsstöd betalas enligt socialförsäkringsbalken nämligen inte ut om ett barn har sitt boende i familjehem, stödboende eller HVB-hem. Som skäl för detta anförs att barnet då har sin försörjning tillgodosedd av kommunen. Det är med andra ord fullt rimligt att även efterlevandestödet fungerar på samma sätt.

Avslutningsvis, precis som flera talare har varit inne på: Om vi inte skulle göra något åt detta – nu kommer vi att göra det, för det är bara Miljöpartiet som har en annan åsikt – skulle vi faktiskt godkänna att barnet får dubbla medel, både från stat och från kommun.

Det i mitt tycke logiska beslut som vi fattar i dag har alltså föregåtts av en lång rad utredningar och konsekvensbeskrivningar. Det är dags att gå till beslut, och det är dags att fatta beslutet om att alla barn har rätt till ett ekonomiskt grundskydd men inte mer än så.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

§ 11 Höjt bostadstillägg till pensionärer och höjt minimibelopp vid fastställande av avgifter enligt socialtjänstlagen

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU26
Höjt bostadstillägg till pensionärer och höjt minimibelopp vid fastställande av avgifter enligt socialtjänstlagen (prop. 2021/22:180 och prop. 2021/22:181 delvis)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

§ 12 Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU28
Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk (prop. 2021/22:224)
föredrogs.

*Utvisning på grund
av brott – ett skärpt
regelverk*

Anf. 50 CARINA OHLSSON (S):

Vi ska nu debattera socialförsäkringsutskottets betänkande SfU28 *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk*. Jag står bakom alla reservationer som vi socialdemokrater är med på men yrkar bifall endast till reservationerna 10, 11, 13 och 18.

Det är viktigt att rättsstaten kan upprätthålla tryggheten i samhället och respekten för lagarna. Som vår statsminister säger ska vi vända på varje sten för att trycka tillbaka våldet, knäcka gängen och bryta segregationen.

Stödet och förtroendet för rättsstaten och migrationspolitiken är beroende bland annat av att utlänningar som kommer till Sverige följer de lagar som finns och avhåller sig från kriminalitet. Kravet på laglydighet ska självklart vara lika för svenska och utländska medborgare. Om en utlänning gör sig skyldig till brott här kan samhället, förutom brottspåföljd, reagera med ett beslut om att utvisa personen från Sverige. När en utlänning gör sig skyldig till sådan brottslighet att han eller hon inte bör få stanna kvar här måste det således finnas förutsättningar för att besluta om utvisning.

Den senaste större översynen av reglerna om utvisning på grund av brott, alltså översynen före den som vi diskuterar nu, gjordes 1994. Då skärptes reglerna så att utvisning blev möjligt i fler fall än tidigare. Därefter har ett antal lagändringar inom straffrättens område medfört ett ökat utrymme för att besluta om utvisning av den som har gjort sig skyldig till brott här i landet. Som exempel kan nämnas att nya brott har införts, såsom inbrottsstöld, och att straffskalor har skärpts, såsom minimistraffet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning.

Varken 1994 års skärpningar av reglerna om utvisning på grund av brott eller efterföljande skärpningar inom straffrättens område har emellertid haft någon konstaterbar effekt på antalet utvisningsbeslut. Vid en jämförelse av reglerna i Norge, Finland och Danmark kan det konstateras att det svenska regelverket och dess tillämpning i flera delar är mer återhållsam.

Herr talman! I dag ställer en alltmer globaliserad värld, med en ökad personrörlighet, helt andra krav. Efter 1994 års översyn har det skett en omfattande samhällsutveckling. Som exempel kan nämnas att Sverige blev medlem i EU 1995 och att andelen utländska medborgare i landet ökade under 2000-talet från 5,4 procent av befolkningen år 2000 till 8,7 procent år 2020. Brottsligheten har också utvecklats, och digitaliseringen har möjliggjort nya typer av brottsupplägg.

Brottsligheten inom ramen för kriminella nätverk har också ökat. Från mitten av 1990-talet har också hedersrelaterat våld och förtryck varit en uppmärksam fråga. Den typen av brottslighet är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande för den som drabbas. Det är viktigt att reglerna om utvisning på grund av brott är ändamålsenliga och anpassade efter nuvarande förhållanden.

Det svenska regelverket bör heller inte väsentligt avvika från de i våra nordiska grannländer. Därför finns ett behov av att ändra reglerna så att det blir möjligt att i fler fall än i dag utvisa utlänningar som begår brott. En vägledande princip vid utformningen av regelverket är att det ska finnas en proportion mellan samhällets intresse av att kunna avlägsna utlänningar som gör sig skyldiga till brott och konsekvenserna för den enskilde.

Regelverket måste också uppfylla internationella åtaganden samt skapa förutsättningar för att bedöma utvisningsfrågan på ett nyanserat sätt genom att samtliga relevanta omständigheter kan beaktas fullt ut. Det måste finnas förutsättningar för att besluta om utvisning när en utlänning gör sig skyldig till sådan brottslighet att han eller hon inte bör få stanna kvar i Sverige.

I överenskommelsen från januari 2019 mellan oss socialdemokrater, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet angavs bland annat att reglerna om utvisning av icke-svenska medborgare som döms för hedersrelaterade brott och hatbrott ska skärpas och att frågan om utvisning alltid ska prövas vid sådana brott. Mot denna bakgrund tillsatte regeringen i april 2020 en utredare som gjorde en översyn av regelverket om utvisning på grund av brott och lämnade förslag på hur en skärpt reglering kan åstadkommas.

I juni 2021 lämnades utredningsbetänkandet, som heter likadant som vårt betänkande, *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk*, till regeringen. Sedan kom regeringens proposition om ett skärpt regelverk så att fler utlänningar som begår brott kan utvisas ur landet, och det är den som vi nu debatterar här.

Herr talman! Lagändringen innebär att straffvärdegränsen för när utvisning på grund av brottets allvar ska kunna ske sänks från tolv till sex månaders fängelse. I vissa fall ska även brottets karaktär kunna ligga till grund för utvisning, till exempel om brottet har inneburit ett angrepp på någons liv, hälsa, frihet eller frid. Det finns också skäl att överväga utvisning vid lägre straffvärden när ett motiv för brottet varit att kränka någon på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Vidare föreslås högre krav än hittills på att utlänningar ska ha etablerat sig i det svenska samhället, till exempel genom arbete, studier och kunskaper i det svenska språket, för att kunna undgå utvisning. Den som ägnar sig åt upprepad kriminalitet eller annars lever utanför det reguljära samhället bör betraktas som svagt etablerad. Även vissa brottstyper kan tyda på en bristande anpassning till svenska normer och förhållanden. Inte minst gäller detta hedersrelaterad brottslighet.

Den nuvarande bestämmelsen, som innebär att det krävs synnerliga skäl för att utvisa den som varit bosatt länge i Sverige, tas bort. Dessutom föreslås att det absoluta förbudet mot att utvisa en person som kom till Sverige som ung och har vistats här under en längre tid tas bort och ersätts med kvalificerade krav för utvisning.

Herr talman! Det föreslås också att återreseförbud, det vill säga den tid under vilken utlänningen förbjuds att återvända till Sverige efter utvisning, generellt ska bli längre. Återreseförbud utan tidsbegränsning ska också meddelas i större utsträckning än i dag. Den föreslagna ordningen innebär till exempel att den som gör sig skyldig till grov misshandel eller rån med ett straffvärde på upp till två års fängelse som utgångspunkt kan räkna med ett tioårigt återreseförbud. Det innebär också att till exempel ett allvarligt brott som våldtäkt kan, till skillnad från i dag, leda till ett återreseförbud utan tidsbegränsning.

När det gäller straff för olovlig vistelse efter återreseförbud på grund av brott gäller i dag att en utlänning som uppsåtligen uppehåller sig i Sverige fast han eller hon enligt ett verkställt beslut om utvisning på grund av brott inte har rätt att återvända hit kan dömas till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter. Utöver detta föreslås bland annat ökade möjligheter att neka uppehållstillstånd för en utlänning som begått brott och ett stärkt skydd mot att återkalla uppehållstillstånd för den person som utsatts för våld eller allvarliga kränkningar i en nära relation.

De lagändringar som jag nu i huvudsak har gått igenom och som är lite mer invecklade än vad jag har beskrivit föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022. Det är inom en snar framtid. Jag vet att det är många som har efterfrågat dessa lagändringar eftersom vi inte har sett någon större skillnad när det gäller utvisning på grund av brott.

Anf. 51 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Det finns en grym orättvisa i att alla i vårt samhälle inte får åtnjuta den jämställdhet och den frihet som många av oss tar för givet.

Hederskulturens brott och förtryck är en skam, och vi ska ha nolltolerans mot den. Dessa brott är extra grymma då brottsoffren måste slita sig loss från sin familj – den familj som borde vara tryggheten men som i hederskulturens kafkaartade värld är både lagstiftare, åklagare, domare och bödel.

Det är därför bra att socialtjänsten ges rätt att ansöka om uppehållstillstånd för brottsoffer. Men med det sagt, herr talman, behöver hela den svenska samhällskroppen få mer kunskap om vilket helvete brottsoffren lever i och med vilken frenesi som klanens ogenerade lögnare upprätthåller hederskulturens grepp.

Varje kvinna och flicka i Sverige har rätt till frihet och jämlikhet. Den som inte ställer upp på det har inget i Sverige att göra. Därför är det fullkomligt rimligt att den utlänning som begår hedersrelaterade brott ska utvisas. Vi ska inte ha en enda balkongflicka till, inte en enda bror till som tvingas mördas sin syster, inte en enda dotter till som tvingas giftas bort – inte en enda till.

Herr talman! Det är för oss moderater självklart att alla utländska brottslingar ska utvisas. Det finns därför en oerhörd ironi i att utländska medborgare som sköter sig blir utvisade. Alla säger att kompetensutvisningarna ska upphöra, men fortfarande hör man om någon som blivit utvisad för att ha fått några tiotus för mycket i lön eller vars arbetsgivare väntat lite för länge med att signera ett papper. Regeringen är ytterst ansvarig för dessa kompetensutvisningar. Man ska inte utvisa hederligt folk för struntsaker.

Men hederskulturens brott, våldtäkter, misshandel och bedrägerier, herr talman, är inte struntsaker. Vad det handlar om är att vi måste återupprätta den höga moral som Sverige en gång stod för och som så många människor längtar tillbaka till – till den självklarheten att i Sverige gäller svensk lag.

För att värna medborgarnas tilltro till det svenska rättssystemet måste fler utländska brottslingar dömas till utvisning. Därför måste utvisning alltid prövas av domstol när en utländsk medborgare är åtalad för brott. Och därför ska det bli mycket svårare att komma tillbaka till Sverige när man har blivit utvisad. Frågan som vi alla ställer oss är varför Socialdemokraterna inte ser det självklara i detta. Vad är det som gör att de vill se vissa utländska dömda brottslingar stanna i Sverige? Socialdemokraterna motsätter sig till exempel att man ska pröva ifall det är möjligt att verkställa utvisningsbeslutet efter att straffet är avtjänat. Ett utvisningsbeslut ska alltid verkställas. Fanns det hinder när domen föll måste det provas igen.

För att fler utvisningar ska kunna genomföras måste fler hinder undanröjas. Verkställighetshinder för utvisning kan vara att de dömda riskerar tortyr eller förföljelse i sina hemländer eller att hemlandet vägrar att ta emot den dömda utlänningen. Ett exempel är de sex radikala imamerna som fick sina utvisningsbeslut 2019 för att de var och är ett allvarligt säkerhetsshot mot Sverige. De går fortfarande fria på våra gator och är fortfarande hot mot rikets säkerhet men nu med anmälningsplikt hos polisen.

Sverige ska naturligtvis inte skicka människor i döden eller in i tortyrkammare. Det har vi rätteligen åtagit oss i internationella konventioner att inte göra. Men hur är det möjligt att andra länder i Europa, med samma internationella åtaganden, kan skicka dömda brottslingar till både Mellanöstern och norra Afrika? Jo, herr talman, det är möjligt därför att det finns alternativ. Det går att vända på stenen som heter diplomatiska garantier och genom dem säkerställa att den dömda inte utsätts för tortyr och förföljelse, och det går att kontrollera att de här garantierna efterlevs.

Men det går också att, som vi har föreslagit, göra bedömningen av verkställighet när straffet är avtjänat. Säkerhetsläget i vissa länder ändras

snabbt, och vad som var ett verkställighetshinder när domen föll kan ha ändrats till dess att utvisningen ska genomföras. Därför menar vi att en utvisning som inte kan verkställas ska inhiberas, det vill säga sättas på paus, till dess att utvisningen kan ske.

Ett utvisningsbeslut ska inte vara valbart. Det är inte en mänsklig rättighet att vistas i Sverige för den som inte är svensk medborgare. Det är ett privilegium.

Den ohållbara nivån på asylinvandring som Sverige har haft under flera år har tyvärr resulterat i ett alldeles för stort utanförskap och en alldeles för stor otrygghet. Det är ett politiskt misslyckande av gigantiska mått.

Utländska stöldligor står för hälften av bostadsinbrotten och nästan 90 procent av stölderna av bilar, jordbruksmaskiner och båtmotorer. De här stöldligorna har inget i Sverige att göra. Den fria rörlighetens syfte är inte att underlätta för utländska stöldligor.

Herr talman! Gängbrottsligheten breder ut sig. Gängmiljön har direkta kopplingar till den stora invandringen. Barn blir rekryterade till de här gängen. Barn och ungdomar dör i den här brottsligheten. Förra året sköts 46 människor ihjäl, och 2022 ser ut att bli värre. Det gör ont.

De senaste tio åren har utsattheten för sexualbrott tredubblats. Mer än hälften av alla dömda våldtäktsmän i Sverige har utländsk bakgrund. Men bara cirka 20 procent av de utländska medborgare som döms för våldtäkt utvisas, och bara 3 procent av dem som döms för grov misshandel utvisas. Att inte fler utländska våldtäktsmän utvisas är fullkomligt absurt och ett oerhört svek mot flickorna och kvinnorna som har blivit våldtagna.

Det ska inte spela någon roll om man kommit hit som ung eller att man har anknytning till Sverige genom språk, familj eller arbete. Vi är skyldiga våra döttrar att visa att det blir konsekvenser för dem som bryter mot svensk lag.

Herr talman! Att behålla brottslingar är skadligt för Sverige. Det är orättfärdigt mot brottsoffren men också oerhört orättvist mot den stora majoriteten av skötsamma utländska medborgare.

Jag står bakom Moderaternas yrkanden och yrkar bifall till reservation 8 om obligatorisk prövning av utvisning på grund av brott.

(Applåder)

Anf. 52 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Herr talman! I dag ska vi debattera betänkande SfU28 *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk*.

Jag vill gärna börja med att angripa den här frågan lite mer på djupet. Grunden är frågan om varför reglerna kring utvisning på grund av brott har blivit både oförutsägbara och generellt generösa gentemot gärningsmännen och därmed återkommande har fått direkt stötande resultat. Det beror på hur man ser på själva begreppet, alltså institutet utvisning i svensk rätt.

I motsats till vad många tror är utvisning på grund av brott inget straff utan tillhör den kategori påföljder som brukar kallas för annan rättsverkan. Det är samma grupp av åtgärder som exempelvis förlust av körkort eller företagsbot.

Tekniskt sett innebär utvisning alltså inte att gärningsmannen berövas en rättighet, såsom rätten att röra sig fritt berövas personer som sitter i

fängelse. Det man blir av med är, som nämndes även i det förra anförandet, ett privilegium, nämligen privilegiet att som utlänning vistas i Sverige.

Men trots att det här inte är en fråga om straff har svensk rättstradition egentligen alltid behandlat utvisning som ett straff, i alla fall i fråga om det som genom straff- och preventionsteori brukar kallas för principerna om relativ proportionalitet och ekvivalens.

Vad är då det? Jo, relativ proportionalitet innebär att olika straff måste kunna mätas mot varandra, exempelvis att böter ses som mindre ingripande än fängelse. Ekvivalens betyder i sin tur att två personer som begår samma brott ska straffas lika hårt. Problemet är att när de här två principerna appliceras på utvisningsinstitutet ger de upphov till den så kallade anknytningsprövningen, vilket är den kanske viktigaste regel som kommer att förändras i och med det här betänkandet.

Anknytningsprövning innebär alltså att när rätten när den prövar frågan om utvisning ska ta hänsyn till gärningsmannens anknytning till Sverige, eller etablering som det nu kommer att kallas. Ju starkare anknytning, desto mer kännbar blir utvisningen, menar man.

Hur upprätthåller man då ekvivalensen om man ska ta hänsyn till det här? Jo, om två personer begår samma brott och en av dem har bott i Sverige i fyra år medan den andra har bott i Sverige i ett år, då utvisas den sistnämnde men inte den förste. Annars skulle ju den förstnämnde som har bott i Sverige i fyra år straffas hårdare, eftersom han har en starkare anknytning till Sverige och förlorar mer på detta.

Ungefär så är det tänkt i teorin. Problemet är att det här lägger en helt orimlig börda på domstolarna, för det domstolarna ska göra i praktiken är en samlad bedömning av en nästan obegränsad mängd olika faktorer – arbete, familj, partner, språkkunskaper, bostadssituation, engagemang i civilsamhället, kulturell anpassning och så vidare – för att sedan komma fram till en viss grad av anknytning som i sin tur ska mätas mot hur allvarligt brottet är för att se om utvisning ska utdömas eller inte.

För att komplicera det här ytterligare lite grann finns det också en regel om synnerliga skäl, vilken säger att det krävs särskilt allvarlig brottslighet för att utvisa personer som har bott i Sverige i fyra med uppehållstillstånd. I normalfallet krävs i dag minst två års straffvärde för brottet, men rättsläget är inte helt lättolkat. Om man tittar på utvecklingen av rättspraxis gällande utvisning och anknytning ser man att det spretar ganska rejält åt olika håll. Det finns ingen tydlig teori, inte ens i fråga om vilka faktorer som ska ingå eller inte ingå i anknytningsbedömningen.

Ett exempel på hur dagens regel tillämpas, vilket borde ha bäring på den här propositionen också, är frågan om språkinläring och integration i allmänhet. Enligt propositionen ska kunskaper i svenska språket ses som ett tecken på starkare anknytning. Det är egentligen ingen förändring; samma sak står även i den senaste propositionen från 1993. Eftersom i stort sett alla utlänningar som vistas i Sverige i några år lär sig svenska i mindre eller högre grad borde det här beaktas i samtliga fall då en utlännings anknytning kommer på fråga.

En domstol uttalade exempelvis i ett rättsfall att den utvisningshotades bristande kunskaper i svenska är ett tecken på svag anknytning. I ett annat rättsfall beaktas att personen behärskade språket ”tämligen väl”, vilket tydde på att han ”anpassat sig väl till levnadsförhållandena i Sverige”.

Herr talman! I de flesta av de 13 fall där Högsta domstolen har lyft anknytningsfrågan för personer som bott i Sverige i fyra år eller längre gör dock domstolen ingen bedömning alls av språkkunskaperna eller integration. Det händer att domstolen uttalar sig mer övergripande om gärningsmannens integration i Sverige. I ett fall fäste domstolen avseende vid det faktum att gärningsmannen till synes levde i ett polygamt förhållande, vilket tydde på dålig anpassning till Sverige. Men återigen, i de flesta fall tar domstolen inte upp någonting av det här.

Det spelar egentligen ingen roll vilken faktor man pratar om – tiden i Sverige, familj i Sverige, kvarvarande band till hemlandet och så vidare. I vissa fall väger det jättetungt, i andra fall väger det ingenting. Kan man exempelvis räkna in den tid man har bott i Norge eller annat EU-land i den här ekvationen? Ja, i ett fall tyckte Högsta domstolen det, trots att det inte finns något stöd vare sig i lag eller förarbeten. Det hela är alltså mycket oklart.

Vad vill jag då säga med detta? Jo, även om man inte tycker att reglerna är för generösa, vilket jag råkar göra, torde det inte råda något tvivel om att reglerna till viss del är oförutsägbara, vilket alltid är ett rättssäkerhetsproblem oavsett vilken infallsvinkel man har. Den slutsatsen tycker jag också bekräftas av hur pass ofta Högsta domstolen är oenig, ibland djupt oenig, i hur den här bedömningen ska gå till.

Om man ändå ska försöka se någon trend i utvecklingen i praxis är det ganska uppenbart att Högsta domstolen gång på gång har höjt ribban för att utvisa brottslingar som har bott här i fyra år eller mer. Som minister Morgan Johansson sa till tidningen Expressen efter en dom 2019: ”Högsta domstolen har därmed lagt ribban väldigt högt för utvisning.”

För en gångs skull är jag faktiskt beredd att hålla med justitieministern på just den här punkten.

Skälet till varför saknas dock i Morgan Johansson analys och även i den här propositionen. Min tes är att när domstolen ställs inför regler som knappast tillåter en konsekvent och jämn tillämpning kommer den återkommande att luta mot den mildare påföljden när frågan prövas. Därmed puttar man alltså praxis mer och mer, steg för steg åt det mer liberala hållet.

Herr talman! Den här bristen kommer med största säkerhet inte att läkas genom den här propositionen. Även om regeln om synnerliga skäl försvinner kommer anknytningsprövningen att finnas kvar. Risken är därmed uppenbar att vi får se ett mycket begränsat genomslag i praxis. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation 8, som handlar om just detta.

Det enda sättet att komma åt det här problemet är att slopa anknytningsprövningen. Utvisning är inget straff. Det är ett förlorat privilegium.

Som vanligt när det kommer till socialdemokratiska propositioner på det här området finns det flera mindre regeländringar i rätt riktning, som vanligt dock inte i den omfattningen att det kommer att tjäna det uttalade syftet, det vill säga att avskräcka från brott och öka tryggheten på gatorna genom att vi slipper utländska brottslingar.

Faktum är att huvudsyftet med den här propositionen verkar vara att ge de socialdemokratiska statsråden teoretiska talepunkter i debatter snarare än att åstadkomma tydlig politisk förändring i praktiken.

Men för sakens skull ska jag också nämna att vi naturligtvis välkomnar vissa delar – att utvisning förhoppningsvis ska kunna utdömas något oftare än i dag, att kravet på synnerliga skäl för utvisning efter fyra år i Sverige

med PUT tas bort, att förbudet mot att i vissa fall utvisa den som kom till Sverige som ung tas bort och att återreseförbuden blir längre.

Det är dessutom mycket välkommet att Centerpartiet här har vågat bryta med sina nya röda kamrater och faktiskt ställer sig bakom ett tillkännagivande om att upprepade brottslighet ska leda till utvisning i fler fall än i dag.

Herr talman! Det Sverige hade behövt är naturligtvis en bredare reform. Vi hade behövt avskaffa anknytningsprövningen helt, som jag nämnde tidigare. Grova brottslingar ska inte få stanna här bara för att de har en flickvän här. Vi behöver skärpa utvisningsreglerna för skyddsbehövande och EU-medborgare. Vi måste ned på EU:s miniminivå med minsta möjliga marginal. Vi måste även utvisa de värsta brottslingarna, oavsett verkställighetshinder. Den som har mördat eller våldtagit har gjort sitt eget val och ska inte skyddas av Sverige.

Herr talman! Jag vill även nämna något om förslagspunkt 10, inhibition. Vad förslaget innebär i praktiken är att när en person döms till utvisning som inte kan verkställas, ofta på grund av att hemlandet vägrar samarbeta, ska han få ett tillfälligt pausat eller iniberat beslut i stället för att få ett uppehållstillstånd.

Bara så att de som tittar på det här förstår: Reglerna som de ser ut i dag tillåter alltså att en person som dömts till utvisning som inte kan verkställas får ett uppehållstillstånd medan han väntar. Om tillståndet gäller längre än ett år kan man därmed kvittera ut försörjningsstöd, bostadsbidrag, föräldrapenning och så vidare.

Varför har vi den ordningen, kanske vän av ordning frågar sig. När det gäller den här frågan har flera regeringar i rad fullständigt förlorat sin moraliska kompass. För att vara tydlig: Skälet till att den här ändringen inte finns med i våra motioner är att vi naturligtvis vill att de här personerna i första hand ska tas i förvar och inte springa ute på gatan. Frågan om förvar är dock inte en del av det här betänkandet.

Avslutningsvis, herr talman, är jag ändå glad över att det finns ett par utskottsmajoriteter som det kallas, alltså reservationer från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, bland annat om obligatorisk prövning av utvisningsfrågan, om verkställighetshinder, om återreseförbudets längd och om kriminaliseringen av olovlig vistelse.

Detta visar att det ändå finns en väg framåt. Det understryker också än en gång vilken skillnad en något förändrad majoritet i den här kammaren faktiskt skulle kunna göra på riktigt.

(Applåder)

Anf. 53 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! Var går gränsen för när en människa som sökt sig till Sverige, som uppehåller sig här och som sedan gör sig skyldig till brott, inte längre är välkommen i vårt land? Ja, var drar vi gränsen för ett visst beteende, vissa lagöverträdelser, och säger att de är så oacceptabla att du som inte har ett svenskt medborgarskap faktiskt inte längre har rätt att vara kvar här? Du måste lämna landet, på viss tid, eller kanske för alltid. Detta är vad vi debatterar här i riksdagen i dag efter det att regeringen har presenterat sin propositionen *Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk*.

Ja, detta regelverk, reglerna för när en utländsk medborgare som gjort sig skyldig till brott här i Sverige också kan utvisas, skärps nu rejält – och det är välkommet. Det regelverk som tillämpas i dag är daterat. Det härrör från 1994, då den senaste översynen av lagstiftningen gjordes. Och det samhälle vi lever i i dag ser på många sätt annorlunda ut än då, inte minst vad gäller brottsligheten. Vi människor förflyttar oss i mycket större utsträckning än då över nationsgränser, och den digitalisering som har skett sedan dess har i grunden förändrat våra beteendemönster. Självklart har det här även påverkat brottsligheten, som i dag är gränsöverskridande på ett helt annat sätt än för 30 år sedan. Brottsliga upplägg kopieras och används på en internationell och digital arena.

Mot den bakgrunden är det verkligen angeläget att vi nu inför skärpningar i regelverket som gör att fler människor som är här, människor som inte har etablerat sig i vårt samhälle och som begår allvarliga brott måste lämna Sverige.

Herr talman! De regler som hittills gäller, lutar sig mot hur länge en person har varit i landet, hur länge personen faktiskt har vistats här. Har personen i fråga varit här tillräckligt många år har det varit nästan omöjligt att utvisa denne, även om det har upptäckts att personen har begått flera grova brott under den tiden. Det är inte en rimlig ordning. Nu införs i stället regler som gör att bedömningen av om en person alls ska kunna utvisas efter att denne har begått något brott ska i stället utgå från hur väl personen har etablerat sig i vårt samhälle. Det innebär att domstolen ska ta hänsyn till sådant som om personen i fråga har ett arbete här i Sverige och ett ordnat boende. Även hur väl personen behärskar svenska språket ska beaktas, liksom hur väl personen har inrättat sig i vårt samhälle i stort. Någon som ägnar sig åt upprepad kriminalitet eller på annat sätt lever utanför vårt samhälle bör anses vara svagt etablerad. De här förändringarna är bra eftersom alla dessa faktorer faktiskt visar på hur stort intresse och engagemang personen har för att bidra här i Sverige.

Det är även så att vissa typer av brott nu kommer att ses särskilt allvarligt på, att brotten i sig anses peka mot en bristande anpassning till svenska normer och förhållanden. Inte minst gäller detta hedersrelaterad brottslighet.

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar ett stort lidande för den som drabbas. Vi har i den här kammaren rätt nyligen beslutat om att i Sverige införa ett särskilt brott för den som kränker någon annan i den så kallade hederns namn – brottet hedersförtryck. Och det var på tiden. Hedersnormer hör inte hemma i vårt samhälle. Nej, hedersnormer går faktiskt helt på tvärs emot det samhälle som vi vill ha, där alla individer har lika värde och där individen är fri att göra sina egna val. Därför är det viktigt att det nu blir möjligt att i större utsträckning kunna utvisa personer som begår brott som motiveras av så kallad heder.

Herr talman! De förändringar som nu genomförs innebär att vi lägger ribban betydligt lägre än tidigare för vilken typ av brottslighet som ska leda till utvisning. Fram till nu har ett straffvärde på ett års fängelse varit riktlinjen för när en utlänning som begått brott i Sverige ska utvisas. Den sänks nu till ett straffvärde om sex månaders fängelse. Det gör att betydligt fler som begått brott i Sverige och som inte har etablerat sig här kommer att utvisas.

Men även brott med ett straffvärde som ligger ännu lägre än så kommer faktiskt att kunna leda till utvisning, och det sker om brottets karaktär motiverar utvisning. Det gäller brott som innefattat våld i nära relation, eller brott som riktat sig mot särskilt skyddsvärda personer, exempelvis äldre personer och barn. Och även brott där motivet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs heder tillhör dem som gör att det normalt sett finns skäl att döma till utvisning, även om straffvärdet inte når upp till sex månaders fängelse. Det gäller även brott som riktat sig mot vår rättsordning eller något annat särskilt skyddsvärt samhällsintresse.

Mot bakgrund av hur kriminaliteten i vårt land har utvecklats är det också rimligt att förbudet mot att utvisa den som kom hit till Sverige före 15 års ålder nu tas bort. Även om en person var barn när denne kom hit är det rimligt att kunna utvisa personen om denne sedan begått grova brott där straffvärdet ligger på minst två års fängelse.

Att tidsperioden som den person som utvisas förbjuds att återvända till Sverige nu blir längre är också bra. Det är en tydlig markering från samhällets sida som medför att den som döms för en våldtäkt, där ju straffvärdet ligger på minst tre års fängelse, normalt sett förbjuds att någonsin återvända till Sverige.

Herr talman! I Sverige finns det människor, framför allt män, som tar sig rätten att betala för att få tillgång till sex. Det är män som köper kvinnors kroppar. Det finns digitala bordeller, där kvinnors kroppar saluförs på nätet som vilken annan vara som helst. Till dessa bordeller värvas kvinnor från andra länder, ofta under falska förespeglningar, med löften om att komma till Sverige för att tjäna pengar på ett vanligt jobb, men där det visar sig att kvinnan tvingas sälja sin kropp.

Jag besökte för några veckor sedan den ideella organisationen Talita här i Stockholm, som arbetar just med dessa kvinnor. Det är kvinnor som kommer från länder som Nigeria och Rumänien, för vilka livet här i Sverige blivit långt ifrån vad de trott och hoppats på när de reste hemifrån. När polisen lyckats nosa rätt på en bordell, och försöker att se till att de som driver bordellen sätts bakom lås och bom, då är det centralt att de kvinnor som tvingats arbeta där medverkar i utredningen. För att lyckas med det måste först ett förtroende skapas hos dessa kvinnor. Det här var något ellsjälarna på Talita berättade om, och de framhöll att det här att skapa förtroende är något som ofta tar tid.

För det är långt ifrån självklart för kvinnan att berätta, särskilt som hon ofta är rädd för repressalier, där hennes hallick inte sällan har kontakter i kvinnans hemby eller hemstad i ett annat land och kan hota och skrämja familjemedlemmar där. I dag finns en möjlighet att ge kvinnan 30 dagars betänketid medan ett förtroende byggs upp så att hon väljer att berätta. I annat fall kommer hon att lämna landet, och de som tvingat henne hit riskerar att bli kvar på fri fot och fortsätta sin smutsiga verksamhet. Den här tiden, 30 dagar, är ofta alldeles för kort för att kvinnan ska hinna få det förtroendet för personerna som jobbar med utredningen för att hon ska vilja berätta.

Centerpartiet anser därför att den tidsgränsen bör ses över. Jag vill därför yrka bifall till reservation 16 under punkt 14.

Anf. 54 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr talman! Regeringens proposition innehåller en rad förslag som syftar till att utländska medborgare som begår brott ska kunna utvisas i högre utsträckning än i dag. Bland annat föreslås att brottet inte behöver leda till fängelse för att personen ändå ska utvisas. Utvisning kommer också att ske oberoende om det finns återfallsrisk, om brottet har ett straffvärde som uppgår till fängelse i minst sex månader eller annars är av en karaktär att personen inte bör få stanna kvar i Sverige.

Domstolen ska beakta i vilken utsträckning personen har etablerat sig i det svenska samhället vid bedömning av personens anknytning till Sverige.

Möjligheten att vid synnerliga skäl inte utvisas tas nu bort.

Anknytningen till Sverige och tiden man bott här kommer inte att tas hänsyn till som i dag, vilket gör att personer i praktiken kommer att utvisas till länder som de har bristande anknytning till. Det gäller särskilt de personer som kom hit innan de fyllde 15 år.

Dessa personer ska enligt förslaget få utvisas om de gjort sig skyldiga till brott som har ett straffvärde som uppgår till fängelse i minst två år, om brottet är av sådan karaktär att personen inte bör få stanna kvar i Sverige eller om personen har återfallit i brott.

Även återreseförbudet påverkas. Det ska inte tidsbegränsas om brottet har ett straffvärde på minst två år.

Sammantaget innebär förslaget att människor löper risk att dömas till utvisning för betydligt lindrigare brott än enligt nuvarande regler.

Det här har fått kritik av bland annat Sveriges advokatsamfund, Röda Korset och Rädda Barnen. Jag tänkte ta upp en del av den kritiken.

Sveriges advokatsamfund kritiserar förslaget om sänkt straffvärde och framhåller att det finns skäl att avvakta resultatet av den senaste tidens straffskärpningar.

Advokatsamfundet avstyrker förslaget om sänkta krav på brottets allvar för att utvisning ska få ske och om att brott av viss karaktär ska vara utvisningsgrundande oavsett straffvärde.

Man ställer sig också negativ till att kraven för utvisning beträffande personer som varit i Sverige en längre tid sänks, att förbudet mot utvisning av personer som kom till landet som barn tas bort och att återreseförbuden generellt ska bli längre.

Det här sker när det har pågått ett intensivt lagstiftningsarbete med att höja straffskalorna för flera brott, vilket kan göra att förslaget kommer att innebära en betydande ökning av antalet utvisningar. Det kan alltså bli fler än man hade trott som kommer att omfattas av förslaget. Det innebär att förslaget brister i proportionalitet.

Fru talman! Det är enligt vår mening rimligt att grova brott leder till utvisning av den som är utländsk medborgare och saknar tillräcklig anknytning till landet. Men det aktuella förslaget leder till att brott med tämligen lågt straffvärde ska kunna medföra utvisning av personer som till exempel har växt upp i Sverige.

I propositionen står det att ett skydd mot utvisning främst bör kunna tillkomma personer som etablerat sig i det svenska samhället. Det finns flera punkter som ska visa om en person har etablerat sig i samhället. Personen ska ha arbetat här, ha lärt sig svenska språket eller ha utvecklat nära familjeband hit.

Den som inte har etablerat sig i det svenska samhället får däremot finna sig i att brott som han eller hon gör sig skyldig till kan leda till utvisning. Det är en väldigt rättsosäker grund att stå på, och det är också något som Advokatsamfundet lyfter fram. Att någon inte kommit in i det svenska samhället kan ha många orsaker, och långt ifrån alla dessa har sin grund i bristande personligt engagemang.

Enligt Advokatsamfundet finns det risk att förslaget framstår som en lista på krav som ska vara uppfyllda för att undvika utvisning snarare än exempel på hur hänsyn ska tas till den olägenhet som utvisningen skulle innebära för den enskilde.

Även Svenska Röda Korset belyser detta och skriver i sitt remissvar att man med anledning av den senaste tidens förändringar på utlänningsrättsens område ser att det blir svårare för människor att uppfylla de krav på etablering som nämns i förslaget.

Det finns också risk att fler personer träffas av förslaget i och med att det blir svårare att bli svensk medborgare. Röda Korset anser att det finns behov av en fördjupad analys av vad detta får för konsekvenser och hur möjligheterna till etablering och integration för individer som kommit till Sverige av olika anledningar påverkas.

Rädda Barnen har lyft fram att förslagen sannolikt kommer att leda till att ett ökat antal personer döms till utvisning som sedan inte kan verkställas på grund av att det skulle innebära kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Människor sitter redan i dag i förvar i årtal utöver den egentliga strafftiden på grund av sådana verkställighetshinder. Det är en situation som vi från Vänsterpartiet starkt ifrågasätter utifrån respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi anser att det är orimligt att denna grupp människor utökas utan att regeringen presenterar några förslag på hur situationen ska lösas.

Jag vill påpeka att vår reservation också innehåller stärkt skydd mot återkallelse av uppehållstillstånd för dem som har utsatts för våld eller kränkning i nära relationer. Det här skyddar särskilt kvinnor som utsatts för mäns våld.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 55 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Lorena Delgado Varas för klargörandet om skydd för brottsoffren. Men frågan kvarstår lite, fru talman, för Vänsterpartiet har skrivit i en reservation om hedersrelaterade brott och hatbrott att det inte bör införas en skyldighet för domstolen att alltid pröva frågan om utvisning.

Det står vidare i reservationen om regeringens avsikt ”att i ett annat sammanhang utreda om en ordning med ökat ansvar eller en skyldighet för åklagaren att yrka på utvisning i dessa mål bör införas”.

Fru talman! Min fråga till ledamoten är varför man ska vänta med att införa det här när man ser att det helt uppenbart behövs nu. Hur många flickors liv ska det behöva kosta?

Anf. 56 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Det vi ser är att förslaget i sig kommer att innebära ganska stora förändringar och påverka väldigt många personer. Men vi tycker att

den del av förslaget som påverkar kvinnor för att skydda dem från mäns våld är bra, så den delen tycker vi kan kvarstå.

Prot. 2021/22:129
13 juni

*Utvisning på grund
av brott – ett skärpt
regelverk*

Anf. 57 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Tack, Lorena Delgado Varas, för svaret! Men frågan kvarstår. Det här är människor som uppenbart lever under helt andra lagar än de svenska. Det är allvarliga brott, som jag förstår att ledamoten verkligen vill att man ska skydda brottsoffren från. Varför vill inte ledamoten att man prövar om utvisning ska ske varje gång dessa brott begås?

Det är en märklig ansats som ledamoten har. Det verkar som om ledamoten, eller kanske hela Vänsterpartiet, inte riktigt har tänkt igenom hur allvarliga de här brotten är.

Fru talman! Jag vill också ändra mitt bifallsyrkande till reservation 7.

Anf. 58 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Självklart står vi på kvinnors sida när de utsätts för våld, och självklart står vi upp mot hedersförtryck. Men som förslaget är upplagt har det en väldigt repressiv karaktär, och det kommer att ge mycket större rättsosäkerhet. Det är därför vi har lagt fram vårt förslag så som det är.

Anf. 59 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater är tydliga med vårt ställningstagande: En utländsk medborgare som begår brott i vårt land har förbrukat sin rätt att vara här. Jag tror att de flesta i vårt avlånga land tycker att detta är en högst rimlig hållning. Det har dock upprepade tillfällen visat sig att det i praktiken inte funkar så.

Vi har dessutom en situation där vi utvisar personer för att de har haft en lägre lön än kollektivavtalet. Trots att det justerats har personen ändå blivit utvisad. Samtidigt får människor som har begått grova våldsbrott stanna i Sverige. Detta är inte bara ett brutalt svek mot brottsoffret utan också ett effektivt sätt att underminera hela tilltron till det vi kallar för rättvisa.

Med det sagt välkomnar vi kristdemokrater givetvis att regeringen nu äntligen lägger fram en rad skärpningar som kommer att leda till att fler asylsökande och personer med uppehållstillstånd kommer att utvisas om de döms för brott i Sverige.

Att utvisning ska vara en naturlig påföljd när en utländsk medborgare begår ett brott har länge varit en utgångspunkt för oss kristdemokrater. Vi menar att det är särskilt angeläget om brottet i fråga är ett våldsbrott, ett sexualbrott, ett hedersrelaterat brott eller ett hatbrott.

Fru talman! Behovet av att skärpa lagstiftningen är, som det heter, ställt utom allt tvivel. Enligt Brottsförebyggande rådet får över hälften av dem som dömts för mord stanna. Över fyra av fem som dömts för våldtäkt eller grov våldtäkt får stanna. Det här är en orimlig, för att inte säga direkt sjuk, statistik. Att få vistas i Sverige är inte en och har aldrig varit en mänsklig rättighet för den som är utländsk medborgare – det är och förblir ett privilegium och ska hanteras på det viset.

Varför ser det då ut på det här viset, kan den som följer debatten undra. Jo, det beror delvis på att man tar hänsyn till den brottsdömdes anknytning till Sverige. Det kan låta rimligt, men vad är då anknytning? Jo, det kan

vara att personen kan vårt svenska språk bra, eller att personen har ett arbete eller en familj.

Att bli utsatt för ett grovt våldsbrott eller ett sexuellt överfall och veta att gärningsmannen kan få stanna kvar i vårt land för att han kan vårt språk hyfsat bra är på sitt sätt ett nytt övergrepp. Vi kristdemokrater har reserverat oss när det gäller detta då vi menar att regeringens förslag inte är tillräckligt långtgående.

Vi skulle vilja se en ordning där den dömdes anknytning endast i undantagsfall får utgöra ett hinder mot utvisning på grund av brott. En rimlig nivå, menar vi, är att endast om en utvisning skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande ska anknytning till det svenska samhället eller till personer bosatta i Sverige kunna utgöra skäl för att inte verkställa en utvisning.

Fru talman! Med regeringens förslag kommer nog antalet utvisningsbeslut att öka. Det tycker vi är bra, och det är välkommet. Men vi ska komma ihåg att det faktum att utvisningsbesluten ökar inte betyder något om inte besluten också går att verkställa. Ett ökat antal utvisningsbeslut har därför ingen praktisk betydelse så länge som utvisningarna de facto inte går att genomföra. Om utvisningarna inte ökar är vi fortfarande kvar på ruta ett.

För att säkerställa att fler personer som begått brott utvisas vill Kristdemokraterna genomföra en rad olika förslag. Vissa är genomförbara i närtid, andra tar lite längre tid.

En första åtgärd är att riksdagen ställer sig bakom det vi kristdemokrater har föreslagit och reserverat oss till förmån för och som heter inhibition. Det finns nu en majoritet för detta i utskottet. Inhibition innebär att en person som dömts för ett brott men inte kan utvisas inte ska få ett nytt uppehållstillstånd, som i dag. I stället ska utvisningen pausas. Dessutom ska en domstol alldeles oavsett säkerhetsläget i personens ursprungsland fatta beslut om utvisning. Så är det inte heller i dag. Att utvisningen inhiberas innebär då att utvisningsbeslutet ligger kvar i botten och kan verkställas så fort det är möjligt. För mig är det en gåta att detta inte är allas mening.

Fru talman! En utlänning som fått avslag på en ansökan om asyl eller som har begått brott ska lämna vårt land. Det ska ske med beaktande av grundläggande principer som exempelvis non-refoulement. Det är därför angeläget att Sverige arbetar mer aktivt med diplomatiska garantier från de berörda länderna att den utvisade inte kommer att dömas till dödsstraff eller behandlas inhumant. Detta är något som vi kristdemokrater förespråkade i denna riksdag tidigare. Jag gjorde det själv för ett par år sedan i en debatt. Det är också något som säkerhetspolisen Säpo har pekat på som en möjlighet. Då handlade om fallet med de sex imamerna som greps 2019, som utgjorde ett hot mot rikets säkerhet men vars utvisning inte kunde verkställas. De är fortfarande här, mitt ibland oss, än i dag.

Fru talman! Vi menar att fler kriminella som är dömda för brott och har fått utvisningsbeslut ska avtjäna straffet i sina hemländer. Vi vill även att Sverige inom ramen för EU ska arbeta för att utlänningar med utvisningsbeslut för särskilt allvarliga brott men där verkställighetshinder föreligger ska kunna utvisas till ett annat tredjeland. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 4 från oss kristdemokrater.

Fru talman! Jag vill avsluta med att tala om något som ligger mig väldigt varmt om hjärtat, nämligen arbetet mot hatbrott. Det tog jag upp i en av de allra första motioner jag skrev som nybliven riksdagsledamot.

Det är ingen hemlighet att kristna flyktingar till Sverige drabbas av hot och våld här. Trots detta är det obehagligt tyst kring den frågan. Men brott är brott, oberoende av vem som begår dem. Tystnaden kring hot och förföljelse av kristna flyktingar i Sverige och konvertiter måste en gång för alla brytas. Religionsfriheten gäller alla, även den som är kristen.

År 2014 visade Nämnden för statligt stöd till trossamfund att Sverige är dåligt på att bekämpa religiöst motiverade hatbrott. Trots detta finns det alltfjämt ytterst lite statistik och forskning att tillgå. Det lilla som gjorts har handlat om antisemitism och islamofobi.

Ett undantag finns, och det är organisationen Open Doors som gjorde en undersökning om religiöst motiverad förföljelse mot kristna flyktingar i Sverige för ett par år sedan, och resultatet var omskakande. Nästan hälften av dem som kommer hit har utsatts för dödshot här i Sverige. Undersökningen visade att förföljelsen är utbredd. Det handlar inte om några enstaka fall. Förföljelsen tar sig uttryck i alltifrån systematiska påtryckningar till dödshot.

Dessutom visar undersökningen att de flesta har valt att inte rapportera det som hänt för att de är rädda. Det finns alltså ett betydande mörkertal. För dem som har agerat och polisanmält visar det sig också att ingenting händer. Många av dem som drabbats är konvertiter. Det vill säga att de har lämnat en tro för en annan – ofta har de övergått från islam till kristen tro. Undersökningen visar att förövarna oftast själva är migranter.

Detta är helt oacceptabelt! Alla flyktingar, även de med kristen tro, ska kunna känna sig trygga i vårt land. Det är ett monumentalt misslyckande att personer som fått skydd undan krig och förföljelse tar sig friheten att här i Sverige utsätta andra för brott och kränkningar av religionsfriheten. Dessa personer måste utvisas. Jag är därför väldigt nöjd med att en majoritet i utskottet vill att frågan om utvisning alltid ska prövas när det gäller hatbrott och exempelvis hedersrelaterade brott.

Fru talman! Jag tror att de skärpningar som vi, flera av partierna, föreslår är viktiga, inte minst för den stora majoritet av skötsamma utländska medborgare som finns i vårt land.

(Applåder)

Anf. 60 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Sverige ska vara möjligheternas land för dem som väljer att flytta hit eller som tvingas att söka skydd i Sverige. Vi liberaler vill att människor ska kunna flytta hit, jobba, studera och resa här i Sverige och att människor ska kunna komma hit. Sveriges långa tradition av öppenhet gentemot omvärlden har bidragit till landets utveckling, tillväxt och välfärd. Samtidigt har vi stora problem med integrationen, och det måste adresseras.

Liberalerna vill se ett maktskifte med en liberal borgerlig regering som kommer att prioritera att bekämpa både utanförskapet och separatismen här i Sverige. I dag bor i Sverige över 600 000 utrikes födda vuxna med så låga inkomster att de riskerar fattigdom och social utestängning. Det motsvarar hela min hemstad Göteborg. Och de går på bidrag som vi skattebetalare betalar för.

Därför har Liberalerna över 200 förslag i Förortslyftet, för att vända utvecklingen i Sverige. Vi är också tydliga med att Sverige inte ska ha några utsatta områden till 2030.

Men det räcker inte. Roten till integrationsproblemen i Sverige är de separatistiska krafterna. Hatpropagandan mot och lögnerna om svensk socialtjänst för ett par månader sedan och upploppen efter koranbränningarna i påskas visar tydligt att det finns separatistiska krafter – klaner, gäng och islamister – som vill förstöra det Sverige vi känner igen, det demokratiska Sverige. Dessa krafter måste bekämpas med full kraft. Det innebär också att de, när det är möjligt, måste utvisas ur landet.

Trots de stora problem som Sverige står inför är idébanken helt tom hos Socialdemokraterna. S och deras stödpartier, Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, har ingen plan eller idé för att få ordning på migrationspolitiken eller bekämpa de separatistiska krafterna i Sverige.

Ibland får regeringspartiet feeling och kopierar Liberalernas förslag, som nyligen gällande flerbarnstillägget. Det hade kunnat göras för många år sedan om man bara hade kommit hit till riksdagen med förslaget. Nu använder man det i stället som valfläsk. Men frågan är hur Socialdemokraterna ska få igenom det när de förhandlar med sina stödpartier, C, V och MP, som är emot det.

Fru talman! Vi liberaler är tydliga: Sverige ska inte vara möjligheternas land för utländska brottslingar. Lagstiftningen när det gäller utvisning för brott har alldeles för länge varit för snäll mot människor som har kommit hit och begått brott. De som har drabbats absolut värst är människor som bor i utsatta områden och, som föregående talare sa, andra asylsökande.

Regeringen föreslår i lagförslaget som vi debatterar i dag ändringar i utlänningslagen och brottsbalken för att skärpa reglerna om utvisning på grund av brott. Det är bra förändringar som föreslås, och Liberalerna står bakom dem. Utredningen som lagförslaget bygger på var ett av Liberalernas krav i januariavtalet, punkt 42 om hedersbrott. Men där levererade man inte det vi krävde.

Vi kan redan nu konstatera att lagstiftningen som vi i dag debatterar är otillräcklig. Vid en jämförelse av reglerna om utvisning på grund av brott i Norge, Finland och Danmark kan det konstateras att det svenska regelverket och framför allt tillämpningen av det är mer tillåtande mot kriminella. Utvisning på grund av brott sker i väsentligt färre fall i Sverige än i våra nordiska grannländer. Vi kan bara titta på våldtäkt. Fyra av fem dömda får stanna kvar. När det gäller mord får en av två dömda stanna kvar. I hälften av fallen får mördare stanna kvar i Sverige. I fyra av fem fall får våldtäktsmän stanna kvar i Sverige.

Tyvärr kommer de nya reglerna, som regeringen föreslår, med största sannolikhet att ha samma effekt. Fortfarande kommer Sverige att vara ett land där utländska medborgare som döms får stanna kvar, men om de hade begått samma brott i Danmark och Norge hade de utvisats.

Regeringens lagförslag brister när det gäller regleringen av i vilka fall brott ska kunna leda till utvisning på grund av sin karaktär, oavsett fängelsestraffets längd. Det handlar till exempel om upprepad brottslighet eller brott som innebär särskilt allvarlig kränkning, såsom hedersrelaterade brott eller hatbrott. Regeringen för sådana resonemang i sin proposition. Det är väl bra att de känner till problematiken. Men man föreslår inte att det ska lagregleras utan väljer att överlämna det till rättstillämpningen. Det

betyder bara en sak: att det inte kommer att ske. Det är helt fel tänkt av Socialdemokraterna och deras stödpartier. Det är vi makthavare som ska bestämma vem som får leva i och vara i Sverige.

När det gäller att införa en regel om att alltid pröva utvisning vid vissa typer av brott förs det i propositionen ett längre resonemang som utmynnar i slutsatsen att det är principiellt olämpligt att ålägga domstolen en sådan skyldighet. Man kallar det för en ackusatorisk process och menar att det är domaren som ska vara den som bedömer. Så kan det vara. Men en sådan skyldighet behöver inte åläggas domstolen. Den kan åläggas och vila på åklagaren, vilket man gör i många länder i världen.

Det är en skam att Centerpartiet, som i dag talar sig varma för att de gör det värre för personer som begår hedersbrott, inte vill införa den regeln och att de hänvisar till något som går att lösa genom att åklagaren tar över det ansvaret.

Vidare bör det finnas en bestämmelse i lagen med innebörden att den som återfaller i brott lättare ska kunna utvisas än den som är förstagångs-förbrytare. Motsvarighet till det finns i alla våra nordiska grannländer. Tillkännagivandet som föreslås om det välkomnar vi. Det kan Centerpartiet faktiskt få lite kredd för. De står nämligen bakom det.

När frågan om utvisning ska prövas ska också den dömdes anknytning till Sverige vägas in. En rapport från Brottsförebyggande rådet från 2016 visar att utvisning i huvudsak utfärdas mot personer som inte är bosatta i Sverige över huvud taget utan som är här på besök. Omkring 600 tingsrättsdomar om utvisning utfärdas varje år, men bara 100 av dem riktar sig mot personer som är bosatta i landet. Är man folkbokförd i Sverige kommer man alltså nästan alltid att få stanna. Faktumet att man är folkbokförd i Sverige väger alltså starkare än att man har mördat eller våldtagit någon. Så kan det inte vara längre när det kommer till bedömning av anknytningen.

I propositionen saknas helt resonemang om folkbokföringens värde när det kommer till anknytning. Det är därför Socialdemokraternas förslag, som vi debatterar i dag, inte kommer att få någon större effekt. Folkbokföringen kommer att fortsätta att betyda för mycket.

Liberalerna anser att den norska lagstiftningen ska tjäna som inspiration för Sverige. I Norge finns det transparent lagreglering för vilka förutsättningar som ska råda för utvisning av icke-norska medborgare beroende på ställning i landet. Man delar till exempel upp dem efter de som inte har någon anknytning till landet, som kommer dit bara för att begå brott, de som har tillfälligt uppehållstillstånd och de som har permanent uppehållstillstånd.

Det är tydligt att anknytningen i den norska lagstiftningen tillmäts lägre värde ju allvarligare brottet är. Vid ett mord är det i praktiken alltid utvisning som gäller i Norge. Så borde det vara också i Sverige. Det är det som Socialdemokraterna och deras stödpartier inte verkar förstå i dag och som de inte vill göra någonting åt. De reserverar sig mot de fyra partier som faktiskt vill göra någonting åt problemet.

Den som utsätts för hedersrelaterade brott i Sverige måste kunna få fortsatt skydd med sina familjemedlemmar genom uppehållstillstånd även i de fall den ursprungliga grunden för uppehållstillstånd upphör i och med att gärningsmannen utvisas. Det här är kinesiska. Jag ska förklara lite bättre. Om en pappa dödar sin dotter ska inte mamman behöva utvisas med

resten av familjen. De bör få stanna kvar och skyddas i det här landet. Det väljer regeringen och dess stödpartier också att rösta emot i dag. Det är jättekonstigt. Om man tillhör en klanfamilj får man stanna, men om man har utsatts för hedersbrott ska man lämna landet. Det går inte att ha det på det sättet. Vi måste göra om lagstiftningen.

Fru talman! I ett antal reservationer från Socialdemokraterna, Centern, Vänstern och Miljöpartiet föreslås alltså att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande. Eftersom Liberalerna är vågmästare i socialförsäkringsutskottet tvingas man reservera sig mot det.

Jag vill gärna förstå varför de fyra rödgröna partierna är emot att verkställa utvisningsbeslut, emot att alltid pröva utvisning vid hedersbrott och emot att ändra återreseförbudets längd. Det gör Sverige till möjligheternas land för utländska brottslingar, vilket det inte ska vara. Man ställer sig på de kriminellas, klanernas och hedersförtryckarnas sida. Man borde ha lärt sig mer av påskupploppen och försökt komma överens med de partier som vill någonting i det här landet.

Fru talman! Nästa gång vi debatterar utvisning vid brott vore det bästa för Sverige att vi har en liberal borgerlig regering. Svenska folket förtjänar en regering som har en plan och idé för vad man vill med Sverige, svensk integrationspolitik och svensk migrationspolitik. Liberalerna kan ge svenska folket vad svenska folket vill ha i den här frågan.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

*Straffbestämmelser till
EU:s förordning om
fartygsåtervinning och
övergripande miljö-
frågor*

§ 13 Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning och övergripande miljöfrågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU29
Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning och övergripande miljöfrågor (prop. 2021/22:167)
föredrogs.

Anf. 61 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande 29 om straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning och de motioner från allmänna motionstiden som handlar om övergripande miljöfrågor.

Vi kan börja med propositionen. I den föreslås nya straffrättsliga bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt EU:s fartygsåtervinningsförordning.

Fartyg innehåller stora mängder ämnen och material som kan vara skadliga för människors hälsa och för miljön – till exempel olja och asbest – och som när ett fartyg är uttjänt utgör farligt avfall. Om ett uttjänt fartyg och de ämnen och material som fartyget innehåller inte tas om hand på ett miljömässigt godtagbart sätt kan det medföra stora miljökonsekvenser.

I dag återvinns 95 procent av världens fartyg i Indien, Bangladesh, Pakistan, Kina och Turkiet. Skillnader i fråga om lönekostnader och miljö-, säkerhets- och hälsokrav innebär att det ur ett redarperspektiv är mer

lönsamt att forsla ett uttjänt fartyg till en återvinningsanläggning i södra Asien än till länder i andra delar av världen. Fartygen återvinns i de flesta fall med miljömässigt osunda och osäkra metoder, som har betydande konsekvenser för människors hälsa och för miljön. Arbetet med att plocka isär fartyg utgör även en särskild fara för arbetarnas hälsa och liv.

Kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagandet av farligt avfall regleras i internationella konventioner och i EU-lagstiftningen. Syftet är att skydda människors hälsa och miljön och att åstadkomma en miljövänlig och effektiv hantering av avfall.

De nya bestämmelser som föreslås i propositionen innebär att såväl fartygsägare som ansvariga för driften av återvinningsanläggningar kommer att kunna dömas till böter. Fartygsägare kommer att kunna dömas till böter om de lämnar vilseledande eller oriktiga uppgifter inför upprättande av fartygets återvinningsplan, och driftsansvariga kommer att kunna göra det om ett fartyg återvinns i strid med dess återvinningsplan.

Fru talman! Miljö- och jordbruksutskottet föreslår inte mindre än sju tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden från allmänna motionstiden om övergripande miljöfrågor.

Vi socialdemokrater står bakom samtliga av våra reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 3.

Jag vill i mitt anförande framöver särskilt lyfta frågorna om klassificering av jordbruket, äganderätt och rätt till ersättning samt Århuskonventionens talerätsregler.

Fru talman! Ett av tillkännagivandena handlar som sagt om klassificering av jordbruket och om att ändra definition av jordbruk som en miljöfarlig verksamhet.

Av förarbetena till miljöbalken framgår att med miljöfarlig verksamhet avses användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom utsläpp eller genom förorening av mark, luft eller vatten.

En verksamhet behöver alltså inte vara farlig för människors hälsa eller för miljön bara för att den har betecknats som miljöfarlig. Om miljön påverkas eller på något sätt kan påverkas är det fråga om miljöfarlig verksamhet. Definitionen innebär att miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet blir tillämpliga.

Begreppet miljöfarlig verksamhet är ett vedertaget begrepp som används i många olika sammanhang i miljöbalken, inte bara i kapitlet om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd utan även i bland annat processbestämmelserna. Begreppet ger också uttryck för grundtanken i lagstiftningen: att även risken för olägenheter ska beaktas.

Det är tydligt att jordbruket har en påverkan på miljön. Det kan bland annat handla om utsläpp till luft av ammoniak eller förbränningsavgaser. Det kan handla om läckage till vatten eller utsläpp från transporter. Att jordbruket – som i dag kan bestå av stora enheter där till exempel 500 000 kycklingar föds upp i omgångar, flera gånger om året – miljöprövas är långt ifrån orimligt.

Att enligt miljöbalken pröva något som miljöfarlig verksamhet har därför inte något att göra med huruvida en verksamhet i allmänhetens ögon bör ses som miljöfarlig. Jordbruket medför många goda nyttor för samhället, och att miljöpröva jordbruket tar inte bort de nyttorna.

Fru talman! Betänkandet innehåller förslag om två tillkännagivanden som handlar om rätten till ersättning kopplat till skydd av egendom, och i det här fallet pratar vi om skog.

Skyddet för äganderätten, det så kallade egendomsskyddet, är en grundläggande fri- och rättighet enligt regeringsformen och Europakonventionen som alltid måste respekteras när myndigheter handlägger och beslutar i ärenden med koppling till denna rättighet.

Vidare följer det av såväl grundlag som vanlig lag att den vars äganderätt inskränks under de förutsättningar som anges i lagstiftningen ska vara tillförsäkrad rimlig ersättning för denna rådighetsinskränkning.

Under hela vårt regeringsinnehav har vi socialdemokrater ökat anslaget till detta område, och myndigheterna har fått uppdrag med ett tydligt syfte att markägare ska känna sig trygga.

Vi har tagit fram två propositioner tillsammans med Centerpartiet och Miljöpartiet. Först är det propositionen om stärkt äganderätt, som godkänts av riksdagen, där vi har tydliggjort rätten till frivillighet och rätt till ersättning i form av pengar eller bytesmark. Sedan är det propositionen om avverkning i fjällnära skog, där det också finns en förtydligad rätt till ersättning.

Vi ställer oss därför mycket frågande till utskottets majoritet, som föreslår dessa två tillkännagivanden. Vad vill man åstadkomma med detta som inte föreslås i de två propositionerna? Och har partierna något förslag om ökning av ersättningarna till markägarna?

Mot bakgrund av detta reserverar vi oss mot de tillkännagivanden som utskottet föreslår.

Fru talman! Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor heter Århuskonventionen. Den trädde i kraft i oktober 2001, och Sverige är part till konventionen sedan 2005.

Konventionen vilar på princip 10 i Riodeklarationen om miljö och utveckling, som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Denna princip anger att miljöfrågor hanteras bäst när alla berörda medborgare deltar på lämplig nivå.

Som part till Århuskonventionen och som medlem i EU har Sverige åtagit sig att bland annat ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Sverige behöver också, för att leva upp till Århuskonventionen och EU-rättens krav i detta avseende, anpassa den nationella rätten efter konventionens regelverk.

Enligt konventionen har icke-statliga organisationer som främjar miljöskydd och som uppfyller de krav som uppställs i nationell rätt en särskilt viktig roll, och de tillerkänns därför samma rättigheter som den berörda allmänheten i övrigt. För att en förening ska kunna betraktas som en del av allmänheten och ha talerätt bör den ha en strukturerad organisationsform med föreskrivna stadgar, årsmöten och medlemsregister.

För oss socialdemokrater är det tydligt att miljöorganisationerna spelar en central roll för att säkerställa att skyldigheterna enligt miljölagstiftningen efterlevs. Vi anser att Århusförordningens talerättsregler är väl avvägda, och vi avser inte att driva på för en förändring av dessa.

Anf. 62 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Det vi debatterar nu är som sagt miljöfrågor och deras viktiga koppling till jord- och skogsbruk. Det är oerhört viktiga frågor som har betydelse för svensk konkurrenskraft, svensk livsmedelsproduktion och bioekonomi. Men dessvärre kan jag konstatera att vi i flera av dessa frågor saknar samsyn i miljö- och jordbruksutskottet.

Vi i oppositionen har, som ni kanske hörde, i sju frågor enats och lyckats hitta majoriteter emot sittande regering. Det handlar om viktiga frågor som äganderätten, offentliga upphandlingar av livsmedel, proportionalitetsprincipen och synen på jordbruk, frågor som har stor betydelse för lantbrukarnas tro på framtiden.

Detta framgår av den så kallade Lantbrukspanelen, där man återkommande intervjuar ett hundratal lantbrukare beträffande deras syn i olika spörsmål. I november 2020 publicerade man en enkät där lantbrukarna förklarade att de upplevde både glädje och oro med sin verksamhet – glädje på så sätt att de kände att de hade möjlighet att utveckla sin verksamhet, sin mark, sin jord och sin skog, men också oro över inskränkningar i äganderätten. Hela 40 procent av lantbrukarna uppgav att de våndades över detta, trots fina skrivningar i regeringsformen och Europakonventionen. Detta måste vi politiker ta ad notam. Det handlar också om vår möjlighet att ha tillgång till livsmedel.

Vd:n för Landshypotek Bank, som genomför denna enkät, säger att vi politiker inte förstår hur viktig frågan om äganderätten faktiskt är för lantbrukarna. Han poängterar att det för dem handlar om grunden för att kunna driva sitt företag men också deras dagliga verksamhet, arbete och liv. I de lägena blir det förstås ytterst påfrestande om du som lantbrukare lever med en ständig oro för att själva grunden för ditt företagande när som helst kan inskränkas. Självklart måste detta hämma utvecklingen. För vem vågar i de lägena investera i nya miljö- och klimatsmarta lösningar?

Lika illa är det att den som drabbas inte alltid kompenseras i enlighet med den proportionalitetsprincip som finns juridiskt och den rätt till ersättning som ska gälla.

Det som den tidigare talaren glömmer att berätta är att detta också handlar om myndigheternas tolkning och tillämpning av de regler som finns. För den enskilde kan det innebära att man blir tvungen att överklaga och att det då inleds en lång process som kan vara tidsödande men också kosta väldigt mycket pengar, både för samhället och för den enskilde. Samtidigt sprids under den här tiden en känsla av oro över vad myndigheterna egentligen har för avsikter.

Vi moderater tar dessa signaler på allvar. Vi gör det också mot bakgrund av att antalet heltidsjordbrukare fortsätter att minska. I dag finns det drygt 14 000, vilket är en minskning med över 17 procent på tio år. Därför är det viktigt att vi gör vad som står i vår makt för att stoppa denna negativa utveckling och ser till att lantbrukares myndighetskontakter är juridiskt oklanderliga, ger långsiktiga förutsättningar och handläggs skyndsamt.

Fru talman! Då vi moderater pekar på vikten av frågor som stärker äganderätt, proportionalitetsprincip och handläggningstider anser regeringspartiet att det är onödigt. Vi hörde det tidigare: Det här fungerar bra. Men samtidigt påminns vi återkommande om situationer där myndigheter och ansvariga tolkar reglerna på ett annat sätt än vad vi politiker har haft för avsikt och förväntat oss.

Prot. 2021/22:129

13 juni

*Straffbestämmelser till
EU:s förordning om
fartygsåtervinning och
övergripande miljö-
frågor*

Så sent som för bara några dagar sedan kom ett utslag från mark- och miljödomstolen i Östersund som klargjorde att om en skogsägare vill avverka sin skog är det också vederbörandes skyldighet att efterleva både miljöbalken och artskyddet. Detta är i linje med vad Skogsstyrelsen har tagit upp med oss och anført här under våren: Så här ser regleringen ut.

När vi hade flera myndigheter på plats i miljö- och jordbruksutskottet framkom det att andra myndigheter tyckte det motsatta, och även att andra partier tyckte det motsatta. Men nu har vi fått det svart på vitt igen: Så här tolkar mark- och miljödomstolen regelverket. Det innebär att den enskilde markägaren alltså måste ha koll på vilka arter som finns i skogen.

Ytterligare en fråga som väcker oro framåt är tolkningen av den så kallade Århuskonventionen. Jag vill här och nu säga att här har det blivit ett missförstånd i medierna. Detta handlar inte om hela frågan om Århuskonventionen utan om Århuskonventionen kopplad till skydds- och licensjakt.

Frågan är vem som egentligen ska ha rätt att yttra sig i de här lägena. Vi menar att Sverige har haft en alldeles för generös hållning som gett allmänheten i stort möjlighet att göra detta. Handlar det om en skyddsjakt är ju tidsramen väldigt kort för att faktiskt kunna få bort problemet som ett rovdjur kan utgöra. Vi vill därför begränsa miljöorganisationers talerätt att överklaga de här besluten.

Fru talman! Jag har redogjort för flera exempel på hur vi moderater anser det rimligt att stötta svensk livsmedelsproduktion och bioekonomi. Till det jag tidigare har sagt kommer förstås det faktum att just den svenska livsmedelsproduktionen är bland de mest klimat- och miljövänliga som finns. Om denna produktion äventyras kommer det att leda till import från andra länder, vilket i sin tur kommer att medföra ökade utsläpp och ökad användning av antibiotika och växtskydd. Det är inte ett hållbart alternativ.

Självklart ska vi i Sverige därför kunna ställa krav på att de livsmedel som inhandlas offentligt i högre utsträckning ska motsvara de svenska djurskydds- och miljökraven. Detta vill vi uppmana regeringen att faktiskt se till.

Som vi hörde föreslås också en uppmaning där vi vill att regeringen ska ändra klassificeringen av svenskt jordbruk. Då handlar det om att vi inte ser detta som en miljöfarlig verksamhet. Det handlar om en verksamhet som förutom att den är livsnödvändig för oss och ger oss hälsosamma och miljövänliga livsmedel också kan producera drivmedel och bidra till de extra effekter vi vill ha med öppna landskap och biologisk mångfald. Det är vad jag kallar bioekonomi.

Ärligt talat, fru talman, kan det inte vara rimligt att såväl ekologisk som konventionell livsmedelsproduktion i Sverige ska klassas som miljöfarlig. Enligt uppgift är vi det enda landet i världen som gör det. Det måste ändras.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till vår reservation 47, som syftar till att stärka tillsynsmyndigheternas arbete för en likvärdig tillsyn i landet och till att de ska kunna upptäcka fler miljöbrott.

Anf. 63 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Betty Malmberg för hennes anförande. Jag har några frågor med anledning av det.

Jag ska börja med förslagen om tillkännagivandena som rör just ägan-derätten. Där uppehöll sig ledamoten länge under sitt anförande. När jag lyssnar på ledamoten låter det väldigt mycket som om Moderaterna har

missat hela arbetet under denna mandatperiod och också de propositioner som har behandlats. En behandlades för en kort stund sedan här i riksdagen, och en kommer att behandlas strax före midsommar.

Ett stort arbete har lagts just på frågor om äganderätt, också kopplat till rätt till ersättning. Förutom att det har lagts fram propositioner finns det medel i budgeten. Och Moderaterna står bakom en neddragning i budgeten på just detta område.

Det är en sak att stå i talarstolen och säga att någonting är viktigt. Men sedan driver Moderaterna igenom en budget där medel skärs bort.

Så för att förtydliga för allmänheten är det viktigt att svara på vad detta förslag till tillkännagivande egentligen leder till och som inte propositionerna som ligger på riksdagens bord leder till. Kommer Moderaterna att höja de anslag som de senast för en kort sedan drog ned på detta område?

Anf. 64 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Innan jag svarar på Marlene Burwicks frågor vill jag tacka henne för det som hon redogjorde för angående fartygsåtervinningen. Jag vill bara klargöra att det i detta ärende inte finns några andra uppfattningar än regeringens, så att det är sagt.

Jag känner väl till att det finns utredningar. En proposition med anledning av en utredning har klubbats igenom i riksdagen. Precis som Marlene Burwick sa i sitt anförande handlar den om att vi ska sträva efter en frivillighet i myndighetsdialogen. Detta är bra. Men samtidigt handlar det nu om att vi måste se att detta omsätts i praktiken. Vad kommer det faktiskt att innebära?

Jag nämnde tidigare i mitt anförande exemplet från mark- och miljödomstolen i Östersund. När det gäller äganderätten trodde vi då att skogsägarna inte skulle behöva genomföra denna typ av utredningar, vilket bland annat regeringspartiet Socialdemokraterna och Miljöpartiet anförde vid besöket i miljö- och jordbruksutskottet. Det visade sig tvärtom att detta faktiskt inte stämmer.

Därför är det viktigt att man nu systematiskt tittar på vilka effekter som detta med äganderätten får konkret därför att det finns med i flera olika utredningar, varav en ännu inte har behandlats av riksdagen. Därför är det viktigt att man tittar på detta och lägger dessa saker bredvid varandra och ser att pusslet verkligen kommer att innebära en stärkt äganderätt. Det står nämligen om detta i både grundlagen och i Europakonventionen.

Anf. 65 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Det var inte ett så tydligt svar från Moderaterna om vad de egentligen vill med detta förslag till tillkännagivande. Och det är inte bara utredningar som har tagits fram utan också propositioner som faktiskt ligger på riksdagens bord.

Jag kan också säga att regeringen även jobbar mycket med frågor om artskyddet och har hållit utskottet väl informerat om detta.

Jag har en annan fråga till Betty Malmberg. Den handlar just om klassificeringen av jordbruket. När man läser texter från majoriteten i utskottet kan man se att majoriteten tar avstamp i ökad svensk livsmedelsproduktion, inte minst ur ett självförsörjningsperspektiv. Om detta är vi helt överens. Vi har också en livsmedelsstrategi som vi jobbar med i bred enighet.

Det som vi inte är överens om är just denna klassificering. Jag vill därför fråga Betty Malmberg om kopplingen konkret till att öka livsmedelsproduktionen. Vad menar egentligen Moderaterna? Hur ser denna koppling ut mellan att ändra denna klassificering och att öka livsmedelsproduktionen? Vad är det som de i stället vill dra bort helt och hållet för att öka livsmedelsproduktionen?

Jag vet att Betty Malmberg är väldigt aktiv i miljöfrågor. Vad händer om en gödselbrunn börjar läcka och förgiftar grundvattnet? Vad händer om ett lager med konstgödning börjar brinna? Ska man enligt Moderaternas idé om jordbruk inte miljöpröva detta? Hanteringen av detta förslag till tillkännagivande är väldigt ogenomtänkt.

Anf. 66 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! När det gäller budgetfrågorna kommer det att komma nya budgetar till hösten. Att vi från Moderaterna drog ned på ersättningarna till markägare handlar bland annat om nyckelbiotoperna som faktiskt visade sig vara icke hållbara, vilket regeringen fick erfara. Det fattade riksdagen beslut om. Därför blev det en sådan konsekvens.

Marlene Burwick nämner här artskyddet och att regeringen har hållit oss informerade. Ja, men vi måste då konstatera, precis som i fallet från Östersund som jag nämnde, att det som vi har fått oss till del från Naturvårdsverket och från departementen inte håller i slutändan därför att domstolen dömer i enlighet med Skogsstyrelsens förslag, vilket både Socialdemokraterna och Miljöpartiet menade inte skulle ske på det viset.

När det kommer till frågan om klassificering av jordbruket är detta förvisso en symbolfråga. Det handlar om att stärka lantbruket och att stärka lantbrukarnas aktiviteter och verksamheter för att öka livsmedelsproduktionen. Det handlar om någonting som är livsnödvändigt för oss. Inom lantbrukets verksamheter finns det naturliga förekomster av kväve när kväve till exempel läcker från marker. Det kommer vi aldrig att komma ifrån. Men självfallet ska man ändå jobba hela vägen för att en läckande gödselbrunn ska tas om hand. Det är inte detsamma. Men jag tycker att detta är tondövt av regeringen när lantbrukarna år efter år menar att de inte ägnar sig åt en miljöfarlig verksamhet utan att de ägnar sig åt livsmedelsproduktion. Då borde man också hörsamma det för att ge dem förutsättningar för framtiden.

Anf. 67 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Det är ett lite speciellt betänkande som vi behandlar i dag. Vi har en proposition om fartygsåtervinning som jag inte tänker orda speciellt mycket om. Vi har ingen annan åsikt än övriga partier där. Det är ett enigt utskott som står bakom den.

I stället har vi ett allmänt betänkande där man har tryckt in saker från olika politikområden. Det gör inte detta betänkande på något sätt mindre viktigt, snarare tvärtom. Det är många viktiga frågor som behandlas i betänkandet. Men det är en blandad kompott.

Fru talman! Jag tänkte inleda med det som kanske har fått mest uppmärksamhet i medierna. Det är talerätsfrågan och Århuskonventionen. Just i dag är det jaktfrågorna som berörs här i riksdagen, vilket kanske inte har varit tydligt medialt. Utskottet tycker att det är rimligt att organisationer som väcker talan vad gäller exempelvis licensjakt och skydds jakt di-

rekt ska beröras av tillståndprocesserna. Detta är högst rimligt. Men det är också rimligt att man ser över hur Århuskonventionen fungerar rent allmänt. Vad det är frågan om i dag är nämligen föreningar som ofta inte företräder något slags allmänintresse. I stället handlar det alltför ofta om ytterkantföreningar – radikala aktivister som, i detta fall, inte vill att det ska bedrivas jakt. Kanske är de motståndare till allmänt skogsbruk eller mineralutvinning, eller kanske tycker de inte om uteserveringar.

När vi nu ser hur kostsam och tidsödande tillståndprocessen har blivit måste vi även se över tillämpningen av Århuskonventionen, vilka krav man ska ställa på de här föreningarna och när det ska finnas möjlighet att överklaga. När konventionen kom till var tanken nämligen aldrig att det var strandkaféer, fönsterbyten i bostadsrättsföreningar eller enskilda jaktbeslut som skulle kunna överklagas, utan tanken var stora verksamheter med stor miljöpåverkan. Det var det man såg framför sig då.

Fru talman! Vi välkomnar att Sverigedemokraternas förslag på det här området ser ut att vinna bifall i kammaren. Det är en bra början, men vi behöver få till stånd en översyn på fler områden. Vi behöver också initiativ på EU-området för att säkerställa att vi kan möjliggöra alla de förbättringar som krävs.

Fru talman! Ett annat förslag som Sverigedemokraterna står bakom och har fått stöd för i utskottet handlar om jordbruket, nämligen att jordbruket inte längre ska klassas som miljöfarlig verksamhet. Detta är principiellt viktigt. I dag klassas något så naturligt som jordbruk som miljöfarlig verksamhet och likställs därmed med gruvtäkter och annan tung industri.

Från Sverigedemokraternas sida anser vi att jordbruk i stället ska klassificeras som miljöpåverkande verksamhet. Detta skulle kunna förenkla handläggningen för miljötillstånd och anmälan av animalieproduktion. Det betyder alltså inte, som vissa har låtit påskina, att det skulle bli fritt fram att etablera storskalig animalieproduktion utan en väl avvägd tillståndprocess. Men det borde samtidigt kunna innebära smidigare, snabbare och mer avvägda processer. Det är en av flera pusselbitar i det otroligt viktiga arbetet med att regelförenkla för och få igång svensk matproduktion, så att vi får en situation där vi har fler jordbrukare – inte färre.

Fru talman! Ytterligare ett tillkännagivande som utskottet vill se är Sverigedemokraternas yrkande om grön infrastruktur. Länsstyrelserna arbetar med planering för att binda samman naturen över stora områden genom något som kallas planer för grön infrastruktur. Detta arbete är inte specificerat vare sig i regleringsbrev till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning och bör därför avbrytas.

Denna typ av verksamhetsplaner för annan markanvändning bör inte omfatta enskilda mindre markägare; det strider fullständigt mot alla rimliga definitioner av äganderätt och likhet inför lagen, eftersom det kan leda till att två markgrannar med identisk skog behandlas olika av myndigheterna. Det är markägaren som ska planera skötseln av sin mark, inte länsstyrelserna. Planerna för grön infrastruktur bör inte vara tillåtna om man inte kan visa att de redan från början har utarbetats i samråd med och med godkännande av samtliga berörda markägare. I annat fall bör upprättade planer annulleras.

Fru talman! Utöver alla dessa bra tillkännagivanden som utskottet nu föreslår finns det ytterligare förslag från Sverigedemokraternas sida som vi gärna hade sett genomförda. Av tidsskäl yrkar vi inte bifall till alla dessa utan nöjer oss med att yrka bifall till reservation 33, som är kopplad till torvfrågor. Detta är frågor som ständigt nämns i samband med diverse illegala sabotageaktioner som numera frekvent utförs av olika extremistgrupper runt om i vårt land. Under de senaste åren har dessa grupper verkat för att dikade torvmarker där skog nu växer ska återvätas.

Sverigedemokraterna konstaterar att kunskapsunderlaget för kolbalansen beträffande skog på dikad torvmark under svenska förhållanden är mycket svagt. Exempelvis tas i olika redogörelser inte med att skogen genom sin högre tillväxt jämfört med torv årligen binder avsevärda mängder koldioxid. Den mängd kol som är bunden i virkesförrådet är också betydande.

Därför bör återvätning av torvmark be vuxen med skog inte genomföras annat än då forskningsmaterial föreligger där hänsyn tas till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på berörd marktyp. Forskningsmaterialet ska också visa att återvätning skulle ge tydliga fördelar. Regelverken behöver ses över med målsättningen att bibehålla och öka produktionen, åstadkomma god miljöhänsyn och minska riskerna för översvämningar.

Tyvär driver regeringen motsatt politik och hävdar att torvriska skogsmarker behöver återvätas för att hindra läckage av växthusgaser. Sverigedemokraterna finner att underlaget för dessa beslut förefaller bortse från att de träd som växer på dessa dikade marker ofta löpande binder mer kol än vad som riskerar att frigöras ur den torvriska marken. Mer forskning behövs på det här området. Dessutom behöver kolbalansen i det enskilda fallet beräknas innan beslut om kostsamma återvätningar tas.

Sverigedemokraterna vill samtidigt understryka att vi inte på något sätt är motståndare till återvätning i alla tänkbara fall men att regeringens nuvarande entusiasm för återvätning är dåligt grundad. Därmed riskerar skogsbruket att försvåras, liksom möjligheten att öka skogsproduktionen – och det på svaga grunder.

Anf. 68 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Jag har flera frågor till ledamoten Martin Kinnunen, men jag börjar med en som gäller Århuskonventionens talerätsregler.

Grunden till denna talerätt är, som jag berörde i mitt anförande, principen från FN:s arbete med just miljö och utveckling och vikten av att medborgare är engagerade, får inflytande och kan delta i beslutsprocesser. De ska också ha tillgång till rättslig prövning och information. Eftersom vi tidigare i debatten hörde att tillkännagivandet skulle beröra en del av detta med licens- eller skydds jakt vill jag fråga Martin Kinnunen något. När ledamoten talade sa han nämligen att man eftersträvar en översyn på fler områden, och han verkade också ha synpunkter på hela talerättens grundprinciper.

Jag skulle vilja veta vad Sverigedemokraterna egentligen tycker om talerätten och dess principer samt hur stabil den majoritet som nu finns i utskottet egentligen är utifrån vad Sverigedemokraterna egentligen vill med människors möjlighet att vara delaktiga i beslutsprocesser som rör överlevnadsfrågor.

Anf. 69 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Marlene Burwick för frågan.

Talerätsfrågorna är ju komplexa på det sättet att de regleras på olika håll. Som vi sverigedemokrater ser det hade Sverige en ganska väl avvägd lagstiftning redan innan vi gick med i den här konventionen. Sedan har saker och ting förändrats när det gäller hur man ser på konventionen, men vi vill absolut se en översyn av talerätsfrågorna i allmänhet.

Vi har i dag ett problem där föreningar radikaliseras, och ofta handlar det inte om föreningar som står för allmänintresse utan om radikala ytterkantsföreningar som är emot utveckling. De är motståndare till att man bedriver skogsbruk på det sätt vi bedrivit skogsbruk i Sverige under väldigt lång tid, motståndare till att man ska plocka upp mineral ur vår mark och motståndare till att man jagar djur. Det är ett problem i dag, och det måste politiken adressera på något sätt.

Det betyder dock inte att en principiell talerätt för föreningar ska omöjliggöras – definitivt inte – men vi måste strama åt regelverket och göra det rimligt. Vi kan inte ha ett system som ger just ytterkantsaktivister en fri ingång till att förstöra tillståndsprocesser, skapa höga kostnader och göra det osäkert för människor att investera i de verksamheter som vi verkligen behöver i Sverige. Vi behöver mer matproduktion, och vi behöver mer mineralproduktion, men i Socialdemokraternas Sverige går det väldigt dåligt på dessa områden – bönder lägger ned, gruvor kan inte öppnas, skogsägare är oroliga att de inte ska kunna bedriva sin verksamhet och så vidare.

Anf. 70 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! För den som lyssnar på denna debatt är det väl talande vad det egentligen handlar om och vad partiernas företrädare tycker.

Radikala ytterkantsföreningar – så ser Sverigedemokraterna på de organisationer som engagerar sig i miljöfrågor. För oss socialdemokrater är det tydligt att miljöorganisationerna spelar en central roll för att säkerställa att miljölagstiftning efterlevs. Jag menar att det är anmärkningsvärt att motarbeta miljörelsen på det här sättet, och jag tycker att det är tragiskt att det finns en majoritet i miljö- och jordbruksutskottet som ställer upp på den synen på miljöorganisationer.

Jag har ytterligare en fråga till Martin Kinnunen. Ledamoten pratade om äganderätten, om skydd av mark och egendom och om rätt till ersättning. Jag vill fråga hur Sverigedemokraterna ser på finansiering eller ökat anslag på det här området.

Som vi hörde den moderata ledamoten tala om tidigare får en moderat budget inte en majoritet utan att man har Sverigedemokraterna med sig, så min fråga till Sverigedemokraterna är om de avser att öka anslaget till området. Det är oerhört viktigt för alla markägare att veta att det finns pengar – ersättning – att få; det är helt grundläggande. Med M-SD-KD-budgeten drogs ju pengarna på det här området ned. Vad vill SD framöver?

Anf. 71 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Angående talerätsfrågorna ska vi inte dra alla miljöorganisationer över en kam. Ur mitt perspektiv finns det väldigt många fungerande och bra miljöorganisationer i Sverige. Det finns många som behandlar talerätsfrågorna med ansvar.

Men vi har också ett problem med små Facebookgrupper som får rätt att väcka talan i svensk domstol. Det var nog ingen som kunde tänka sig en sådan utveckling. Visserligen fanns inte Facebook på den tiden, men det var nog ingen som kunde tänka sig att det skulle gå att ha så löst sammansatta grupper som skulle få företräda allmänintresset på detta sätt. Sverigedemokraterna vidhåller att det inte är rimligt.

Fru talman! Burwick ställde också frågor om skogsbruket och ersättningar. Från Sverigedemokraternas sida ser vi ett huvudsakligt problem i att det som markägarna oftast vill göra är att bruka sin skog medan det som regeringen med samarbetspartier har fokuserat på är hur man ska se till att färre markägare ska kunna bruka sin skog genom att etablera stora reservat i Norrlands inland och så vidare.

Sverigedemokraternas perspektiv är att vi i dag skyddar väldigt mycket skog i Sverige. Vi behöver inte skydda mer. Därmed kommer vi inte att ha problem med att människor exempelvis inte kan bli utköpta från sin skog.

Problemet är att människor är rädda att de inte ska få bruka sin mark. När den rädslan försvinner kommer man inte att behöva väldigt mycket statliga utgifter. Vad vi har är ju en verksamhet som inbringar skattepengar och som skapar jobb och tillväxt. Det är detta vi måste fokusera på.

Vi ska skydda skog i en ansvarsfull mängd, och det gör vi redan i dag i Sverige.

Anf. 72 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Det här är ju ett veritabelt smörgåsbord till betänkande, som det gärna blir i miljö- och jordbruksutskottet, kanske särskilt mot slutet av en mandatperiod. Jag kommer inte att hinna tala om allting, även om jag skulle vilja det. Just därför, fru talman, vill jag inleda med att yrka bifall till vår reservation 38 under punkt 17 innan jag ger mig hän – jag är rädd att jag glömmer bort det annars.

Fru talman! Jag vill börja med att prata om arbetet med grön infrastruktur, kartläggningen av densamma och det ansvar som statliga myndigheter både ålagts och tagit på sig. Det här är en fråga som jag personligen har följt under mandatperioden. Jag ska erkänna att jag har svårt att hålla mig helt objektiv till den, för det här är en fråga som påverkar hur den svenska miljöpolitiken kommer att bedrivas framöver. Detta är också ett tydligt exempel på hur vi ibland går fel. Jag vill ta det utifrån tre perspektiv.

Jag börjar med frågan: Vad i hela friden är grön infrastruktur? Vi har inte en teoretisk grund där vi är överens om vad vi menar när vi säger det här. Är det den fysiska planeringen när det anläggs grodtunnlar eller gröna stråk vid stadsplanering eller när det byggs nya vägar? Jag tror att vi alla kan vara överens om att detta är någonting vi vill se mer av. Det är svårt att säga att detta inte är någonting som är av godo. Sedan är frågan hur mycket vi kan göra, var vi ska göra det och vad det kostar.

Är grön infrastruktur ett verktyg som vi tar med oss i planeringsarbetet? Är det ett verktyg som vi fortsätter att utveckla? Är det ett teoretiskt angreppssätt till stadsplanering och samhällsplanering?

Jag frågar inte utan grund, fru talman, utan jag har hört alla tre synerna här i kammaren och när jag talat med de forskare i Sverige som faktiskt är ganska bra på det här internationellt sett. Vi har en stor kunskap men ingen samsyn kring vad vi menar när vi säger ”grön infrastruktur”.

Jag har hört alla tre perspektiven komma från Naturvårdsverket. Problemet är att vi säger ”grön infrastruktur” utan att vi är överens om vad som menas med det. Vi plockar till och med in det i EU-förhandlingar och tror att det går att översätta till blå infrastruktur, som är något helt annat, vilket vi har haft diskussioner om i den här kammaren tidigare.

Det finns ett problem när vi börjar att använda ett begrepp men inte är överens om vad det betyder.

Vi fortsätter också att lägga in det här begreppet i myndighetsuppdrag, i diverse uppdrag inom myndigheter och mellan myndigheter samt i myndighetssamråd, men vi är fortfarande inte helt säkra på vad som avses. Till slut kommer det till och med uppdrag från regeringen till statliga myndigheter att inte bara kartlägga utan också implementera det här – utan att det först är utrett vad vi talar om.

Nu har jag behandlat de två första perspektiven. Vi är inte överens om vad det här är, och vi är inte överens om vem som ska göra det eller vart det ska leda.

Men, fru talman, jag ser också vad det landar i när länsstyrelsen har fått arbeta med det här utifrån uppdrag från regeringen och med vägledning från Naturvårdsverket. Det landar i handlingsplaner som inte är tydliga med vad som ska hända.

Jag har roat mig med att kolla på de flesta av dessa handlingsplaner, men jag har kollat lite särskilt på Östergötland, där jag själv bor. Där har kartläggningsarbetet – kartmaterialet – kommit ungefär halvvägs, men det täcker redan en absolut majoritet av mitt hemläns landyta. Det finns olika värde-trakter och värdekärnor, och när jag går omkring i det fysiska landskapet ser jag att de inte stämmer överens med verkligheten. Det finns värde-trakter för lövskog där det är barrskog och så vidare. Det finns värde-trakter för gräsmark mitt ute i saltsjön.

Dessutom är det ingen människa som vet vad dessa värde-trakter inbegriper. Jag har roat mig med att fråga kollegor här: Vad är en värde-trakt för höga kärlväxter? Det finns några hundra sådana arter här i världen. I Länsstyrelsen i Östergötlands handlingsplan betyder det vass. Jag kan säga att vass inte är någonting som vi har en ökande brist på. Tvärtom – vi får mer och mer, eftersom det betas mindre.

Detta arbete är ett typiskt exempel på hur det blir när vi tror att miljöarbetet sköts från ett myndighetskontor med en satellitkarta snarare än av dem som sköter det fysiska landskapet. Det är på tiden att någon drar i handbromsen; jag är hemskt glad att riksdagsmajoriteten nu gör det, så att vi tänker över det här innan arbetet bara flyter vidare av sig självt.

Fru talman! Vi får via detta betänkande förhoppningsvis också ett tillkännagivande om att se över talerätten för överklagande av skydds-jakt. Det här är ju oerhört viktigt för att få till en fungerande skydds-jakt och för att vi inte ska ha överklaganden som, även om de aldrig bifalls eller leder till någonting, försenar verkställandet av skydds-jaktsbeslutet och gör att vi inte kan få bort problematiska individer ur rovdjursstammarna. Jag talar, på ren svenska, om vargar som river tamboskap. Det kan inte ha varit meningen att det skulle fungera så att man helt enkelt kan överklaga för att i praktiken förhindra skydds-jakten.

Detta är ingen ny fråga; vi har debatterat den ofta. Kopplingen till Århuskonventionen kommer ju eftersom vi får höra att detta inte går att komma åt på grund av att vi är bundna av Århuskonventionen. Det här är en

tolkning som få andra länder gör, fru talman, och som Sverige inte borde göra.

Det har också hävdats att detta skulle handla om att vi har en riksdagsmajoritet som vill riva upp hela Århuskonventionen och som vill försvåra för miljökampar i andra länder.

Fru talman! Ingenting kunde vara mindre sant. För Centerpartiets del står vi upp för dem som kämpar för miljö och mänskliga rättigheter och mot miljöförstöring. Vi gör det när den socialdemokratiska regeringen vill dra ned på biståndet till dem som kämpar för det här. Vi gör det oavsett om det är storföretag, kinesisk nykolonialism eller, i värsta fall, människors egna stater som vill förhindra dem från att värna miljön och sina egna livsvillkor.

Vi fortsätter att göra det här. Men vi måste också stå upp för dem som drabbas av rovdjursangrepp. Om någon nu skulle undra kan jag säga det rakt ut. Får vi bukt med problematiken med att talerätten är för bred och hindrar skyddsjaksbesluten vågar jag slå vad om att riksdagen kommer att anse att man har levererat på tillkännagivandet.

Fru talman! Min talartid börjar att gå ut. Jag skulle vilja uppehålla mig vid de tre kommande tillkännagivandena som är av stor vikt för det svenska lantbruket.

Det första rör klassificeringen av jordbruksföretag. Det är ett tillkännagivande om att inte klassa jordbruksverksamhet som miljöfarlig verksamhet. Det betyder inte att vi inte kommer att miljöpröva det som faktiskt riskerar att skada miljön.

Jag ser framför mig att det som redan i dag är reglerat av särskild lagstiftning, till exempel hur man handlar stora mängder bränslen, tillstånden för att använda betningsmedel och så vidare, kommer att fungera ungefär som det gör i dag. Men det är en viktig signal att skicka till lantbruket att de som ser sig som förvaltare, eller till och med i några fall planetskötare, också ska ses lite mer som det. Sedan tror jag inte att någon av oss ska låta lura sig och tro att det löser problemen med konkurrenskraften i jordbruket och dess ekonomiska förutsättningar. Den utmaningen får vi kämpa vidare med i andra sammanhang.

Det är också välkommet med signalen som riksdagen kommer att skicka om att ställa högre djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel. Har vi folkvalda representanter ställt upp krav får vi också se till att vi ställer lika höga krav på den mat vi handlar in till skola, vård och omsorg. Något annat vore orimligt.

Det är också välkommet att riksdagen betonar vikten av äganderätten i beslut och ställningstaganden. Det gäller också att man ska få en skälig ersättning vid beslut om formellt skydd. Äganderätten är A och O för oss som brukar jorden. Det är inte bara en ekonomisk fråga utan en fråga om hur ett rättfärdigt samhälle behandlar medborgarna och ser på deras rättigheter. Vi ser hur ägande- och brukanderätten urholkats inte bara genom ren expropriering utan genom inskränkningar i hur man får sköta marken. Den urholkningen behöver vi få hejd på.

Jag tror att Centerpartiets ställning framgår tydligt. Vi vill se ett kraftfullt miljöarbete i Sverige, mer kraftfullt än i dag. Men vi måste också inse att de som brukar marken i nästan alla lägen känner naturen bättre än den som tittar på en satellitkarta på ett kontor på en statlig myndighet. Det behöver också miljöpolitiken utgå ifrån.

Anf. 73 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vi har att debattera det som vi inom utskottet kanske lite fult brukar kalla för slaskratten. Det är alla dessa motioner som inte har passerat in i andra betänkanden under året.

Det finns också en proposition. Som vi hörde här tidigare handlar det om straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning. Där står vi precis som övriga partier bakom regeringens proposition. Vi har inte lämnat någon följdmotion om denna och har inga synpunkter på det.

Däremot har vi en hel del synpunkter på lite andra saker. Det är bland annat därför som vi har fått till förslag till sju tillkännagivanden i hanteringen som är oerhört viktiga för landsbygden och de gröna näringarna.

Som vi har hört tidigare gäller det klassificeringen av jordbruket. Det är väldigt tydligt att vi har olika syn på livsmedelsproduktion.

I Norge är det jätteviktigt att hålla landsbygden levande. Det syns verkligen hemma i mina trakter. Så fort man åker över till Norge – även om man inte har sett gränsgata, skyltar eller någonting – syns det så väl att man är på norsk sida. Man ser hur jorden brukas. I Danmark är det stora exportmöjligheter. I Finland är det beredskapsändamål. Men i Sverige är livsmedelsproduktionen miljöfarlig verksamhet.

Fru talman! Det är inte jag som har kommit på den listan. Den är ärligt stulen från Facebook. Jag vet dock inte vem som var upphovet till den. Det gick inte att se av bilden. Men det är någon annan som har tänkt före mig.

I betänkandet står det: ”Enligt miljöbalkens definition klassas en verksamhet som miljöfarlig om miljön påverkas eller kan påverkas av verksamheten. Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden uttalat att det inte nödvändigtvis behöver innebära att en verksamhet är farlig för människors hälsa eller miljön bara för att den definieras som miljöfarlig.”

Fru talman! Detta skickar ändå negativa signaler. Du går till jobbet, och sedan ska du genomföra något som klassificeras som miljöfarlig verksamhet.

Det vi måste göra är att lyfta fram vårt svenska lantbruk och våra fantastiska matproducenter. Vi ska inte sätta en stämpel i pannan på dem och säga: Det ni håller på med är miljöfarlig verksamhet. Även om det är mycket symbol i detta är det oerhört viktigt. Det skickar en jätteviktig signal.

Vad gäller proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning finns en del brister i tillämpningen av regelverket i förhållande till markägare. Det är problematiskt med tanke på att skyddet för äganderätten är en grundläggande fri- och rättighet.

Vi måste skapa bättre förutsättningar för att de myndigheter som beslutar om inskränkningar av äganderätten och ersättning för att kompensera sådana rådighetsinskränkningar ska kunna upprätthålla en proportionalitetsprincip värd namnet och rätt till ersättning.

Tyvärr blir detta styvmoderligt behandlat. Det är en liten vilja att respektera äganderätten trots att den är stadgad i FN, i Europakonventionen och i svensk grundlag.

Vi har flera punkter om äganderätten i vårt betänkande. Gränserna för äganderätten har verkligen testats genom olika begränsningar av pågående markanvändning.

Det handlar om hur myndigheterna har tagit sig an frågor som artskydd, inventeringen av nyckelbiotoper som vi hörde här tidigare eller målet om levande skogar.

Dessa begränsningar har varit väldigt svåra för många enskilda skogsägare att förstå och kunna acceptera. Ibland har det lett till kostsamma utredningar och rättstvister. Det leder i slutändan till begränsningar som inte alltid kan kompenseras fullt ut.

Man säger ofta att en ersättning på 125 procent av marknadsvärdet är jättebra. Det kanske är bra. Men man ska kanske inte känna sig så storsint för det. Det ligger någonting mer bakom.

Detta är skog som du äger och sköter för att den ska bli så bra som möjligt. Den kanske har ärvts i generation efter generation, men man tar väldigt lätt på det. Du får ut ersättning, men så enkelt är det inte, fru talman.

Vi hörde inte minst kollegan Magnus Ek hängivet tala om arbetet med grön infrastruktur. När arbetet med grön infrastruktur startade gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta handlingsplanerna under förutsättning att det inte skulle påverka det privata ägandet.

Jag har själv gjort en hel del resor runt om i landet. Man har varit väldigt tydlig med hur det påverkar det privata ägandet. Jag har inte minst varit på besök på en större gård nere i Kalmar. Det blir totalt stopp på den gården, och man gömmer sig bakom grön infrastruktur. De får inte avverka och driva det vidare.

Ska vi ha kvar den gröna infrastrukturen måste vi hitta en form som verkligen fungerar. I avvaktan på det måste vi avbryta och inte ta fram nya handlingsplaner. Under tiden som vi väntar på proposition om detta måste vi nu pausa.

Återigen ser vi hur rättsosäkerheten breder ut sig bland de gröna näringarna. Det är markägare som ska styra över sin mark och inte länsstyrelsen.

Fru talman! Ett led i omställningen är att få bättre och snabbare tillståndsprocesser. Ska vi klara omställningen är detta oerhört viktigt. Vi kristdemokrater anser att prövningsmyndigheter ska arbeta efter en kommunicerad tidsplan, och om tidsplanen måste överskridas ska det tydligt motiveras varför. Även domstolsprocesser ska bedrivas i enlighet med tidsplan för när målet ska vara avgjort, och handläggningstiden ska inte vara längre än ett år från det att överklagandet lämnades in. Vi måste få mer fungerande tillståndsprocesser.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nummer 23.

En annan fråga som togs upp här tidigare är torven. Det är en annan sak som hanteras styvmoderligt. Vi är beroende av torv. Vi driver upp cirka 400 miljoner plantor på ett år som ska ut i den svenska skogen, och trädgårdsnäringen behöver torv. Men torven behandlas som sagt alltmer styvmoderligt.

Vi anser därför att det ska införas ett krav på rekommendation för alternativ yta för torvbruk när man får avslag på sin ansökan om tillstånd för torvbruk. Det finns en rekommendation till länsstyrelserna att i dessa fall föreslå en alternativ skördeplats för torv, men eftersom länsstyrelserna inte följer den måste detta förändras till ett ska-krav.

Vi är i behov av torv. Alternativet är att importera kokosfiber från Sri Lanka och Indien. Hur bra är det för miljön?

Så till Århuskonventionen. Här föreslår vi ett tillkännagivande om att reglerna måste skärpas, inte minst när det gäller licens- och skyddsjakt. Kristdemokraterna vill egentligen gå ännu längre eftersom vi har noterat att Sverige gick längre än vad som behövdes när Århuskonventionen implementerades. Tillståndsprocesser måste utan tvekan präglas av transparens och ge demokratiskt inflytande, men i dag är sakägarkretsen för vid. Den bör begränsas till dem som är direkt berörda av prövningen.

Skyddsjakt på rovdjur är omgärdat av ett alltför strikt regelverk. Riksdagen har gjort ett tillkännagivande om att riktlinjerna för skyddsjakt ska ändras, men det har inte skett.

När skyddsjakt medges är det verkligen av en anledning. Och som vi hörde Betty Malmberg säga tidigare är tidsaspekten oerhört viktig, för det här är djur som gör ganska stor skada på lantbrukares djur. Att det då försenas just för att man överklagar och överklagar kan inte vara meningen, och det tror jag inte heller att regeringen står bakom. Därför borde man kunna gå vidare med detta.

Vi ser i andra delar hur till exempel ornitologföreningar gång efter gång reflexmässigt överklagar avverkningsanmälan.

Så här kan vi inte hantera de gröna näringarna och våra svenska markägare.

Anf. 74 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 42. Jag står bakom alla våra reservationer i detta breda betänkande, men för tids vinning yrkar jag inte bifall till de övriga.

Fru talman! Jag ska i dag lyfta två liberala kärnvärden i vårt lands demokrati. Det ena är äganderätten, och det andra är talerätten.

Att äga är ett liberalt fundament. Häri ligger både frihet och ansvar. Vi människor förvaltar bäst när vi känner ett ansvar för det vi äger. Att förvalta och sköta om det man äger ger också frihet och styrka.

När det görs intrång på denna egendom, denna mark, är det av högsta vikt att detta följer en proportionalitetsprincip. Det allmännas intresse kontra den enskildes intresse bör noga avvägas. Det ska också vara tydligt att en rimlig ersättning utgår när äganderätten inskränks.

Brister i regelverket måste åtgärdas, och i dag uttrycks oro bland Sveriges markägare eftersom de saknar förtroende för myndigheterna. Då kan vi politiker inte bara luta oss mot redan tagna beslut och att vi jobbar på frågan, utan vi måste lyssna till markägarnas oro.

De myndigheter som hanterar detta behöver fungera, och det behöver skapas bättre förutsättningar för dem när de beslutar om inskränkningar i äganderätten och ersättning som kompensation.

När en skogsägare ska skydda mer av sin skog ska det främst ske genom ett frivilligt skydd, och det är bra att regeringen tagit lagt fram former för det. Detta behöver dock konkretiseras och nå ut i landet. När till exempel naturvårdsavtal ingås ska skogsägaren inte förlora ekonomiskt på att skydda sin skog.

Det bästa vore förstås om myndigheter och markägare kunde finna varandra bättre än i dag. Varför har vi myndigheter? Den frågan borde nog myndigheterna ställa sig själva lite oftare. Jo, det är för folkets bästa. När myndighet och markägare kan samarbeta leder det till bättre naturvårdsarbete i form av skydd av skog och mark.

Skärpningarna i det föreslagna tillkännagivande som Liberalerna står bakom handlar egentligen om liberalt bondförnuft. Frivillighet och respekt för ägandet är det mest naturliga. Det finns många goda exempel på när markägare och myndighet fungerar bra ihop. Men det finns också dåliga exempel, och därför bör vi titta på det. Varför? Jo, markägarna känner sin skog, lever med den och vet bäst hur den fungerar, och de tar gärna emot stöd och hjälp om markägare och myndighet finner varandra.

Fru talman! Så till talerätten. Vid första anblicken kan vi liberaler uppfattas som lite tråkiga eftersom vi väljer att reservera oss mot det föreslagna tillkännagivandet. Men vi gör det för att vi vill ge en mer nyanserad bild av läget, och vi är hellre tråkiga än polariserande eller populistiska. Det är väl det här det innebär att vara lite mer folktoppartistisk.

Enligt tillkännagivandet vill man förändra Århuskonventionen. Men om man naggar på ena kanten händer något med hela konventionen. Att tro att detta skulle kunna begränsas till enbart jakt är naivt. Vissa vill dessutom gå steget längre. Det finns olika syn på hur man vill förändra detta, vilket gör betänkandet spretigt, och därför sätter Liberalerna ned foten och säger att man måste titta på andra sätt att komma till rätta med problemen med exempelvis skydds jakt.

Här ringer det en stark varningsklocka i min liberala själ när det gäller just talerätten för miljöorganisationer. Civilsamhället är oerhört viktigt för att se till att myndigheter efterlever de lagar vi beslutar om här i vår riksdag. Och ja, det är ibland obekvämt med dessa överklaganden, men rätts- samhället är inte skapat för att vara bekvämt.

Miljöfrågan är speciell eftersom den berör oss alla. Samtidigt är det få av oss som har möjlighet att ha det engagemang som krävs för att bevaka allas intressen i lagstiftningsprocesser och rättsliga prövningar. Det kräver omfattande insatser att hålla sig uppdaterad när det gäller det lagstiftnings- arbete som pågår både här i riksdagen och i Bryssel. På samma sätt kräver det ett stort engagemang att driva en rättslig prövning. I praktiken kan detta bara göras genom att människor förenas i civilsamhällesorganisationer och bevakar miljöfrågor.

I enlighet med Århuskonventionen har miljöorganisationer rätt att ta del av information, delta i lagstiftningsarbete och vara part i rättsliga pröv- ningar. Det ligger i sakens natur att miljöorganisationer som juridisk per- son inte särskilt ofta är direkt berörda i det enskilda fallet, och det behöver de heller inte vara.

Det är en viktig rättighet att organisationer kan överklaga, speciellt för de närboende eftersom de kan stå i beroendeställning till ortens stora ar- betsgivare eller markägare och känna rädsla för att hamna i konflikten. Här går då i stället en organisation in och kan överklaga.

I Sverige har miljöorganisationer i civilsamhället drivit på och verkat för många bra saker för vår miljö. De var med och drev på för att stoppa utbyggnaderna av våra nationalälvar och har drivit på för att stoppa giftiga utsläpp i vatten och luft, utsläpp som tidigare varit praxis.

Att värna civilsamhällets möjligheter att delta i rättsliga prövningar är oerhört viktigt. Det blir märkligt när man säger att man vill peta i Århus- konventionen för att göra förändringar i den. Det finns annat vi kan ta itu med först.

En del andra länder har velat göra samma sak. Östeuropeiska länder har höjt sina röster för det här. Lukasjenko i Belarus är det största exemplet

och får mest kritik för brott mot Århuskonventionen. Dessa krafter ska vi inte kroka arm med.

Det finns dock ett behov av att i lagstiftningen förtydliga vad miljöorganisationernas talerätt innebär. I dag avgörs mycket utifrån praxis, vilket kan leda till oförutsägbarhet och sämre rättssäkerhet för den sökande i olika former av tillståndprocesser. Detta bör vi titta på och utreda för att förtydliga.

Att ta fasta på detta i stället för att föreslå en försvagning av Århuskonventionen är den väg vi borde gå. Vi kan förtydliga och förklara och spetsa till kriterierna för hur miljöorganisationerna ska verka. Jag är positiv och tänker att även etablerade miljöorganisationer är positivt inställda till att göra ett sådant förtydligande. Här kan vi som land vara med och påverka och göra förbättringar.

Fru talman! När varningsklockan, avslutningsvis, ringer i mig är det min liberala kompass som ger sig till känna. Jag beklagar att min liberala kollega här inte riktigt är med på samma linje som jag. Att man börjar i denna ända kan leda till att det slutar väldigt fel. Det vore som att gå hand i hand med Europas mer ljusskygga regimer och försöka minska civilsamhällets rätt att dra miljöfarliga beslut inför domstol. Det skulle inte bara vara flera steg tillbaka för vårt miljö- och klimatarbete, utan förmodligen också helt lönlöst eftersom det även är inskrivet i EU-rätten – såvida man inte också helt vill omförhandla vårt EU-medlemskap.

Anf. 75 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag invända mot att bildproducenten lägger ut en bild på kristdemokraten när Jakob Olofsgård talar om den andra liberala kollegan här. Jag tror att det var jag som avsågs.

Min fråga till ledamoten Olofsgård är enkel. Anser ledamoten och Liberalerna att det är ett problem att vi inte får till stånd skyddsjaksbeslut som inte beslutas förrän efter att de inte går att verkställa?

Anf. 76 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Magnus Ek för hans fråga.

Jag lyfte kort upp skyddsjakt. Jag är öppen för att titta på hur man kan komma till rätta med det här och framför allt att få snabbare beslut. Det enkla svaret är alltså: Ja, det är ett problem att skyddsjaksbesluten ute i landet tar för lång tid på grund av överklaganden. Men att gå på Århuskonventionen för att komma till rätta med problemet är en farlig väg att gå.

Anf. 77 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Om Liberalerna ser problemet vill jag se lite mer verkstad. Jag vill se förslag. Jag vet att historien inte börjar med Jakob Olofsgård, men det har inte synts mycket av den här varan. Man säger å ena sidan och å andra sidan; sedan fortsätter problemet. Det här handlar också om att lägga fram förslag som gör att vi kommer till rätta med att man inte får beslutad skyddsjakt verkställd och genomförd. Vi har faktiska problem som drabbar faktiska människor i vårt land. Då är det vårt ansvar att försöka reda ut dessa saker.

Långt ifrån alla länder har gjort samma tolkning som vi har gjort vad gäller implementeringen av Århuskonventionen, det vill säga att det är

Prot. 2021/22:129

13 juni

*Straffbestämmelser till
EU:s förordning om
fartygsåtervinning och
övergripande miljö-
frågor*

nödvändigt att så pass många föreningar har talerätt i väldigt många beslut. Vi har också sett en oro för att Århuskonventionen ska utökas framöver. Det bör vi vara vakna på så att det inte fortsätter att glida iväg. Hur vi tolkar att konventionen ser ut är ju något som fortsätter att utvecklas.

Jag tror dock att Jakob Olofsgård är lika införstådd som jag med hur den processen ser ut i EU. Men det som hände i anförandet var att han sa att han å ena sidan höll med och sedan lade till en massa åsikter som, tror jag, ingen av oss har.

Jag är helt okej med om man tycker att vi har skrivit våra yrkanden på ett felaktigt sätt. Så folkpartistisk får man vara. Men det blir ganska magstarkt när man gör en massa andra insinuanta påståenden om vad vi skulle vilja göra eller vad som skulle kunna bli följden.

Det här är ju något som får tas vidare. Jag sa tidigare i talarstolen att om man kollar på historien för besluten här i riksdagen ser man att vi har påtalat det specifika skyddsjaktsproblemet. Titta man på betänkandet ser man att vi påtalar det specifika skyddsjaktsproblemet. Om man kommer åt detta genom den svenska implementeringen är jag övertygad om att majoriteten här i kammaren också anser att saken är utagerad. Det är ju denna problematik som man har anfört i betänkandet. Jag tycker att det i så fall kan stanna där.

Sedan kan den som har avvisat det här mycket gärna få visa vad man i stället vill göra för att få bukt med problematiken med att skyddsjaktsbeslut inte verkställs.

Anf. 78 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Ek, för att du förtydligar att ni kanske har kommit lite snett vad gäller yrkandet. Men för mig som liberal blev det här väldigt tydligt, och jag tryckte på den liberala kompassen i mig som sa ifrån när man tog upp att man vill förändra i Århuskonventionen. Miljöorganisationer ska därigenom inte få vara med och överklaga om de inte är direkt berörda.

Det vore en sak om man klarar av att bara göra en förändring avseende skyddsjakt, fru talman. Men när man hör att de andra partier som slutit upp kring det föreslagna tillkännagivandet vill gå längre än både Magnus Ek, tror jag, och jag vill bör man slå i nödbromsen hårt. Det gjorde jag med full kraft när jag visade att det, om man spinner vidare på det, inte är liberalt att förändra talerätten på detta sätt. Kanske håller ledamoten och jag inte med varandra.

Anf. 79 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! I detta betänkande finns förslag om sju tillkännagivanden. Därför känner jag mig tvungen att yrka bifall till reservationerna 6, 14 och 43.

Detta är min näst sista debatt som riksdagsledamot nu i vår. Många, och inte minst talmannen själv, har flera gånger sagt att den mandatperiod som vi efter valet i höst lägger bakom oss på så många sätt har varit historisk, med en minoritetsregerings vedermödor och bakslag, med pandemin och med Rysslands krig i Ukraina som drabbar Ukrainas folk väldigt hårt men också påverkar hela världen.

Med anledning av dagens debatt vill jag lägga till en sak där vi ser ett tydligt trendbrott. Det finns inte längre några partier som vill tävla med

Miljöpartiet om att vara bäst på miljö- och klimatområdet. Nu är det bara vi gröna som helhjärtat står upp för miljön. Visst kan man hitta spår av engagemang i vissa andra partier för vissa frågor, men, fru talman, Miljö- sverige är under attack. Flera av de aktuella exempel som vi debatterar i dag, där det kommer att riktas tillkännagivanden till regeringen, är typ- exempel på frågor där vi nu ser slag mot miljön.

Det är särskilt tre symbolfrågor som är extra tydliga: Länsstyrelsernas arbete med grön infrastruktur, miljöorganisationernas möjlighet till talerätt och att miljöbalkens krav om miljöfarlig verksamhet ska avvecklas i de jättestora jordbruken.

Det här är symbolfrågor, sa Martin Kinnunen från Sverigedemokra- terna till *Ekot*. Det är verkligen symbolfrågor som skadar miljön, sa Bull. Som Uppsalabo är jag bekant med figurerna i Pelle Svanslös: Bill och Bull. De råkar ständigt avslöja vad elake Måns har i kikaren.

Attacken på Miljö sverige handlar om många saker. Den handlar om högerns och Centerns krav på försvagad miljölagstiftning, en urholkad miljöbudget som man drog ned med 2,4 miljarder, att Sverige ska verka för en svagare miljöpolitik i EU, att miljömyndigheter ifrågasätts, att de ideella miljöorganisationerna och civilsamhällets rättigheter ska inskrän- kas samt att såväl olje- som kemi- och skogsindustrin har flyttat in med sina lobbyister i kammaren.

Jag är inte personkryssad till Sveriges riksdag för att hålla tyst. Alla i miljö- och jordbruksutskottet vet att mildhet kanske inte är min starkaste sida. Men som vice ordförande i miljö- och jordbruksutskottet har jag un- der de fyra år som har gått lärt mig oerhört mycket om det demokratiska arbetet, om många sakpolitiska frågor, om det politiska spelet.

Fru talman! Mitt engagemang för naturen, miljön och klimatet har ald- rig varit starkare än nu. Ändå har jag varit en aktiv miljökampe sedan jag var åtta år gammal. Jag har varit aktiv i organisationer och i företag. Som kommunpolitiker har jag skyddat skog, skapat naturreservat, byggt vand- ringsleder, planerat stadsgrönska, anlagt cykelbanor och bidragit till att Uppsala blev världens bästa klimatstad.

I riksdagen har jag satt fokus på allemansrätten när äganderätten har debatterats. Jag har påmint om att klimat och biologisk mångfald alltid hänger ihop. Jag är en av dem som vet att skogen är ett ekosystem, inte bara ett produktionssystem.

I 50 år har Miljö sverige och jag stretat på, men det räcker inte. Till näringslivets företrädare brukar mitt budskap vara att business as usual inte är möjligt. Till mina vänner i Miljö sverige säger jag att business as usual förstås inte räcker, men den hårda attack vi nu ser riktas mot Miljö sverige måste stärka vårt engagemang. Våra röster ska bli ett vrål. Vi håller stöv- larna leriga, och vi stampar med dem.

Flera oppositionspartier i riksdagens miljö- och jordbruksutskott har gått samman och uppmanar nu regeringen att minska allmänhetens och miljöorganisationernas rätt att påverka miljöbeslut. Man vill stoppa arbetet med grön infrastruktur och föreslår att jordbruk med stor miljöpåverkan inte ska tillståndsprövas.

Strax efter att Sverige har varit värd för FN-mötet Stockholm + 50 går alltså fyra riksdagspartier ihop för att försäkra miljölagstiftningen och FN:s Århuskonvention.

Flera har varit inne på frågan om att ge rimlig ersättning till skogsägare när man skyddar värdefull natur. Jag tror inte mina öron! Skogsägaren har möjlighet att få 125 procent av marknadsvärdet när man skyddar sin skog. Det är minst sagt en rimlig ersättning. Men vi från Miljöpartiets sida, tillsammans med Socialdemokraterna och Centern, som lade fram propositionen om skogsfrågorna, har också alldeles nyligen förhandlat om att ge ett tydligare uppdrag till myndigheterna att de skogsägare som får pengar för skogsskydd också ska föra in pengarna på sina skogskonton och på så sätt få skattemässiga fördelar. Är inte det goda villkor?

Ett förslag från Moderaterna, KD, C och SD är att stoppa arbetet med grön infrastruktur. De påstår att äganderätten påverkas. Men äganderätten påverkas inte eftersom det handlar om arbetssätt som bygger på samverkan. Att planera naturvårdsarbetet utifrån ett landskapsperspektiv är helt avgörande för att lyckas med ett bredare miljöarbete. Landskapsplaneringen behöver utvecklas, inte avvecklas. Om arbetet stoppas kommer det att ytterligare försvaga Miljösverige. Att avbryta de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur är ett angrepp mot det svenska miljöarbetet.

Magnus Ek påstår att han inte vet vad grön infrastruktur är. Det kanske beror på att han inte deltog på den dragning som myndigheterna gjorde på miljö- och jordbruksutskottets möte. Grön infrastruktur är ett nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer och till människors välbefinnande. Begreppet infördes i svensk politik av alliansregeringen 2010, och det var en centerpartist som hade ansvaret.

När Länsstyrelsen i Uppsala län presenterade sin handlingsplan för grön infrastruktur var det ett fantastiskt kunskapsunderlag som varje medborgare har nytta av. Bara det faktum att man får en beskrivning av hur naturen i länet ter sig är också användbart för kommunala planerare, enskilda skogsägare, markägare och företag som vill veta mer. Kanske kartlägger man vassarna för att i framtiden veta hur de arter som bor och lever i vasslandskapen kan utvecklas. Det handlar inte om skydd. Grön infrastruktur har missuppfattats av många och uppenbarligen här i Sveriges riksdag.

Nu har de borgerliga partierna lämnat miljöpolitikens ambitioner som de hade 2010. Jag tycker att det är sorgligt. Att försämra talerätten för allmänheten och miljöorganisationerna enligt Århuskonventionen är också ett slag mot Miljösverige. Nu handlar yrkandet om jakt – det vet vi. Men jag kollade lite grann hur många överklaganden som görs. Naturskyddsföreningen, den största miljöorganisationen med lokala organisationer i hela landet, överklagar 40 fall om året. Vi ska komma ihåg att det är fråga om 70 000 avverkningsanmälningar och 6 000 strandskyddsbeslut. Det här är inte någonting som miljöorganisationerna överdriver eller så, utan de bidrar till den kunskap som vi behöver i samhället – och de är en del av Miljösverige.

De partier som står bakom det föreslagna tillkännagivandet vill uppmana regeringen att verka internationellt för att försvaga talerätten i FN-konventionerna. En av grundprinciperna i ett rättssamhälle är att beslut ska kunna prövas i domstol. Om rätten begränsas generellt får det stor negativ påverkan på miljöpolitiken och på de demokratiska rättigheterna, inte bara i Sverige utan också i andra delar av världen.

Det finns internationellt ett växande motstånd och en hotbild mot människor som jobbar med miljö och klimat. Så det finns ett större värde i att Sverige fortsätter att vara ett starkt föredöme där vi värnar miljöorganisationerna och naturvårdens viktiga arbete. Att miljöorganisationerna blir kallade för ytterkantsföreningar av riksdagens parti som är allra mest ultrahöger är absurt.

Flera partier vill heller inte längre klassa jordbruk över en viss storlek som tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet. Självklart vill också Miljöpartiet gynna svensk livsmedelsproduktion och ökad självförsörjningsgrad i Sverige, men omklassning av jordbruket är sannolikt inte rätt väg att gå.

Att djurgårdar i rent industriell skala inte skulle behöva ha tillstånd för att öppna är en jättekonstig idé. Det handlar ju om gårdar med kanske 500 000 slaktkycklingar där själva anläggningen är 3–4 hektar stor, årsförbrukningen av vatten är 120 000 liter, ammoniakavgången per år är 17 ton och mängden gödsel per år är 4 000 kubikmeter. Det var det exempel som myndigheterna lyfte upp för oss när vi träffade dem i miljö- och jordbruksutskottet.

Det här handlar inte om de små lantbruken, de små gårdarna. Det handlar inte om att vi vill ha färre lantbrukare i Sverige, som Betty Malmberg pratar om. Det är storleksrationaliseringen till de här jättestora gårdarna som är orsaken till att vi får färre lantbrukare i Sverige. Det är där problemet ligger, så att minska miljökraven på de stora djurgårdarna är att be om färre jordbrukare i Sverige.

Miljöbalken klassar inte jordbruk som miljöfarlig verksamhet. Den klassar miljöfarlig verksamhet som miljöfarlig verksamhet, och den verksamheten finns i jordbruk. Den finns hos tandläkaren. Den finns på sjukhuset. Den finns hos många olika samhällsviktiga aktörer, och alla dessa verksamheter behöver granskas och ges miljötilstånd.

För jordbrukets del är höga miljökrav också något som är absolut nödvändigt för jordbrukets överlevnad.

Fru talman! Miljö Sverige är satt under attack. Miljöpartiet går till val för att skydda Miljö Sverige och för att skärpa miljölagstiftningen.

Anf. 80 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Som ofta när ledamoten Gardfjell pratar finns det mycket man skulle vilja plocka ned, men jag tänkte fokusera på det här om grön infrastruktur.

Vi kan väl börja med att hantera några, tycker jag, rena härskartekniker här.

Nej, det är inte så att jag inte vet något om grön infrastruktur. Jag vågar säga, med respekt för mina oerhört kunniga kollegor här i kammaren, att jag kan vara en av dem som har följt det här allra närmast och grävt allra mest i begreppets användning och utveckling inom svensk politik och myndighetsstyrning den här mandatperioden. Till skillnad från ledamoten Gardfjell var jag också med och förhandlade just de här delarna av regleringsbrevet under januariavtalet.

Läser man den proposition om fler ekosystemtjänster som lades fram under alliansregeringens andra mandatperiod ser man också att den absolut inte pekar ut det arbete med grön infrastruktur som vi har i dagsläget och som sedan har kommit.

Jag råkar veta det, för jag är rätt väl bekant med ansvarig minister, som då var miljöminister i alliansregeringen. Det är nämligen så att hon satte mig till världen för 28 år sedan, så jag har hyfsat bra koll på vad man tänkte sig. Dessutom är hon en partikollega; det kan vara värt att nämna. Jag tror alltså att jag har hyfsat bra koll på vad man ville göra, vad som gjordes och vad som har hänt sedan dess.

Så till sakfrågan. Ledamoten Gardfjell säger att det här är ett verktyg för samverkan. Hon lägger därmed till ännu en sak som grön infrastruktur ska vara.

Samverkan mellan vilka? När handlingsplanen tagits upp har det nämligen varit så i väldigt många fall i de olika länen att LRF och skogsägarorganisationerna har påpekat att det är oklart vad den ska tillföra. Man har väckt en oro som man inte tagit med i det vidare arbetet. Vilka ska samverka med vem här?

Och hur samverkar man utifrån ett kunskapsunderlag som inte stämmer med den fysiska verkligheten? Det är ju det som det här blir. Det är så grovkornigt och så övergripande och upplagt på ett sådant avstånd från det fysiska landskapet att jag vill hävda att det i praktiken är helt oanvändbart. Hur ska man då kunna använda ett sådant kunskapsunderlag? Och varför är det så att Miljöpartiet alltid ger myndigheterna the benefit of the doubt och tror att det är de som klarar av det här och inte de som verkar i landskapet?

Anf. 81 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Den kritik som Magnus Ek framför mot myndigheterna är ju häpnadsväckande.

Jag tycker också att det är ganska intressant, det här att inleda sin fråga med att anklaga Miljöpartiet för härskartekniker och sedan prata om sin mamma.

Det var absolut så att Centerpartiet var ansvarigt på Miljödepartementet när frågorna fördes in i svensk politik, men det var 2014 man identifierade och förtydligade arbetet.

Det är ju så att den svenska strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som infördes i en proposition 2013/14 är ganska tydlig med vad som menas med grön infrastruktur.

Det är jätteviktigt, det underlag som nu finns och som länsstyrelserna i stor utsträckning har arbetat med. Vissa har arbetat klart; andra håller på. Jag vet inte exakt hur det är i Östergötland, men jag kan säga att i Uppsala är det ett fantastiskt bra underlag. Tanken med underlaget är att man ska kunna använda det i myndighetsarbete och i samverkan med olika aktörer.

En sak som lyftes fram på föredragningen i miljö- och jordbruksutskottet var Jordbruksverkets arbete med grön infrastruktur. Man kartlägger alla körvägar, som är viktiga för biologisk mångfald. Självklart är det bara i dialog med lantbrukarna som man kan bevara körvägarna i jordbrukslandskapet.

Anf. 82 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Nu tycker jag faktiskt, med respekt, att ledamoten Gardfjell får ta och slå upp härskarteknik.

Man står i talarstolen och kallar mig okunnig för att jag inte varit på ett möte för några veckor sedan, i en fråga som jag arbetat med under hela

min tid och som mitt parti har uppfyllt. Det råkar också vara så rent faktamässigt – sorry, det kan jag inte ändra på nu – att det var min mor som var miljöminister då. Om man inte tycker att det är en härskarteknik att stå i talarstolen och kalla mig okunnig, ja, då vet jag inte riktigt om man förstår vad begreppet betyder. De som lyssnar får väl avgöra den saken.

Återigen till sakfrågan om grön infrastruktur. Det är inte så att jag har stått och hävdat något som inte är sant. Jag har tagit upp hur det ser ut. Det här är inte klart. Det är inte tydligt vad det ska användas till. Det är inte så att materialet faktiskt överensstämmer med verkligheten i det fysiska landskapet. Och jag tror inte att det är en slump.

Det jag menar, och det jag vill hävda, är att det här är ett typexempel på något som håller på att bli ett fel i hur vi försöker bedriva miljöarbetet i det här landet. Vi har alldeles för ofta en övertro på att ett litet antal tjänstemän – som jag tror försöker göra sitt jobb så väl som de bara kan – ska kunna kartlägga den biologiska mångfalden och kunna se vad som händer ute i landskapet.

Vi vet hur svårt det här är när vi försöker göra geologiska kartor över det här landet, och då talar vi om processer som tar tiotusentals år – i bästa fall. Här pratar vi om förutsättningar som förändras från år till år och som ofta är svåra att bedöma utan att man gör en översyn av det faktiska landskapet.

Det är här som systemfelet ligger, just i övertron som Maria Gardfjell återigen visar på att det är statliga tjänstemän som ska klara arbetet och inte de som sköter landskapet. Här har det bevisligen blivit så, och det syns också i det ändrade regleringsbrev som den socialdemokratiska regeringen lade fram när Miljöpartiet lämnade regeringen.

Att man faktiskt gör en översyn av det här välkomnar jag. Jag skulle vilja gå lite längre lite fortare, men det är också ett exempel på att det är fler än jag i den här kammaren som ser att här behövs det en ordentlig översyn.

Anf. 83 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Centerpartiet agerar lobbyister åt LRF i den här frågan. Det är väldigt tydligt. Magnus Ek säger också det i sitt anförande. Han har minsann arbetat med den här frågan. Han lyfter också upp LRF:s ståndpunkt här.

Jag är väldigt kritisk till att lobbyisterna har flyttat in här i kammaren. Jag tycker att det är rimligt att hålla armlängds avstånd till de olika intresseaktörer som man företräder, även om man vill företräda dem.

Grön infrastruktur har en nyckelroll i arbetet inom hela EU för att vi ska få ett landskapsperspektiv i arbetet med biologisk mångfald men också utveckling som ska gynna oss människor och öka vårt välbefinnande. Det kan handla om möjligheten att i framtiden utveckla friluftsområden och hålla koll på de områden som kan vara lämpliga.

Jag har aldrig sagt att enskilda tjänstemän klarar av hela arbetet själva. Men de är viktiga. De miljötjänstemän som jobbar i myndigheterna runt om i hela Sverige är oerhört viktiga för Miljösvrige. Jag tycker att det är rimligt att Centerpartiet slutar mobba de svenska miljötjänstemännen.

Anf. 84 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! I dag debatterar vi ett betänkande som innehåller yrkanden om ett flertal väldigt olika övergripande miljöfrågor och flera förslag om tillkännagivanden. Flera av de tillkännagivandena är vi i Vänsterpartiet skarpt kritiska till. Eftersom jag har hoppat in i debatten med kort varsel och har högst fyra minuter på mig kommer jag bara att göra några korta nedslag.

Jordbrukets nytta för samhället är otvivelaktig. Men samtidigt som det bidrar med stor samhällsnytta bidrar det också till stor miljöpåverkan. Delar av jordbruket faller under tillståndsprövning eller anmälningsplikt i miljöbalken, helt enkelt eftersom det påverkar till exempel vatten eller luft. Det är inte konstigt utan helt naturligt, på samma sätt som viss sjukvård eller verksamhet vid våra sjukhus faller under miljöbalken.

Att öppna för att ändra i miljöbalken och den juridiska termen miljöfarlig verksamhet kan få mycket oklara följder. Den mest långtgående är att jordbruket helt faller ur miljöbalkens krav på tillståndsprövning. Det är också tydligt att den samlade majoriteten, som nu ska rösta igenom detta, inte har helt klart för sig hur de vill att förändringarna ska göras och därför inte heller har full koll på följderna. I en tid när vi behöver göra mer och inte mindre för att skydda vår miljö är det högst olyckligt.

Jag vill även nämna förslaget i betänkandet om grön infrastruktur. Det är en viktig del av arbetet med att få ett hållbart skogsbruk i Sverige. Det är typiskt för vår tid att insatser för att värna miljön upplevs inskränka äganderätten, och det är typiskt att vi i stället för att hitta balanser väljer att stoppa något som har fungerat väl. Vänsterpartiet står inte bakom utskottets förslag att avbryta de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur.

Sist men inte minst vill jag säga ett par ord om det första steg som man nu tar för att inskränka Århuskonventionen och miljöorganisationernas talerätt. En majoritet i utskottet säger nu att den talerätten är alltför långtgående och för generöst utformad. I betänkandet hänvisar man specifikt till beslut om jakt. Men Århuskonventionens talerätt är generell. En förändring av en del ger alltså en förändring av helheten.

Det är ett demokratiskt problem på flera sätt men framför allt för att den enskilda som faktiskt är direkt berörd ofta tar stöd av miljöorganisationer för att stå upp mot större företag som vill genomföra ingrepp i naturen. För Vänsterpartiet är det synnerligen viktigt att stå upp för Århuskonventionen och med det för miljöorganisationernas talerätt.

Med anledning av detta yrkar jag bifall endast till reservation 4 och 41, även om jag såklart står bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.14 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.40, då ett ärende för omedelbar hänvisning väntades föreligga.

Sammanträdet återupptogs kl. 16.40.

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2022) 231 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/241 vad gäller REPowerEU-kapitel i planer för återhämtning och resiliens och om ändring av förordning (EU) 2021/1060, förordning (EU) 2021/2115, direktiv 2003/87/EG och beslut (EU) 2015/1814

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 juni

2021/22:1698 Labbodlat kött

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1699 Svenskt deltagande på Taiwans mottagning i Genève

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1700 Migrationsverkets väntetider

av *Elin Lundgren* (S)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1701 Brist på detaljplaner och planprocessens effektivitet

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Johan Danielsson (S)

2021/22:1702 Friluftslivets förändrade förutsättningar vid uppförandet av vindkraftsparker

av *Cassandra Sundin* (SD)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

§ 16 Motion för omedelbar hänvisning

Följande dokument anmäldes:

Motion

med anledning av proposition 2021/22:258 Extra ändringsbudget för 2022

– Åtgärder i samband med rekapitalisering av SAS AB

2021/22:4770 av Janine Alm Ericson och Lorentz Tovatt (båda MP)

Kammaren biföll talmannens förslag att ovanstående motion omedelbart skulle hänvisas till finansutskottet.

Prot. 2021/22:129
13 juni

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.40.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 32 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 12 anf. 54 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 80 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Meddelande om statsministerns frågestund	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 3 Anmälan om faktapromemorior	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 6 Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.....	2
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU30	2
Anf. 1 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	2
Anf. 2 JOHAN HULTBERG (M)	4
Anf. 3 PER RAMHORN (SD)	5
Anf. 4 SOFIA AMLOH (S).....	6
Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M) replik	7
Anf. 6 SOFIA AMLOH (S) replik.....	8
Anf. 7 JOHAN HULTBERG (M) replik	8
Anf. 8 SOFIA AMLOH (S) replik.....	9
Anf. 9 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	9
Anf. 10 SOFIA AMLOH (S) replik.....	10
Anf. 11 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	10
Anf. 12 SOFIA AMLOH (S) replik.....	11
Anf. 13 APHRAM MELKI (C).....	11
Anf. 14 BARBRO WESTERHOLM (L).....	12
Anf. 15 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	13
Anf. 16 BARBRO WESTERHOLM (L) replik.....	13
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	13
§ 7 Borttagande av bosättningsprincipen vid sprututbyte	14
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU28	14
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	14
§ 8 Hälso- och sjukvårdens organisation m.m.....	14
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU15	14
Anf. 17 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	14
Anf. 18 YASMINE BLADELIUS (S).....	16
Anf. 19 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	19
Anf. 20 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	19
Anf. 21 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	20
Anf. 22 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	20
Anf. 23 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	21
Anf. 24 PER RAMHORN (SD)	23
Anf. 25 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	25
Anf. 26 PER RAMHORN (SD) replik	25
Anf. 27 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	25

Anf. 28 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	25
Anf. 29 PER RAMHORN (SD) replik	26
Anf. 30 ANDERS W JONSSON (C)	26
Anf. 31 KARIN RÅGSJÖ (V)	28
Anf. 32 LINA NORDQUIST (L)	31
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	32
§ 9 Europarådet	33
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU13	33
Anf. 33 MARKUS WIECHEL (SD)	33
Anf. 34 CARINA OHLSSON (S)	35
Anf. 35 MARKUS WIECHEL (SD) replik	36
Anf. 36 CARINA OHLSSON (S) replik	37
Anf. 37 MARKUS WIECHEL (SD) replik	37
Anf. 38 CARINA OHLSSON (S) replik	37
Anf. 39 BORIANA ÅBERG (M)	37
Anf. 40 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	40
Anf. 41 BORIANA ÅBERG (M) replik	42
Anf. 42 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	43
Anf. 43 BORIANA ÅBERG (M) replik	43
Anf. 44 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	44
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	44
§ 10 Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna	44
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU27	44
Anf. 45 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD)	44
Anf. 46 LORENA DELGADO VARAS (V)	46
Anf. 47 MATTIAS VEPSÅ (S)	46
Anf. 48 ANN-SOFIE ALM (M)	47
Anf. 49 HANS EKLIND (KD)	48
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	49
§ 11 Höjt bostadstillägg till pensionärer och höjt minimibelopp vid fastställande av avgifter enligt socialtjänstlagen	49
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU26	49
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	49
§ 12 Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk	49
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU28	49
Anf. 50 CARINA OHLSSON (S)	49
Anf. 51 ANN-SOFIE ALM (M)	51
Anf. 52 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD)	53
Anf. 53 MALIN BJÖRK (C)	56
Anf. 54 LORENA DELGADO VARAS (V)	59
Anf. 55 ANN-SOFIE ALM (M) replik	60
Anf. 56 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	60
Anf. 57 ANN-SOFIE ALM (M) replik	61
Anf. 58 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	61
Anf. 59 HANS EKLIND (KD)	61
Anf. 60 ROBERT HANNAH (L)	63
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	66

§ 13 Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning och övergripande miljöfrågor.....	66
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU29	66
Anf. 61 MARLENE BURWICK (S).....	66
Anf. 62 BETTY MALMBERG (M).....	69
Anf. 63 MARLENE BURWICK (S) replik.....	70
Anf. 64 BETTY MALMBERG (M) replik.....	71
Anf. 65 MARLENE BURWICK (S) replik.....	71
Anf. 66 BETTY MALMBERG (M) replik.....	72
Anf. 67 MARTIN KINNUNEN (SD)	72
Anf. 68 MARLENE BURWICK (S) replik.....	74
Anf. 69 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	75
Anf. 70 MARLENE BURWICK (S) replik.....	75
Anf. 71 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	75
Anf. 72 MAGNUS EK (C).....	76
Anf. 73 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	79
Anf. 74 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	81
Anf. 75 MAGNUS EK (C) replik.....	83
Anf. 76 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	83
Anf. 77 MAGNUS EK (C) replik.....	83
Anf. 78 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	84
Anf. 79 MARIA GARDFJELL (MP).....	84
Anf. 80 MAGNUS EK (C) replik.....	87
Anf. 81 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	88
Anf. 82 MAGNUS EK (C) replik.....	88
Anf. 83 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	89
Anf. 84 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	90
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	90
Ajournering.....	90
Återupptaget sammanträde.....	91
§ 14 Bordläggning.....	91
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	91
§ 16 Motion för omedelbar hänvisning	91
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.40.....	92